

**WYDZIAŁ ARCHITEKTURY
POLITECHNIKA ŚLĄSKA**

ROZPRAWA DOKTORSKA

ZALĄCZNIK III:

Opis monograficzny wybranych obiektów rezydencjalnych omawianego obszaru badań (karty zbiorcze badań szczegółowych)

AUTOR:

MGR INŻ. ARCH. MAŁGORZATA SOKÓŁ

PROMOTOR:

PROF. DR HAB. INŻ. ARCH. MAGDALENA ŻMUDZIŃSKA-NOWAK

Gliwice 2023

WSTĘP

1. Wprowadzenie do opisu wybranych obiektów rezydencjonalnych

Opis poszczególnych obiektów przygotowano, zgodnie z układem przedstawionym w części III. Wyszczególniono wszystkie wybrane w lokalizacjach obiekty (tabela V.1), poza obiektami związanymi z lokalizacją w Cieszynie, które przedstawiono w części IV. W poniższej tabeli wskazano dodatkowo na rodzaj przedstawionych obiektów.

Tabela V.1. Wyszczególnienie obiektów rezydencjonalnych powiatu cieszyńskiego

Opracowanie własne

LP	Miejscowość	Zwyczajowe typy wyróżnionych obiektów
1.	BIELSKO cz. Bílsko, niem. Bielitz	zamek
2.	BŁOGOCICE (Cieszyn) czes. Blahotice, niem. Blogotzitz lub Blogotitz	dwór
3.	BOBREK (Cieszyn) cz. Bobrek, niem. Bobrek (Bobersdorf Boberthal)	dwór
4.	CZECHOWICE (Czechowice-Dziedzice) cz. Čechovice, niem. Czechowitz	pałac
5.	DROGOMYŚL cz. Drahomyšl, niem. Drahomischl	pałac
6.	DZIĘGIELÓW cz. Děhylov, niem. Dzingelau	zamek
7.	GÓRKI WIELKIE cz. Velké Hůrky, niem. Groß Gurek	dwór
8.	GRODZIEC cz. Hradec, niem. Grodzietz	zamek

9.	HERMANICE cz. Hermanice, niem. Hermanitz	dwór
10.	ŁŁOWNICA cz. Jilovnice, niem. Illownitz lub Niklasdorf	dwór
11.	JAWORZE cz. Javoří, niem. Ernsdorf	pałac
12.	KOŃCZYCE MAŁE cz. Malé Kunčice, niem. Klein Kuntschitz	zamek
13.	KOŃCZYCE WIELKIE cz. Velké Kunčice, niem. Gross-Kuntschitz	pałac
14.	MARKLOWICE (Cieszyn) cz. Marklovice, niem. Marklowitz	dwór
15.	POGÓRZE cz. Pohoří, niem. Pogorsch	dwór
16.	STRUMIEŃ cz. Strumeň, niem. Schwarzwasser	dwór
17.	WILAMOWICE (Skoczów) cz. Vilémovice niem. Wilamowice (Wilamowitz, Wilamow)	dwór
18.	ZBYTKÓW cz. Zbytky, niem. Zbitkau	dwór
19.	ZEBRZYDOWICE DOLNE cz. Dolní Zebřidovice lub Žibřidovice, niem. Nieder Seibersdorf	pałac

W przypadku obiektów, które ulegały na przestrzeni lat zmianom funkcjonalnym i rodzajowym omówiono bardziej szczegółowo obiekty obecnie istniejące, ze zwróceniem uwagi na ich formę architektoniczną oraz rolę siedliskotwórczą.

LP	Miejscowość	Kraj	Typ obiektu	Lokalizacja
1.	BIELSKO cz. BÍlsko, niem. Bielitz	PL	zamek	49.821741, 19.044561

Zamek Bielsko

Uwagi o lokalizacji: Bielsko jest po raz pierwszy wzmiankowane w roku 1312.

Powstanie: XIV wiek

Właściciel/budowniczy: Przemysław I Noszak

Uwagi o obiekcie: Zamek pod koniec XVI wieku utracił charakter rezydencji tego typu stając się praktycznie pałacem.

Obecna funkcja obiektu: obiekt istnieje. Obecnie muzeum (ul. Wzgórze 16).

Typ rezydencji: zamek. **Podtyp rezydencji:** zamek.

Rejestr zabytków: zamek Sułkowskich, ul. Wzgórze 16a, XIV-XIX, nr rej.: R/455/56 z 2.11.1956, 135/60 z 26.02.1960 oraz A-133/76 z 3.09.1976

Określenia: (pl.) zamek

Kod obiektu: (charakterystyka obiektu niepewna)

KZ_P1 / ZZ_Z-W5 / PZ_B / FZ_GO / O1 / D1 / F1 / E_SZ / RS_M-S / ZZZ-P / B_K-DR/DC

Analiza urbanistyczna

Województwo (PL) Kraj (CZ)	Powiat	Gmina / Miasto	Dzielnica / Wieś
Śląskie	Bielsko-Biała	Bielsko-Biała	Śródmieście Bielsko

Dostępność komunikacyjna: Obiekt znajduje się w Centrum Bielska-Białej.

Dostępność wizualna: Obiekt pełni rolę muzeum. Znajduje się na starym mieście w Bielsku-Białej.

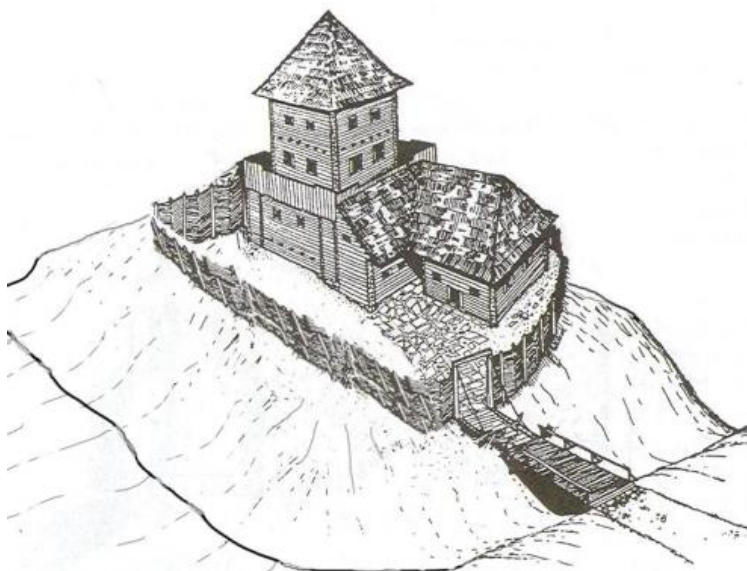

Potwierdzenie lokalizacji (mapy)

- brak źródeł tego typu

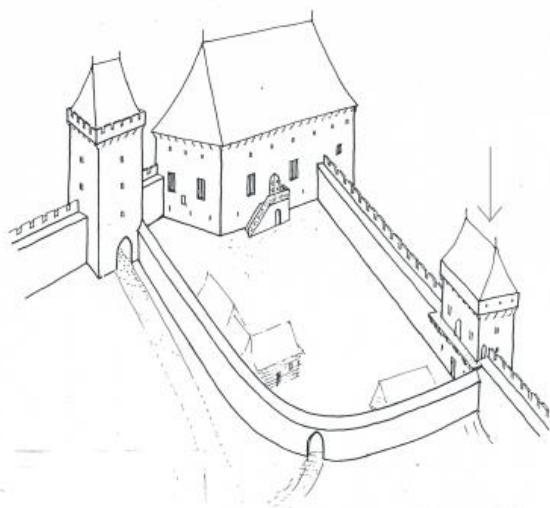
Ikonografia historyczna (przemiany architektoniczne)

Istnieją jedynie rekonstrukcje

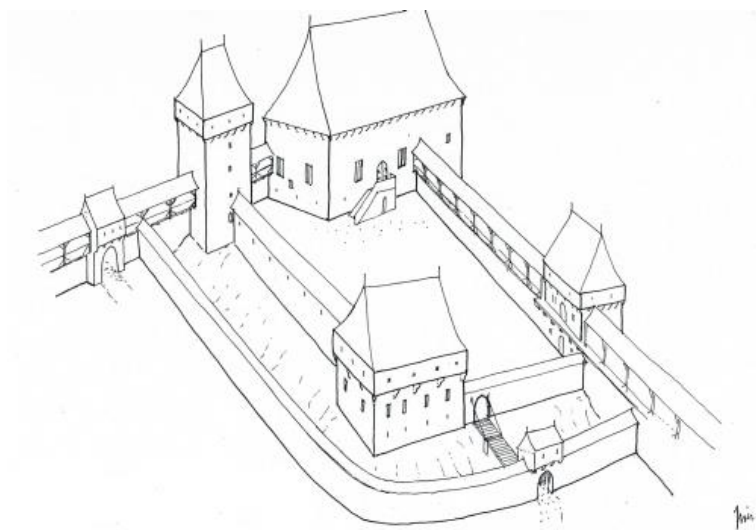
Próba rekonstrukcji drewnianego gródka w Bielsku w oparciu o wyniki badań w Liptowskiej Marze na Słowacji

https://muzeum.bielsko.pl/pl/widziane-spod-ziemi/podstrony_page/2/artukul/odkrywanie-bielskiego-zamku-skarby-z-dziedzina-wydarte-cz-3

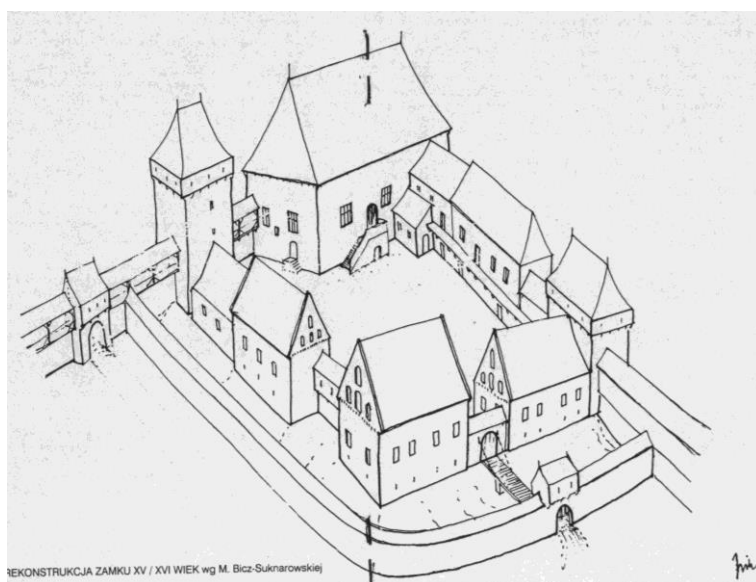
Najstarsza faza murowanego zamku w Bielsku wg M. Bicz-Suknarowskiej – widok od strony miasta z 3. ćwierci XIV w. Powstanie baszty od strony południowo-wschodniej (oznaczonej strzałką) należy odnieść do XV lub początków XVI w. (według ustaleń B. i B. Chorążych).

https://muzeum.bielsko.pl/pl/widziane-spod-ziemi/podstrony_page/2/artukul/odkrywanie-bielskiego-zamku-skarby-z-dziedzina-wydarte-cz-3

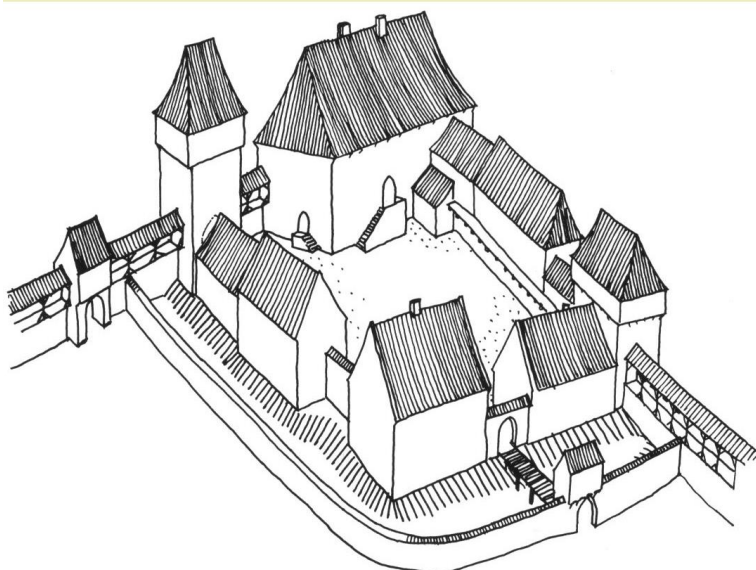
Zamek w Bielsku w XV w. wg M. Bicz-Suknarowskiej – widok od strony miasta.

https://muzeum.bielsko.pl/pl/widziane-spod-ziemi/podstrony_page/2/artykul/odkrywanie-bielskiego-zamku-skarby-z-dziedzina-wydarte-cz-3

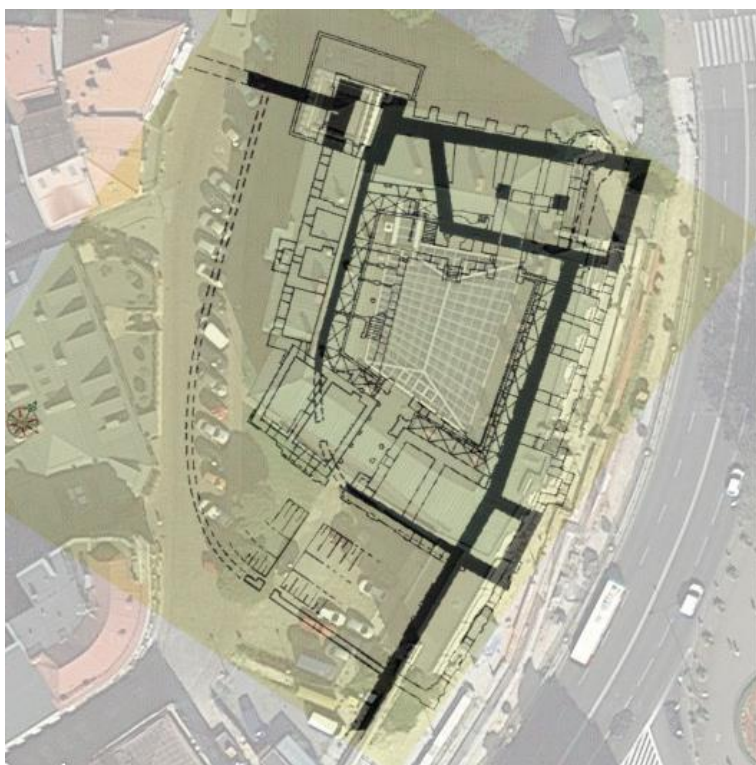

REKONSTRUKCJA ZAMKU XV / XVI WIEK wg M. Bicz-Suknarowskiej

Zamek w Bielsku z przełomu XV/XVI w. - rekonstrukcja (wg. M. Bicz-Suknarowskiej)
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Zamek w Bielsku w XVI w. - rekonstrukcja (wg. M. Bicz-Suknarowskiej)
<http://www.zamki.pl/?idzamku=bielsko>

Lokalizacja elementów zamku na tle istniejącego obiektu
<http://www.zamki.pl/?idzamku=bielsko>

Stan w trakcie badań i obecny

Opis: Obiekt przebudowano na rezydencję renesansową.

Widok ogólny
Google Maps

Obiekt w lokalizacji
Google Maps

Bibliografia

M. Bicz-Suknarowska, W. Komorowski, Zamek Sułkowskich. Bielsko-Biała, Studium historyczne, PP Pracownie Konserwacji Zabytków, oddział Kraków, Kraków 1986

M. Bicz-Suknarowska, W. Komorowski, Zamek w Bielsku, s.91-136, w: Chojecka E., O sztuce Górnego Śląska i przyległych ziem małopolskich (materiały IV Seminarium Sztuki Górnośląskiej Zakładu Historii Sztuki Uniwersytetu Śląskiego i Oddziału Górnośląskiego SHS odbytego w dniach 26-27 października 1987 r. w Katowicach), Wydaw. Oddziału Górnośląskiego Stowarzyszenia Historyków Sztuki, Katowice 1993B. Chorąży, P. Kenig, Zamek w Bielsku: zarys historyczny, Muzeum w Bielsku-Białej, Bielsko-Biała 2003

J. Kazimierczyk, J. Rozpędowski, Studium konserwatorskie do zamku w Bielsku, województwo Katowickie, Politechnika Wrocławska, Wydział Architektury, Wrocław 1968 (maszynopis w Dziale Dokumentacji PP Pracownie Konserwacji Zabytków w Warszawie, nr inw. 1099)

D. Nawrot, G. Madej, Zapomniani książęta? Sułkowscy w XVIII-XX wieku, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2016

S. Pawłowski, Z przeszłości zamku w Bielsku: zamek w Bielsku w badaniach architektonicznych i archeologicznych: wystawa, Muzeum Okręgowe w Bielsku-Białej, Bielsko-Biała 1992

J. Rozpędowski, Zamek w Bielsku, Zeszyty naukowe Politechniki Wrocławskiej 1960, seria: Architektura, zeszyt 36, zeszyt.4

- Heimatkalender d. Kreis Bielitz 1941, str. 9 (ilustr. Das Bielitzer Schloß)
- J. Rozpędowski: Zamek w Bielsku. Zeszyty Naukowe Politechniki Wrocławskiej IV, 36. Wrocław 1960.
- Chojecka: Historia zamku w Bielsku. Materiały do dokumentacji naukowej. Kraków 1957. (PSOZ Katowice)

Materiały u Miejskiego Konserwatora Zabytków w Ratuszu

Zamek Sułkowskich w Bielsku-Białej (https://www.gornyslask.net.pl/files/9814/4863/9702/bielsko-biala_zamek_sulkowskich.pdf)

Perły architektury Bielska-Białej Perły architektury Bielska-Białej. Budowle kunsztownie cyzelowane (http://mcit.bbosir.bielsko.pl/wp-content/uploads/2016/03/BB_perly_architektury_PL.pdf)

<http://www.zamki.pl/?idzamku=bielsko>

<https://medievalheritage.eu/pl/strona-glowna/zabytki/polska/bielsko-zamek/>

<https://muzeum.bielsko.pl/pl/widziane-spod-ziemi/artukul/odkrywanie-bielskiego-zamku-skarby-z-dziedzina-wydarte-cz-3>

<http://www.bielsko.biala.pl/kalendarz/artykuly/124/odkrywanie-bielskiego-zamku>

http://v1.mhbb.hekko24.pl/strona.php?jezyk=pl&tresc=str_zamek_historia

<http://bielskobiala.naszemiasto.pl/artukul/zamek-sulkowskich-badania-archeologiczne-wyjasnia-zagadke,4197774,artgal,t,id,tm.html>

LP	Miejscowość	Kraj	Typ obiektu	Lokalizacja
1a.	BIELSKO cz. Bílsko, niem. Bielitz	PL	pałac	49.821741, 19.044561

Zamek Bielsko (zamek Sułkowskich)

Uwagi o lokalizacji: Bielsko jest po raz pierwszy wzmiankowane w roku 1312.

Powstanie: około 1600 jako rezydencja magnacka.

Właściciel/budowniczy: ród Sunneghów, Sułkowskich.

Uwagi o obiekcie: Obiekt był siedzibą państwa stanowego stąd identyfikacja jako pałac. Ostatnia przebudowa 1853-1864. Użytkowany przez właścicieli do 1945 roku.

Obecna funkcja obiektu: obiekt istnieje. Obecnie muzeum (ul. Wzgórze 16).

Typ rezydencji: pałac. **Podtyp rezydencji:** pałac

Rejestr zabytków: zamek Sułkowskich, ul. Wzgórze 16a, XIV-XIX, nr rej.: R/455/56 z 2.11.1956, 135/60 z 26.02.1960 oraz A-133/76 z 3.09.1976

Określenia: (pl.) zamek

Kod obiektu: (charakterystyka obiektu niepewna)

KP_P2 / ZP-W3 / PZ_O-O3 / FZ_RE / O3 / D2 / F2 / E_SZ / RS_M-S/C / ZZZ-P / B_M-DC

Analiza urbanistyczna

Województwo (PL) Kraj (CZ)	Powiat	Gmina / Miasto	Dzielnica / Wieś
Śląskie	Bielsko-Biała	Bielsko-Biała	Śródmieście Bielsko

Dostępność komunikacyjna: Obiekt znajduje się w Centrum Bielska-Białej.

Dostępność wizualna: Obiekt pełni rolę muzeum. Znajduje się na starym mieście w Bielsku-Białej.

Mapy (potwierdzenie lokalizacji)

Mapę zinterpretować można, na podstawie legendy, jako potwierdzenie istnienia obiektu
Mapa Księstwa Cieszyńskiego (Ducatus in Silesia superiore Teschinensis) Jonasa Nigrinusa z 1724
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/91/Jonas_Nigrinus%2C_Ducatus_Teschinensis.jpg

Brak potwierdzenia istnienia obiektu, chociaż przekreślone kwadraty można zinterpretować jako ogrody zamkowe
Mapa Księstwa Cieszyńskiego (Principatus Silesiae Teschinensis) Matthäusa Schubartha z roku 1736
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b3/Matthaeus_Schubarth%2C_Ducatus_Teschinensis.jpg

Brak bezpośredniego potwierdzenia lokalizacji obiektu
Mapa józefińska (Józef II), w wersji austriackiej (pierwsze mapowanie – Josephinische Landesaufnahme): Księstwo Górno-Śląskie 1763 (Herzogtum Ober-Schlesien 1763)
<https://mapire.eu/de/map/firstsurvey-silesia/?layers=osm%2C154&bbox=2023445.790079433%2C6415057.254895444%2C2047743.2104455833%2C6422700.957723961>

Brak bezpośredniego potwierdzenia istnienia obiektu na mapie

Mapa józefińska (Józef II), w wersji czeskiej (pierwsze mapowanie – Josephinische Landesaufnahme): Księstwo Górno-Śląskie 1763 (Herzogtum Ober-Schlesien 1763)

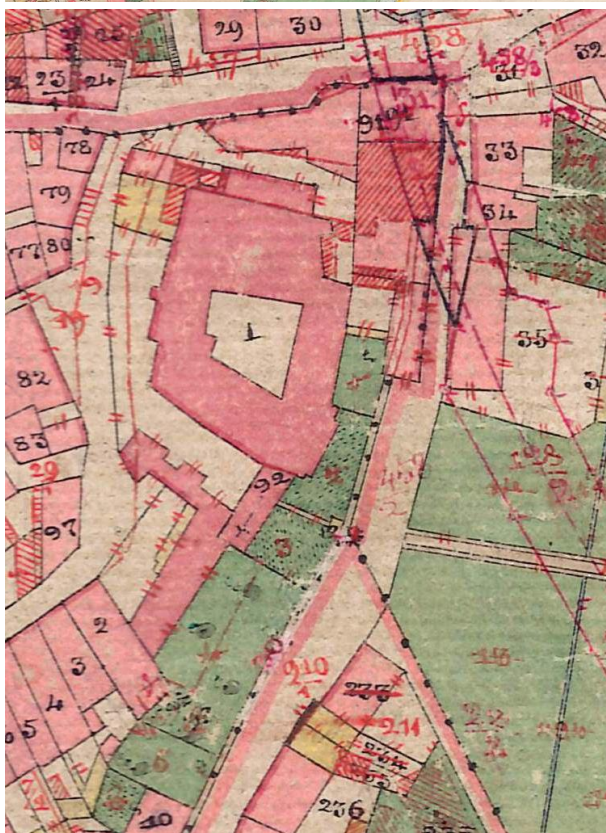
http://oldmaps.geolab.cz/map_region.pl?lang=cs&map_root=1vm&map_region=sl

Brak bezpośredniego potwierdzenia istnienia obiektu na mapie

Mapa franciszkańska (Franciszek II/I), w wersji austriackiej (drugie mapowanie - Franziszeische Landesaufnahme): Morawy i Śląsk 1836–1842 (Mähren und Schlesien 1836–1842)

<https://mapire.eu/de/map/secondsurvey-moravia/?layers=osm%2C62&bbox=1957740.4870870581%2C6372705.936672876%2C2152119.8500162615%2C6433855.559301017>

Potwierdzenie istnienia obiektu

Kataster austriacki (franciszkański)

Tereny Czech: <https://archivnimapy.cuzk.cz>

<https://bielskobiala.fotopolska.eu/1285800,foto.html?a=4093.5&b=4543&c=6>

Zamek Sułkowskich na mapie Bielska (z połowy XIX w.). Obiekt zaznaczony
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

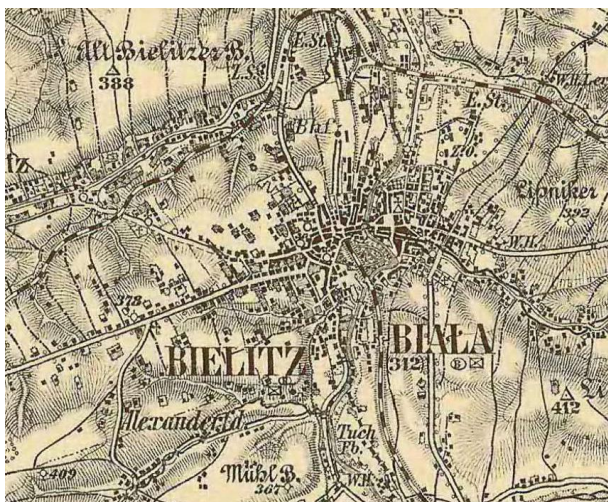

Brak potwierdzenia lokalizacji obiektu

Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:25000
<https://mapire.eu/de/map/thirdsurvey25000/?layers=osm%2C129&bbox=2109361.0098719993%2C6019414.765210961%2C2133658.4302381496%2C6027058.468039478>

- brak mapy

Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:25000
w wersji czeskiej
http://oldmaps.geolab.cz/map_region.pl?lang=cs&map_root=3vm&map_region=25

Brak bezpośredniego potwierdzenia istnienia obiektu na mapie

Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:75000
<https://mapire.eu/de/map/thirdsurvey75000/?layers=osm%2C43&bbox=1901067.7191377215%2C6130849.589013578%2C1913216.4293207966%2C6134671.440427838>

Brak bezpośredniego potwierdzenia istnienia obiektu na mapie

– mapa górna z 1926 r., mapa dolna z 1934 r.

Mapy polska WIG z okresu 20-lecia międzywojennego w skali 1: 100000

<http://igrek.amzp.pl/mapindex.php?cat=WIG100&listtype=standard&listsort=sortoption1>

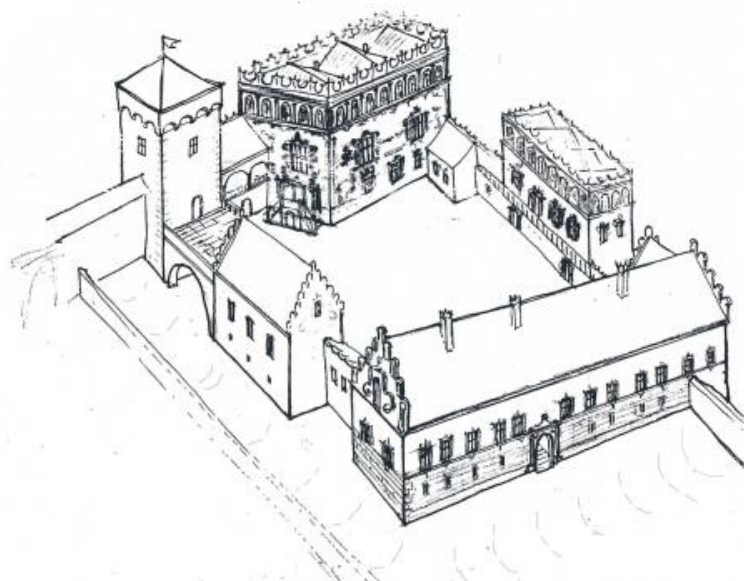
Mapa czeska VZU z okresu 20-lecia międzywojennego w skali 1:100000

<http://igrek.amzp.pl/result.php?cmd=id&god=4061&cat=VZU075>;

<http://igrek.amzp.pl/mapindex.php?cat=PBM075&listtype=standard&listsort=sortoption1>

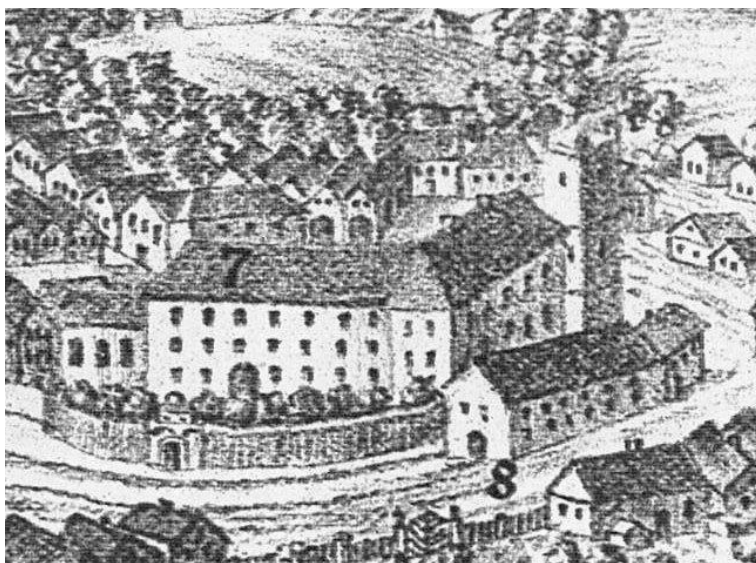

Ikongrafia historyczna (przemiany architektoniczne)

Zamek w Bielsku ok. 1600 r. wg M. Bicz-Suknarowskiej – widok od strony miasta.

https://muzeum.bielsko.pl/pl/widziane-spod-ziemi/podstrony_page/2/artykul/odkrywanie-bielskiego-zamku-skarby-z-dziedzina-wydate-cz-3

7. Das Fürstl. Schloss.
8. Die Brandweimbrennerei.

Fragment panoramy Bielska Samuela Johanný'ego z 1801 r. z widocznym zamkiem (nr 7). Pod nr 8 gorzelnia zamkowa (niemieckie Brandweimbrennerei w słownikach języka niemieckiego z XIX wieku oznacza gorzelnię, chociaż często budynek ten jest określany jako browar)

https://muzeum.bielsko.pl/pl/widziane-spod-ziemi/podstrony_page/2/artykul/odkrywanie-bielskiego-zamku-skarby-z-dziedzina-wydate-cz-3

Zamek książąt Sułkowskich w Bielsku - widok z ok. 1850 r. Z lewej budynek gorzelni książęcej z XVIII wieku, wyburzony w 1877 roku. Fotografia z „Bielsko-Biała w starej fotografii”-1991r. - Jerzy Polak, Mieczysław Tomiczek

http://www.historia.beskidia.pl/2395_bielsko_-_biala_zamek_w_bielsku_stare_zdjecie.html

Panorama Bielska i Białej wg litografii C. Bollmanna z ok. 1860 r. od strony wschodniej. W środku widać zamek Sułkowskich.

https://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:Panorama_Bielsko-Bia%C5%82a_XIX_wiek.jpg

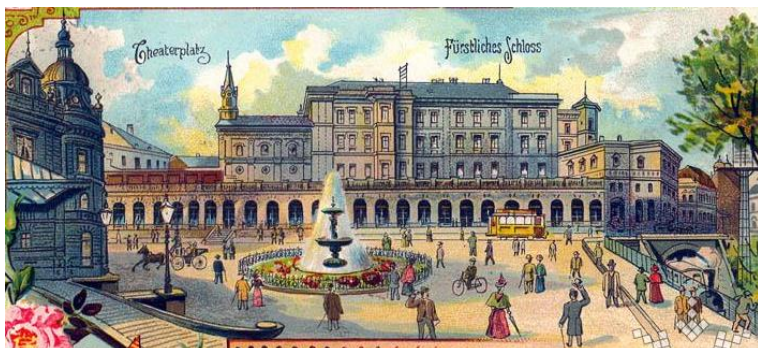
Zamek w Bielsku po przebudowie w latach 1850–1864, Carl Bollmann, litografia, ok. 1870. Widoczny mur otaczający ogrody zamkowe.

https://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:Zamek_w_Bielsku_po_przebudowie_w_latach_1850%E2%80%931864.jpg

Zamek w Bielsku w roku 1886

F. Sláma, Vlastenecké putování ..., s. 297

Pocztówka prawdopodobnie z początku XX w. Na pierwszym planie plac teatralny z fontanną. Za przejeżdżającym tramwajem Zamek Sułkowskich. Po prawej stronie z tunelu wylania się parowóz (rok wydania pocztówki: 1900-1909)

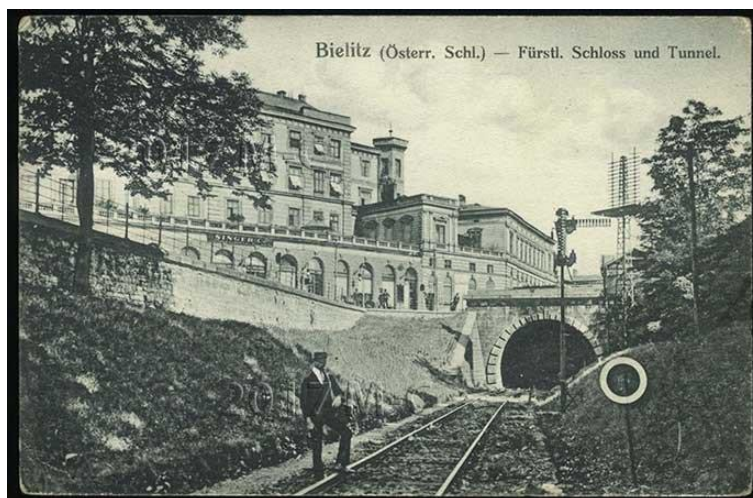
http://www.historia.beskidia.pl/802_bielsko_-_biala_plac_teatralny_stare_zdjecie.html

Bazary Zamkowe (kamienica narożna) widoczne z "Patrii" w 1905 r. Nad dachami widoczny fragment zamku. Kamienicę zbudowano na miejscu książęcej gorzelnii.
<https://bielskobiala.fotopolska.eu/7973,foto.html?o=b424&p=1>

Kamienica narożna. Töpferplatz (ok. 1915).
<https://archiwum.allegro.pl/oferta/bielsko-bielitz-schloss-topferplatz-feldpost-191-i5964666385.html>

Bielsko-Biała, Bielsko (Bielitz), zamek, tunel kolejowy w kierunku dworca, walor z obiegu pocztowego ze znacznikiem, 1912, [wydawca: S.B.B.]
<http://m-c.com.pl/index.php/aukcja/15-aukcja-pocztowek/item/6642-3463>

Widok na bazyli zamkowe (ok. 1911)
<http://www.zamki.pl/?idzamku=bielsko>

Plac Teatralny widoczny z kamienicy przy ul. 1 Maja 4a w 1915 r. Po lewej fragment Zamku Sułkowskich z Bazarami Zamkowymi
<https://bielskobiela.fotopolska.eu/2474,foto.html>

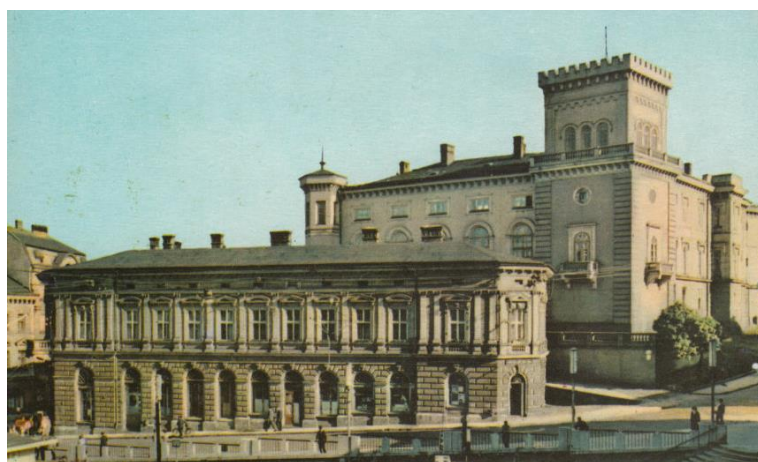
Po lewej Teatr Polski, w centrum Poczta Główna, a po prawej Zamek Sułkowskich (na górze) z Bazarami Zamkowymi (na dachach których istniał piękny ogród) oraz skarpę wykopu linii kolejowej (poniżej placu).

<https://bielskobiala.fotopolska.eu/7336,foto.html?o=b424&p=1>

Widok od strony ogrodów zamkowych (do roku 1918).

Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Widok od strony kamienicy narożnej (lata 60-te).

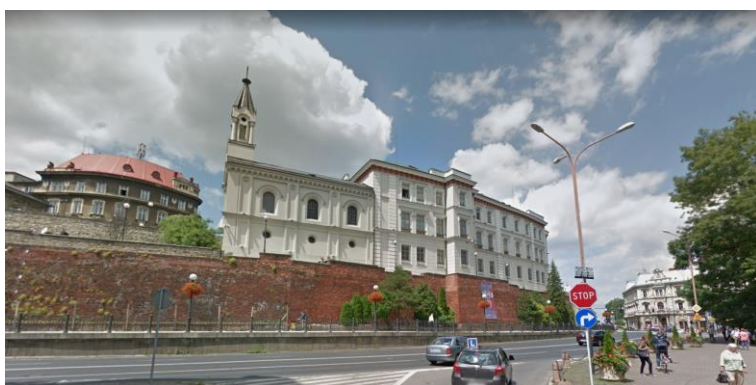
<https://archiwum.allegro.pl/oferta/22-bielsko-biala-zamek-i7035701252.html>

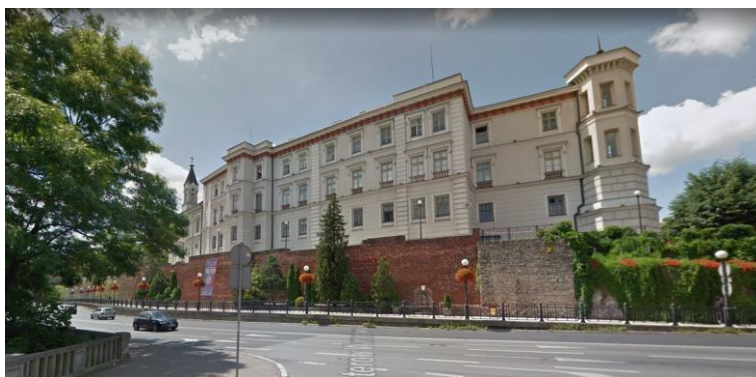

Widok zamku przed zadaszaniem dziedzińca
<https://bielskobiala.fotopolska.eu/8245,foto.html>

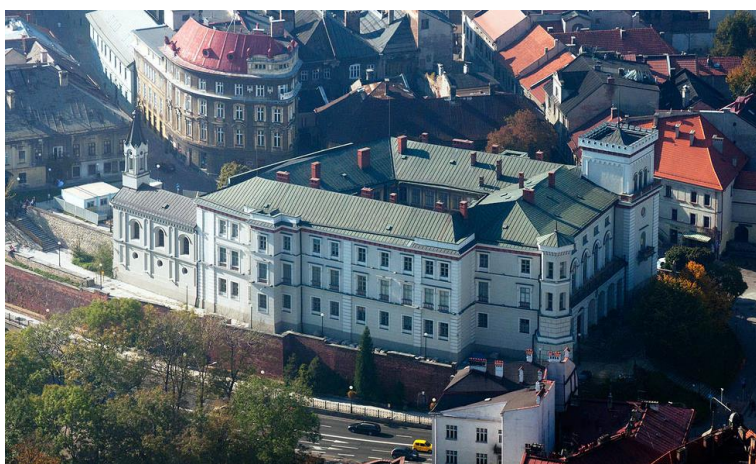

Dziedziniec zadaszony (2014).
http://www.galeria.beskidia.pl/2982_bielsko-biala_zamek_z_zadaszonym_dziedzincem_zdjecie.html

Obiekt w lokalizacji
Google Maps

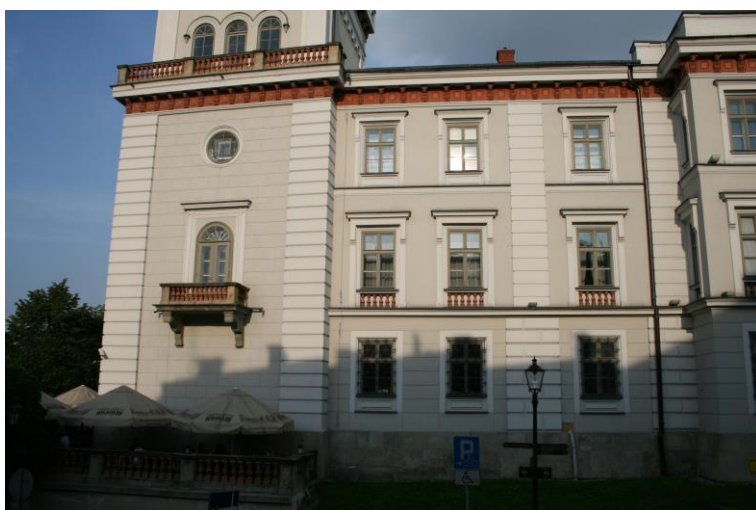
Elewacja wschodnia i północna.

http://www.zamki.pl/?dzial=wybrane_ilustracje&idnowinki=359

Elewacja wschodnia. Widoczny dziedziniec. 2010.

<http://www.kocjan.pl/displayimage-5710.html>

Elewacja zachodnia, Część zasadnicza.
Dokumentacja własna

Pozostała część elewacji zachodniej i elewacja południowa.
Dokumentacja własna

Elewacja północna i wschodnia.
Dokumentacja własna

Elewacja wschodnia.
Dokumentacja własna

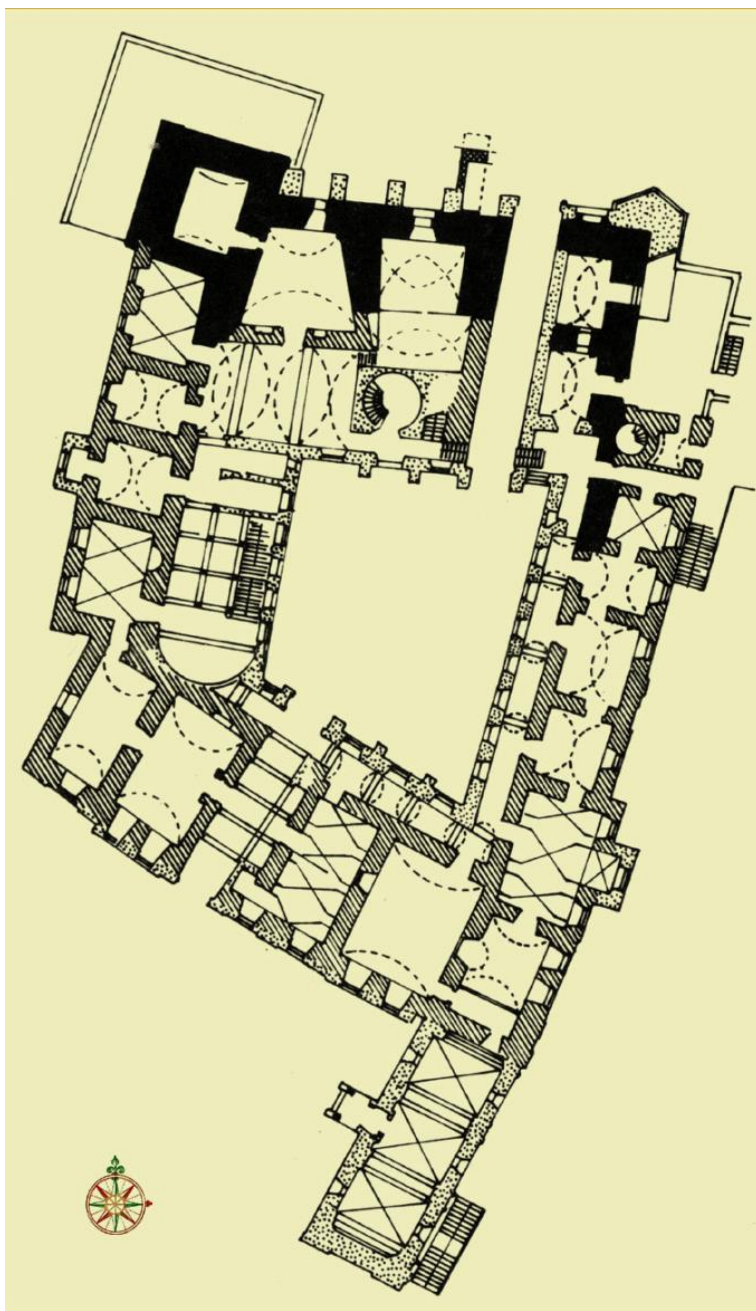

Elewacja północna.

[https://pl.wikipedia.org/wiki/Muzeum_Historyczne_w_Bielsku-](https://pl.wikipedia.org/wiki/Muzeum_Historyczne_w_Bielsku-Bia%C5%82ej_%E2%80%93_Zamek_ksi%C4%85%C5%BC%C4%85t_Su%C5%82kowskich)

[Bia%C5%82ej_%E2%80%93_Zamek_ksi%C4%85%C5%BC%C4%85t_Su%C5%82kowskich](https://pl.wikipedia.org/wiki/Muzeum_Historyczne_w_Bielsku-Bia%C5%82ej_%E2%80%93_Zamek_ksi%C4%85%C5%BC%C4%85t_Su%C5%82kowskich)

http://www.polskiezabytki.pl/m/obiekt/5362/Bielsko_-_Biala/

Plan zamku.

http://www.zamki.pl/?dzial=wybrane_ilustracje&idnowinki=359

Dziedziniec. Skrzydło zachodnie i północne. Zadaszenie projektu pracowni Projekt Praga.
<https://architektura.muratorplus.pl/zycie-w-architekturze/2015/dziedziniec-zamku-sulkowskich-w-bielsku-bialej/1409/>

Dziedziniec. Skrzydło południowe i zachodnie.
https://architektura.muratorplus.pl/realizacje/zadaszenie-dziedzinca-zamku-sulkowskich-muzeum-historycznego-w-bielsku-bialej_4041.html

Dziedziniec. Skrzydło wschodnie, południowe i zachodnie.
<http://www.bbtango.pl/2017/09/kyty-i-ogrzewany-dziedziniec-na.html>

Dziedziniec.
<http://www.pelnakultura.info/w/impreza/edukacja-w-muzeum.html>

Opis

INFORMACJA O OBIEKCIE. Obecnie obiekt to budynek o charakterze pałacu pełniący rolę muzeum. Muzeum Historyczne w Bielsku-Białej – Zamek książąt Sułkowskich. Budynek bardzo często był przebudowywany i rozbudowywany oraz odbudowywany (najczęściej po pożarach). Prace polegające na rozbudowie miały w nim miejsce w XV, XVI i 1-szej połowie XVII wieku. W przypadku ostatniej daty zamknięto obwód zamku i ujednolicono charakter budynków oraz dodano krążanki na dziedzińcu. Pierwsza znacząca odbudowa miała miejsce w 2-giej połowie XVII wieku a druga około połowy wieku XVIII. Pierwsza wielka przebudowa rozpoczęła się w roku 1787 a druga po 1808. Do roku 1803 zbudowano kaplicę zamkową. Następna odbudowa miała miejsce po roku 1836. Wreszcie w latach 1854-1864, w ramach przebudowy (według projektu architekta Jana Pölza), zamek uzyskał dzisiejszy wygląd. Prace w końcowym etapie nadzorował Emanuel Rost senior.

ZAŁOŻENIE REZYDENCJONALNE. Budynek trzykondygnacyjny, częściowo podpiwniczony. Zniekształcony na skutek przebudów. Pierwotnie na rzucie nieregularnego czworoboku (trapeza) z dziedzińcem pośrodku. Poszczególne skrzydła wzniesione na planie prostokątów. Skrzydło północne, fasadowe 35x16 m (elewacja 24 m). Oś skrzydła wschód-zachód z odchyleniem po stronie wschodniej na południe (11°). Skrzydło wschodnie 44x12 m. Oś skrzydła północ-południe z odchyleniem po stronie północnej na wschód (17°). Skrzydło załamane na zachód w końcowym biegu (odchylenie 31° na odcinku 13 m). Skrzydło południowe 32x14 m. Oś skrzydła wschód-zachód z odchyleniem po stronie wschodniej na południe (33°). Skrzydło zachodnie o wymiarach 25(fasada)x14 m. Oś skrzydła północ-południe z odchyleniem po stronie północnej na wschód (14°). Od południa prostokątne skrzydło mieszczące kaplicę zamkową (16*8 m). Oś skrzydła północ-południe z odchyleniem po stronie północnej na wschód (30°). U zbiegu skrzydeł północnego i zachodniego usytuowana jest wieża (9x9 m), wysunięta ryzalitowo w kierunku placu Chrobrego. Obrys budynku zmieniony w stosunku do katastru franciszkańskiego. Budynek murowany z kamienia i cegły, otynkowany. Wysokość kondygnacji to około 4 m (obmiar własny).

ELEWACJA POŁUDNIOWA. Elewacja ośmioosiowa. Gzymsy międzykondygnacyjne i gzyms wieńczący.

ELEWACJA WSCHODNIA. Elewacja w zasadniczej części dwunastoosiowa. Ściana szczytowa skrzydła północnego dwuosiowa. Z prawej strony wysunięta ryzalitowo część dwuosiowa elewacji. Z lewej jednoosiowa. Gzymsy międzykondygnacyjne i gzyms wieńczący. Elewacja kaplicy trzyosiowa.

ELEWACJA PÓŁNOCNA. Eklektyczna. Część zasadnicza pięcioosiowa. Na pierwszej kondygnacji podcienia arkadowe. Z prawej strony kwadratowa wieża, jednoosiowa, w górnej części trzyosiowa. Zwieńczona krenelażem. Z prawej strony wieża sześciokątna. Ściana szczytowa skrzydła wschodniego bez osi.

ELEWACJA ZACHODNIA. Elewacja w zasadniczej części sześciuosiowa. Wieży jednoosiowa. Ściany szczytowej skrzydła północnego dwuosiowa. Z części zasadniczej wysunięty ryzalit jednoosiowy w części środkowej elewacji. Gzymsy międzykondygnacyjne i gzyms wieńczący.

DACH. Dachy dwuspadowe. Dachy kryte blachą.

DEATALE. Gzymsy międzykondygnacyjne i gzyms wieńczący. Bioniowanie.

UKŁAD POMIESZCZEŃ. Układ półtoratraktowy. Wnętrza zamkowe, poprzedzone reprezentacyjnym westybulem, utrzymane są w stylach panujących przez cały wiek XIX, od klasycyzmu po biedermeier.

ZAŁOŻENIE PRZYRODNICZE. Ogrody zamkowe zlikwidowano w 1934 roku. Obmiar wskazuje, że miały około 6 ha. Dodatkowo na skarpie zamkowej usytuowany był ogródek przyzamkowy.

Bibliografia

M. Bicz-Suknarowska, W. Komorowski, Zamek Sułkowskich. Bielsko-Biała, Studium historyczne, PP Pracownie Konserwacji Zabytków, oddział Kraków, Kraków 1986

M. Bicz-Suknarowska, W. Komorowski, Zamek w Bielsku, s.91-136, w: Chojecka E., O sztuce Górnego Śląska i przyległych ziem małopolskich (materiały IV Seminarium Sztuki Górnośląskiej Zakładu Historii Sztuki Uniwersytetu Śląskiego i Oddziału Górnośląskiego SHS odbytego w dniach 26-27 października 1987 r. w Katowicach), Wydaw. Oddziału Górnośląskiego Stowarzyszenia Historyków Sztuki, Katowice 1993B. Chorąży, P. Kenig, Zamek w Bielsku: zarys historyczny, Muzeum w Bielsku-Białej, Bielsko-Biała 2003

J. Kazimierczyk, J. Rozpędowski, Studium konserwatorskie do zamku w Bielsku, województwo Katowickie, Politechnika Wrocławska, Wydział Architektury, Wrocław 1968 (maszynopis w Dziale Dokumentacji PP Pracownie Konserwacji Zabytków w Warszawie, nr inw. 1099)

D. Nawrot, G. Madej, Zapomniani książęta? Sułkowscy w XVIII-XX wieku, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2016

S. Pawłowski, Z przeszłości zamku w Bielsku: zamek w Bielsku w badaniach architektonicznych i archeologicznych: wystawa, Muzeum Okręgowe w Bielsku-Białej, Bielsko-Biała 1992

J. Rozpędowski, Zamek w Bielsku, Zeszyty naukowe Politechniki Wrocławskiej 1960, seria: Architektura, zeszyt 36, zeszyt.4

Zamek Sułkowskich w Bielsku-Białej (https://www.gornyslask.net.pl/files/9814/4863/9702/bielsko-biala_zamek_sulkowskich.pdf)

Perły architektury Bielska-Białej Perły architektury Bielska-Białej. Budowle kunsztownie cyzelowane (http://micit.bbosir.bielsko.pl/wp-content/uploads/2016/03/BB_perly_architektury_PL.pdf)

<http://www.zamki.pl/?idzamku=bielsko>

<https://medievalheritage.eu/pl/strona-glowna/zabytki/polska/bielsko-zamek/>

<https://muzeum.bielsko.pl/pl/widziane-spod-ziemi/artukul/odkrywanie-bielskiego-zamku-skarby-z-dziedzina-wydarte-cz-3>

<http://www.bielsko.biala.pl/kalendarz/artykuly/124/odkrywanie-bielskiego-zamku>

http://v1.mhbb.hekko24.pl/strona.php?jezyk=pl&tresc=str_zamek_historia

<http://bielskobiala.naszemiasto.pl/artukul/zamek-sulkowskich-badania-archeologiczne-wyjasnia-zagadke,4197774,artgal,t,id,tm.html>

LP	Miejscowość	Kraj	Typ obiektu	Lokalizacja
2.	BŁOGOCICE (Cieszyn) czes. Blahotice, niem. Blogotzitz lub Blogotitz	PL	dwór	49.731735, 18.633117

Dwór obronny Błogocice

Uwagi o lokalizacji: Pierwsza wzmianka o Błogocicach pochodzi z roku 1447.

Powstanie: 1-sza połowa XVI wieku

Właściciel/budowniczy: ród Mitmayerów

Uwagi o obiekcie:

Obecna funkcja obiektu: obiekt istnieje. Własność prywatna

Typ rezydencji: dwór. **Podtyp rezydencji:** dwór obronny.

Rejestr zabytków: brak

Określenia: (pol.) dwór, zameczek

Kod obiektu: (charakterystyka obiektu niepewna)

KD_W2 / ZD_DRO-W5 / PZ_O-O4 / FZ_RE / NO / D3 / F4 / E_SZ / RS_B / ZOO-P / B_M-DC

Analiza urbanistyczna

Województwo (PL) Kraj (CZ)	Powiat	Gmina / Miasto	Dzielnica / Wieś
Śląskie	cieszyński	Cieszyn	Błogocice

Dostępność komunikacyjna: Obiekt znajduje się przy drodze lokalnej.

Dostępność wizualna: Obiekt widoczny z drogi publicznej.

Potwierdzenie lokalizacji (mapy)

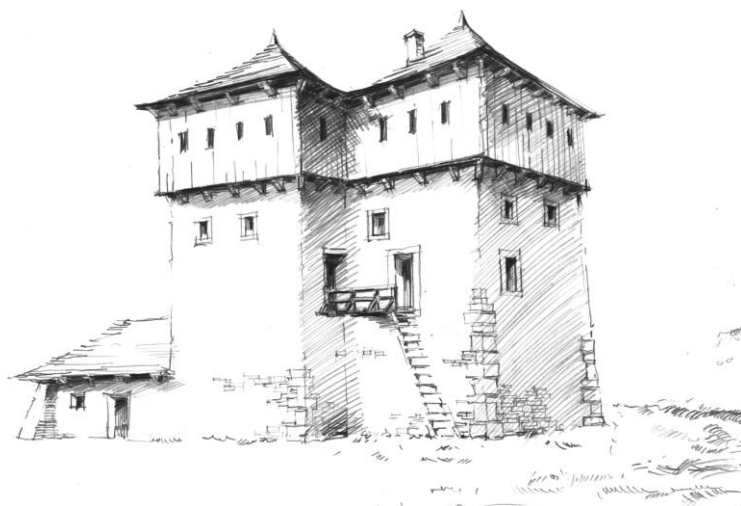
- brak źródeł tego typu

Ikonografia historyczna (przemiany architektoniczne)

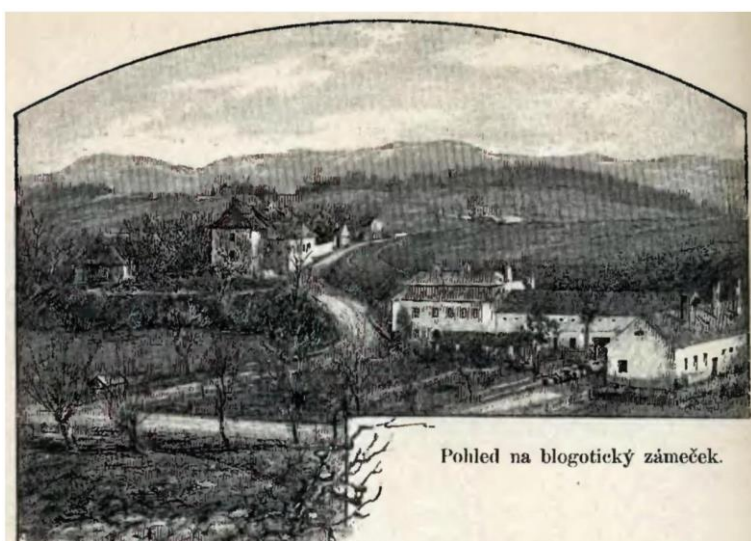
Istnieją jedynie rekonstrukcje

Rekonstrukcja dworu autorstwa R. Makarewicza
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Inny przykład rekonstrukcji dworu
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Widok obiektu w latach 70-tych XIX wieku
<https://fotopolska.eu/Cieszyn/b2597,Zameczek.html?f=481110-foto>

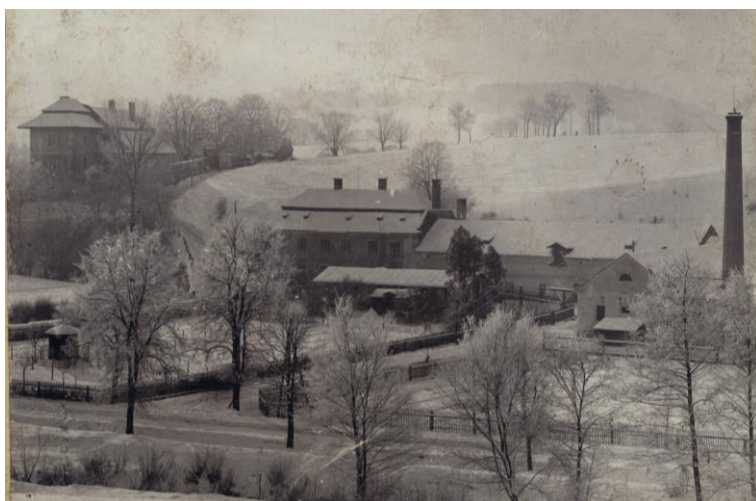

Widok obiektu w latach 90-tych XIX wieku
<https://fotopolska.eu/Cieszyn/b2597,Zameczek.html?f=13318-foto>

Powiększenie fragmentu

<https://fotopolska.eu/Cieszyn/b2597,Zameczek.html?f=13318-foto>

Widok obiektu w latach 90-tych XIX wieku
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

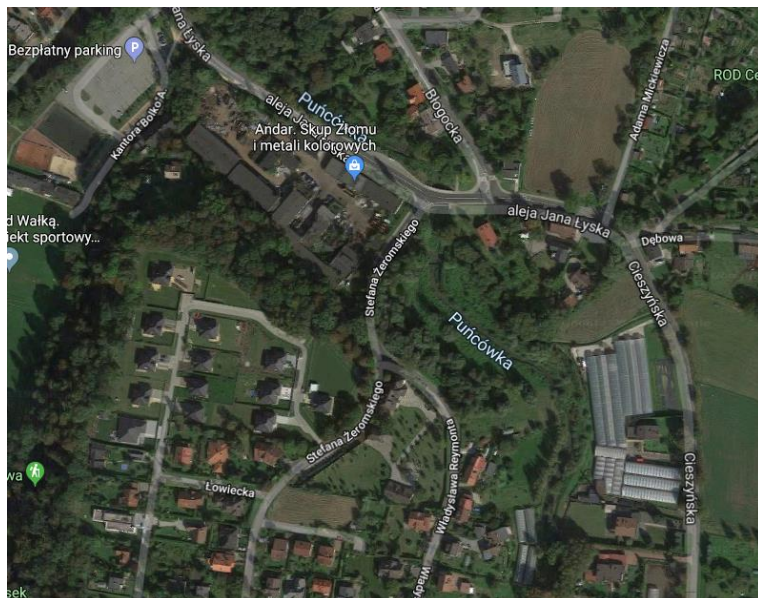

Rok 1899.
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Stan w trakcie badań i obecny

Opis. Obiekt istnieje. Obecnie własność prywatna. Jest to obiekt w typie dworu parterowego.

Widok ogólny
Google Maps

Bibliografia

M. Makowski, Szlacheckie siedziby na Śląsku Cieszyńskim, s.64-71

M. Makowski, Figura św. Jana Nepomucena z Błogocic i jej fundator Jan Antoni Lechniti von Fridenburg

Kalendarz Śląski 2013, s.136 (<http://www.sbc.org.pl/Content/324891/kalendarz-slaski-2013.pdf>)

<http://www.straznicyzasu.pl/viewtopic.php?t=7886>

<https://beskidy.slaskie.travel/Poi/Pokaz/15799/1850/palac-w-cieszynie-blogocicach>

http://sokoliszlak.cba.pl/?page_id=19940

<https://fotopolska.eu/2597,obiekt.html>

Wnioski i wytyczne

Zaleca się poszukiwanie materiału źródłowego w celu jego archiwizacji.

LP	Miejscowość	Kraj	Typ obiektu	Lokalizacja
2a.	BŁOGOCICE (Cieszyn) czes. Blahotice, niem. Blogotzitz lub Blogotitz	PL	dwór	49.731735, 18.633117

Dwór Błogocice

Uwagi o lokalizacji: Pierwsza wzmianka o Błogocicach pochodzi z roku 1447.

Powstanie: prawdopodobnie rok 1909

Właściciel/budowniczy: Stonawscy

Uwagi o obiekcie:

Obecna funkcja obiektu: obiekt istnieje. Własność prywatna

Typ rezydencji: willa. **Podtyp rezydencji:** dwór obronny.

Rejestr zabytków: brak

Określenia: (pol.) dwór, zameczek

Kod obiektu: (charakterystyka obiektu niepewna)

KD_W2 / ZD_DP-W5 / PZ_O-O3 / FZ_RE / NO / D3 / F4 / E_SZ / RS_B / ZOO-P / B_M-DC

Analiza urbanistyczna

Województwo (PL) Kraj (CZ)	Powiat	Gmina / Miasto	Dzielnica / Wieś
Śląskie	cieszyński	Cieszyn	Błogocice

Dostępność komunikacyjna: Obiekt znajduje się przy drodze lokalnej.

Dostępność wizualna: Obiekt widoczny z drogi publicznej.

Mapy (potwierdzenie lokalizacji)

Brak potwierdzenia lokalizacji obiektu

Mapa Księstwa Cieszyńskiego (Ducatus in Silesia superiore Teschinensis) Jonasa Nigrinusa z 1724
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/91/Jonas_Nigrinus%2C_Ducatus_Teschinensis.jpg

Pośrednie potwierdzenie istnienia obiektu

Mapa Księstwa Cieszyńskiego (Principatus Silesiae Teschinensis) Matthäusa Schubartha z roku 1736
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b3/Matthaeus_Schubarth%2C_Ducatus_Teschinensis.jpg

Pośrednie potwierdzenia istnienia obiektu

Mapa józefińska (Józef II), w wersji austriackiej (pierwsze mapowanie – Josephinische Landesaufnahme): Księstwo Górno-Śląskie 1763 (Herzogtum Ober-Schlesien 1763)

<https://mapire.eu/de/map/firstsurvey-silesia/?layers=osm%2C154&bbox=2023445.790079433%2C6415057.254895444%2C2047743.2104455833%2C6422700.957723961>

Potwierdzenie istnienia obiektu

Mapa józefińska (Józef II), w wersji czeskiej (pierwsze mapowanie – Josephinische Landesaufnahme): Księstwo Górno-Śląskie 1763 (Herzogtum Ober-Schlesien 1763)

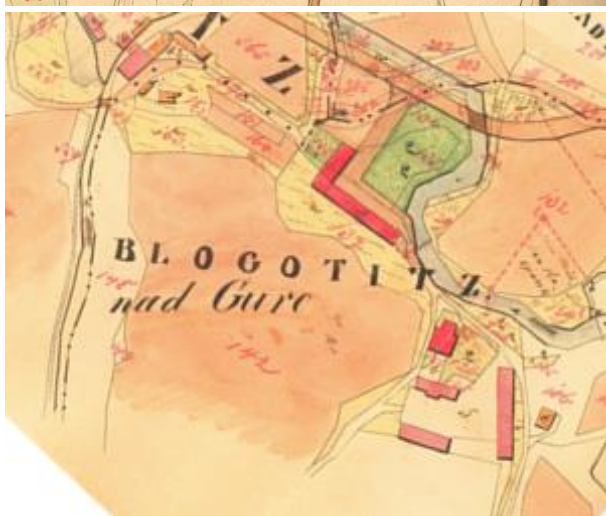
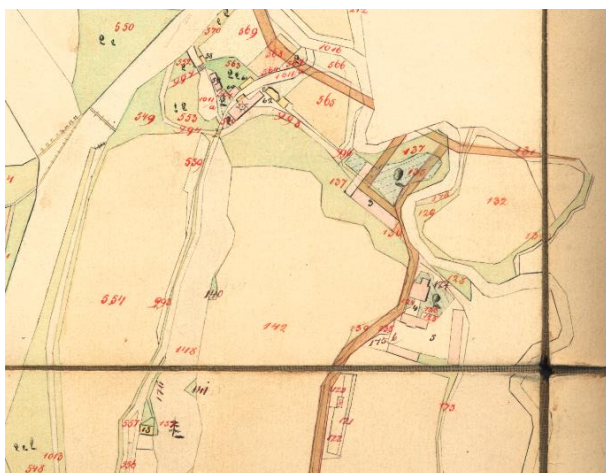
http://oldmaps.geolab.cz/map_region.pl?lang=cs&map_root=1vm&map_region=sl

Potwierdzenie istnienia obiektu (obok obiektu potwierdzono fabrykę octanu ołowiu – Bleizucker Fabrik)

Mapa franciszkańska (Franciszek II/I), w wersji austriackiej (drugie mapowanie - Franziszeische Landesaufnahme): Morawy i Śląsk 1836–1842 (Mähren und Schlesien 1836–1842)

<https://mapire.eu/de/map/secondsurvey-moravia/?layers=osm%2C62&bbox=1957740.4870870581%2C6372705.936672876%2C2152119.8500162615%2C6433855.559301017>

Potwierdzenie istnienia obiektu
Kataster austriacki (franciszkański)
Tereny Czech: <https://archivnimapy.cuzk.cz>

Potwierdzona lokalizacja folwarku (w pobliżu fabryka likierów – Liqueur Fabrik)
Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:25000
<https://mapire.eu/de/map/thirdsurvey25000/?layers=osm%2C129&bbox=2109361.0098719993%2C6019414.765210961%2C2133658.4302381496%2C6027058.468039478>

Jak powyżej

Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:25000 w wersji czeskiej

http://oldmaps.geolab.cz/map_region.pl?lang=cs&map_root=3vm&map_region=25

Obiekt zaznaczony w lokalizacji

Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:75000

<https://mapire.eu/de/map/thirdsurvey75000/?layers=osm%2C43&bbox=1901067.7191377215%2C6130849.589013578%2C1913216.4293207966%2C6134671.440427838>

Obiekt zaznaczony na mapie – mapa górna z 1926 r.
lub jak wyżej – mapa dolna z 1934 r.

Mapy polska WIG z okresu 20-lecia międzywojennego w skali
<http://igrek.amzp.pl/mapindex.php?cat=WIG100&listtype=standard&listsort=sortoption1>

Ikonografia historyczna (przemiany architektoniczne)

Dwór Błogocice w czasie wojny (1940)
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Dwór Błogocice w czasie wojny (1940)
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

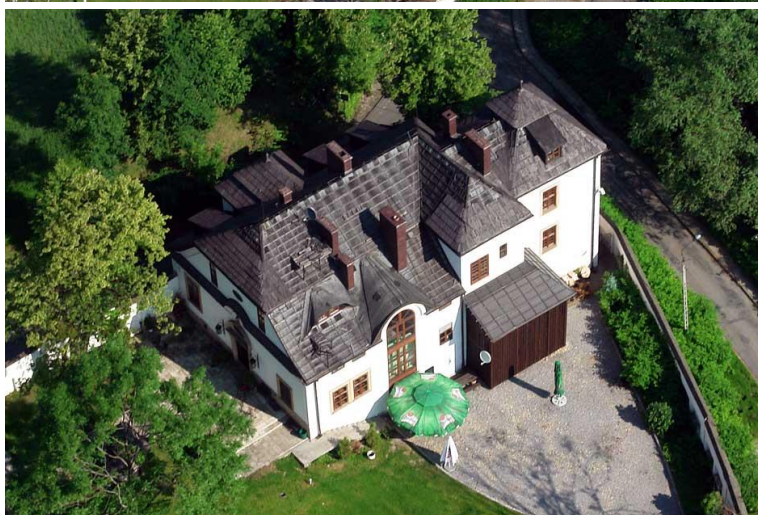
Dwór Błogocice około lat 70-tych XX wieku
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Dwór Błogocice około lat 90-tych XX wieku
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Widoki z lotu ptaka. Początek XXI wieku.
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

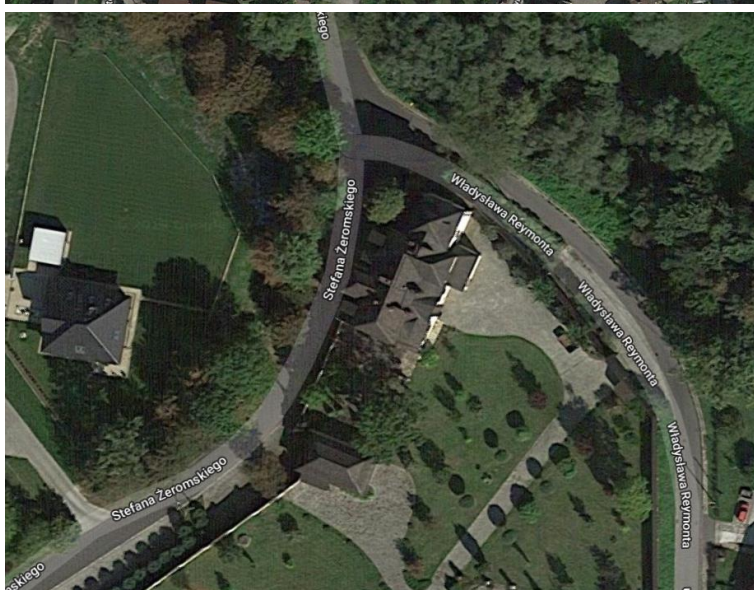
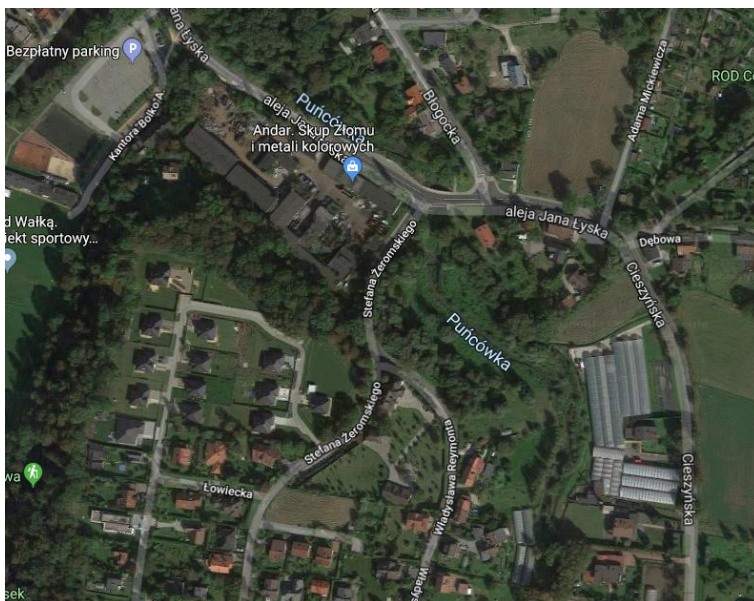
Widok budynku od północy.
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Widok budynku od południa.
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Stan w trakcie badań i obecny

Widok ogólny
Google Maps

Budynek w lokalizacji
Google Maps

Elewacja północna i zachodnia.
Dokumentacja własna

Elewacja północna i zachodnia.

<http://www.cieszyn.pl/?p=categoriesShow&iCategory=325>

Elewacja północna.

Dokumentacja własna

Elewacja wschodnia i północna.
Dokumentacja własna

Elewacja wschodnia
Dokumentacja własna

Elewacja południowa.

Google Maps

Widok od południa.

Google Maps

Opis

INFORMACJA O OBIEKCIE. Obecnie istnieje. Własność prywatna. Remont generalny po roku 1995.

ZAŁOŻENIE REZYDENCJONALNE. Budynek jednokondygnacyjny, częściowo podpiwniczony z użytkowym poddaszem. Wzniesiony jest na rzucie prostokąta (19x15 m). Oś rezydencji w układzie północ-południe z odchyleniem po stronie północnej w kierunku wschodnim (22°). Od strony północnej dobudów w formie dwukondygnacyjnej wieży (8x8 m). Obrys budynku niezmienny w stosunku do katastru franciszkańskiego. Budynek murowany z cegły z użyciem kamienia (między innymi ławy fundamentowe), otynkowany. Wysokość kondygnacji to około 3 m (obmiar własny).

ELEWACJA POŁUDNIOWA, frontowa. Elewacja trzyosiowa. Ściana dolnoszczytowa. Trzy otwory strychowe.

ELEWACJA WSCHODNIA. Elewacja wschodnia sześcioościowa, nieregularna. Znacznie przebudowana. Elewacja wychodzi na podwórze.

ELEWACJA PÓŁNOCNA. Elewacja wieży jednoosiowa. Bryła budynku dwuosiowa z lewej strony. Z prawej jedna oś zredukowana. Wieża wystaje ryzalitowa.

ELEWACJA ZACHODNIA. Elewacja pięćoosiowa z wydatnym wykuszem dwuosiowym. Odslonięta część kondygnacji piwnicznej ze względu na położenie na skarpie. Nad ryzalitem dach mansardowy.

DACH. Dach naczółkowy. Wieża dach mansardowy. Kryty dachówką.

DEATALE. Widoczne gzymsy międzykondygnacyjnych.

UKŁAD POMIESZCZEŃ. Dwutraktowy.

ZAŁOŻENIE PRZYRODNICZE. Około 0,4 ha (obmiar własny na podstawie katastru).

BUDYNKI TOWARZYSZĄCE.

Bibliografia

M. Makowski, Szlacheckie siedziby na Śląsku Cieszyńskim, s.64-71

M. Makowski, Figura św. Jana Nepomucena z Błogocic i jej fundator Jan Antoni Lechniti von Fridenburg

Kalendarz Śląski 2013, s.136 (<http://www.sbc.org.pl/Content/324891/kalendarz-slaski-2013.pdf>)

<http://www.straznicyzasu.pl/viewtopic.php?t=7886>

<https://beskidy.slaskie.travel/Poi/Pokaz/15799/1850/palac-w-cieszynie-blogocicach>

http://sokoliszlak.cba.pl/?page_id=19940

<https://fotopolska.eu/2597,obiekt.html>

Wnioski i wytyczne

Zaleca się poszukiwanie materiału źródłowego w celu jego archiwizacji.

LP	Miejscowość	Kraj	Typ obiektu	Lokalizacja
3.	BOBREK (Cieszyn) cz. Bobrek, niem. Bobrek (Bobersdorf Boberthal)	PL	dwór	49.752496, 18.645779

Dwór Bobrek (Mattencloit)

Uwagi o lokalizacji: pierwsza wzmianka o Bobrku pochodzi z roku 1322.

Powstanie: rok 1827.

Właściciel/budowniczy: Johann Mattencloit.

Uwagi o obiekcie: Początkowo (prawdopodobnie) i później wolny folwark kmiecy (od roku 1843).

Obecna funkcja obiektu: obiekt istnieje częściowo. Pozostał jedynie spichlerz. Własność prywatna.

Typ rezydencji: dwór. **Podtyp rezydencji:** dwór parterowy.

Rejestr zabytków: brak

Określenia: (pol.) dwór

Kod obiektu: (charakterystyka obiektu niepewna)

KD_W2 / ZD_DP-W5 / PZ_O-O4 / FZ_KL / NO / D3 / F3 / E_SZ / RS_B / ZOO-P / B_M-DC

Analiza urbanistyczna

Województwo (PL) Kraj (CZ)	Powiat	Gmina / Miasto	Dzielnica / Wieś
Śląskie	cieszyński	Cieszyn	Bobrek

Dostępność komunikacyjna: Obiekt znajduje się przy drodze lokalnej.

Dostępność wizualna: Obiekt widoczny z drogi publicznej.

Potwierdzenie lokalizacji (mapy)

Brak potwierdzenia lokalizacji obiektu

Mapa Księstwa Cieszyńskiego (Ducatus in Silesia superiore Teschinensis) Jonasa Nigrinusa z 1724
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/91/Jonas_Nigrinus%2C_Ducatus_Teschinensis.jpg

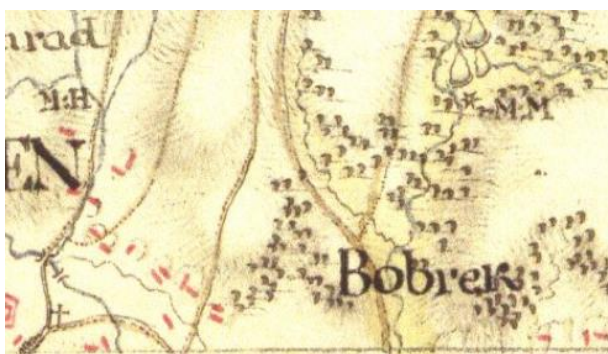
Pośrednie potwierdzenie istnienia obiektu

Mapa Księstwa Cieszyńskiego (Principatus Silesiae Teschinensis) Matthäusa Schubartha z roku 1736
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b3/Matthaeus_Schubarth%2C_Ducatus_Teschinensis.jpg

Brak potwierdzenia istnienia obiektu

Mapa józefińska (Józef II), w wersji austriackiej (pierwsze mapowanie – Josephinische Landesaufnahme): Księstwo Górno-Śląskie 1763 (Herzogtum Ober-Schlesien 1763)
<https://mapire.eu/de/map/firstsurvey-silesia/?layers=osm%2C154&bbox=2023445.790079433%2C6415057.254895444%2C2047743.2104455833%2C6422700.957723961>

Brak potwierdzenia istnienia obiektu

Mapa józefińska (Józef II), w wersji czeskiej (pierwsze mapowanie – Josephinische Landesaufnahme): Księstwo Górno-Śląskie 1763 (Herzogtum Ober-Schlesien 1763)

http://oldmaps.geolab.cz/map_region.pl?lang=cs&map_root=1vm&map_region=sl

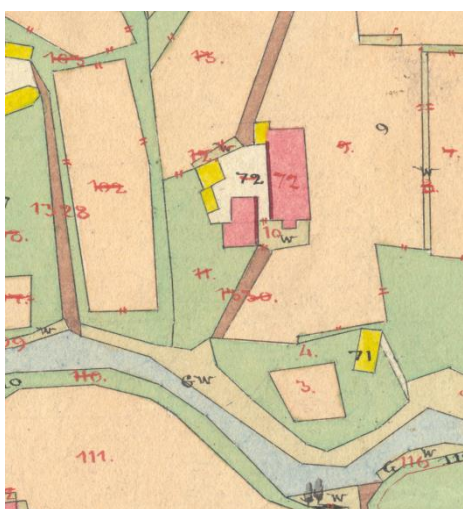

W lokalizacji zaznaczony obiekt (trochę na lewo i w dół od litery B w napisie Bobrek)

Mapa franciszkańska (Franciszek II/I), w wersji austriackiej (drugie mapowanie - Franziszeische Landesaufnahme): Morawy i Śląsk 1836–1842 (Mähren und Schlesien 1836–1842)

[https://mapire.eu/de/map/secondsurvey-](https://mapire.eu/de/map/secondsurvey-moravia/?layers=osm%2C62&bbox=1957740.4870870581%2C6372705.936672876%2C2152119.8500162615%2C6433855.559301017)

[moravia/?layers=osm%2C62&bbox=1957740.4870870581%2C6372705.936672876%2C2152119.8500162615%2C6433855.559301017](https://mapire.eu/de/map/secondsurvey-moravia/?layers=osm%2C62&bbox=1957740.4870870581%2C6372705.936672876%2C2152119.8500162615%2C6433855.559301017)

Dwór na mapie katastralnej

Kataster austriacki (franciszkański)

Tereny Czech: <https://archivnimapy.cuzk.cz>

Zaznaczony obiekt w lokalizacji

Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:25000
<https://mapire.eu/de/map/thirdsurvey25000/?layers=osm%2C129&bbox=2109361.0098719993%2C6019414.765210961%2C2133658.4302381496%2C6027058.468039478>

- brak mapy

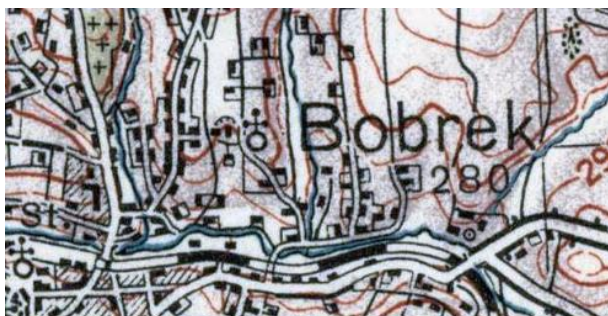
Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:25000 w wersji czeskiej
http://oldmaps.geolab.cz/map_region.pl?lang=cs&map_root=3vm&map_region=25

Zaznaczony obiekt w lokalizacji

Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:75000
<https://mapire.eu/de/map/thirdsurvey75000/?layers=osm%2C43&bbox=1901067.7191377215%2C6130849.589013578%2C1913216.4293207966%2C6134671.440427838>

Brak potwierdzenia obiektu – mapa górna z 1921 r.
lub – mapa dolna z 1934 r.

Mapy polska WIG z okresu 20-lecia międzywojennego w skali
<http://igrek.amzp.pl/mapindex.php?cat=WIG100&listtype=standard&listsort=sortoption1>

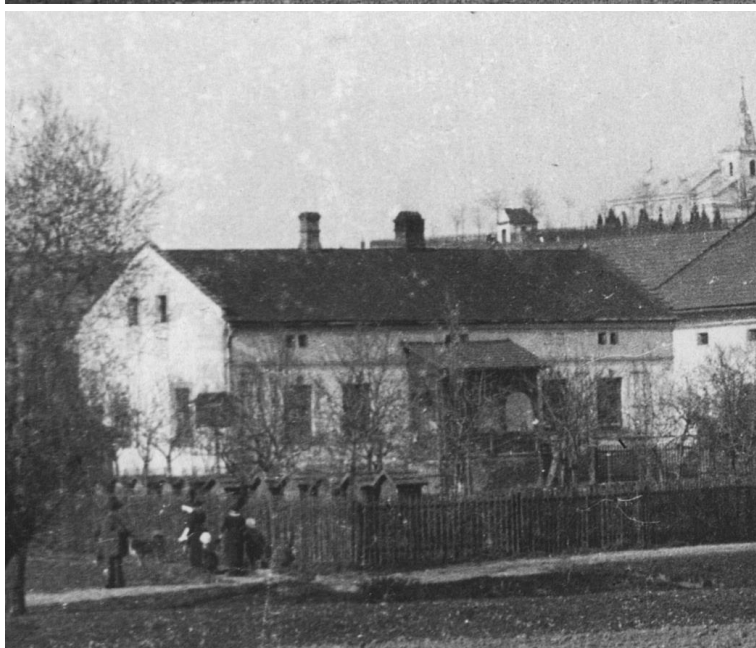

Ikongrafia historyczna (przemiany architektoniczne)

Cześć budynku mieszkalnego i spichlerz (1904)

<http://cieszyn.fotopolska.eu/136218,foto.html>

Widoczny budynek mieszkalny i spichlerz

<http://cieszyn.fotopolska.eu/136218,foto.html>

Zdjęcie z lat 70-tych
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Podwórze dworu. Widoczny budynek mieszkalny oraz spichlerz (J. Tesarczyk, 2005 r.)
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

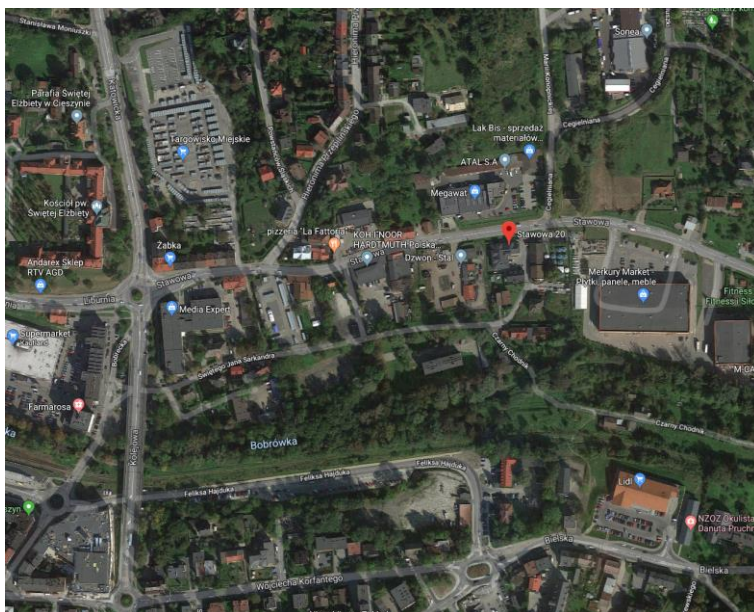
Budynek mieszkalny od podwórza (J. Tesarczyk, 2005 r.)
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Widok od starego wejścia (J. Tesarczyk, 2005 r.). Widoczna pawia brama.
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

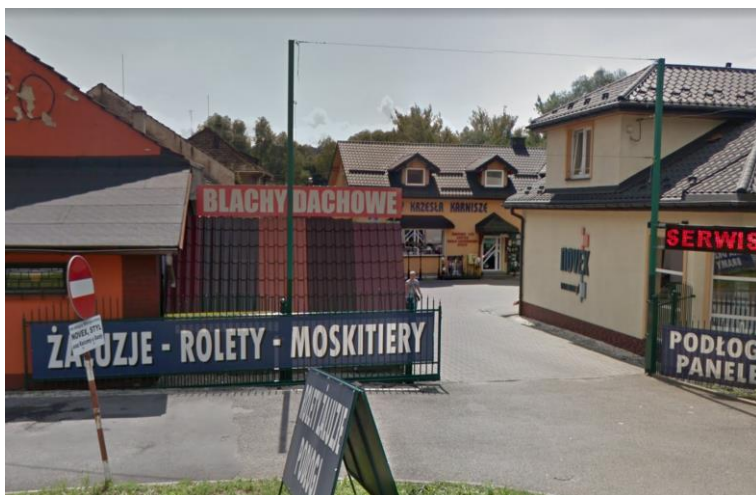
Stan w trakcie badań i obecny

Widok ogólny
Google Maps

Spichlerz dworu Bobrek (stan obecny)
Google Maps

Obecny budynek w lokalizacji (w głębi, pomarańczowy).
Google Maps

Opis

INFORMACJA O OBIEKCIE. Obiekt wybudowany jako siedziba letnia, w postaci dworu podmiejskiego, około roku 1830. Widoczny na mapie katastralnej z roku 1836. W 1843 roku obiekt sprzedany. Najpierw rodzina Poppków a potem Kajzarów. Brak pewnych informacji o przebudowach obiektu, chociaż można przypuszczać, że zachowana została przynajmniej część obiektu do początku XX wieku (pierwsza ikonografia posesji), skoro zachował się budynek gospodarczy (spichlerz). Obecnie w miejscu budynku mieszkalnego budynek handlowy. Własność prywatna.

ZAŁOŻENIE REZYDENCJONALNE. Opis obiektu z początku XX wieku. Budynek jednokondygnacyjny. Wzniesiony jest na rzucie prostokąta (18x10 m). Oś rezydencji w układzie wschód-zachód z odchyleniem po stronie zachodniej w kierunku południowym (5°). Obrys budynku zmieniony w stosunku do katastru franciszkańskiego. Budynek murowany z cegły z użyciem kamienia (między innymi ławy fundamentowe), otynkowany. Wysokość kondygnacji to około 3 m (obmiar własny).

ELEWACJA POŁUDNIOWA. Elewacja pięcioosiowa. W środku drewniany ganek.

ELEWACJA WSCHODNIA. Elewacja dwuosiowa. Ściana szczytowa.

ELEWACJA PÓŁNOCNA. Elewacja pięcioosiowa.

ELEWACJA ZACHODNIA. Elewacja dwuosiowa. Ściana szczytowa.

DACH. Dach naczółkowy. Wieża dwuspadowy. Kryty dachówką.

DEATALE. Widoczny gzyms międzykondygnacyjny.

UKŁAD POMIESZCZEŃ. Dwutraktowy.

ZAŁOŻENIE PRZYRODNICZE. Około 0,1 ha (obmiar własny na podstawie katastru).

BUDYNKI TOWARZYSZĄCE. Spichlerz.

Bibliografia

M. Makowski, Szlacheckie siedziby na Śląsku Cieszyńskim, s.54-57

H. Wawreczka, J. Spyra, M. Makowski, Cieszyn, Czeski Cieszyn na starych widokówkach i fotografiach

https://fotopolska.eu/Cieszyn/b4396,Stawowa_20.html

<http://www.cieszyn.pl/?p=categoriesShow&iCategory=1569>

Wnioski i wytyczne

Zaleca się poszukiwanie materiału źródłowego w celu jego archiwizacji. Dotyczy to zwłaszcza losów budynku pomiędzy latami 1843 a 1904.

LP	Miejscowość	Kraj	Typ obiektu	Lokalizacja
4.	CZECHOWICE (Czechowice-Dziedzice) cz. Čechovice, niem. Czechowitz	PL	dwór	49.890313, 19.000138

Pałac Kotulińskich

Uwagi o lokalizacji: Czechowice są po raz pierwszy wzmiankowane w Księgach uposażeń biskupstwa wrocławskiego (łac. Liber fundationis episcopatus Vratislaviensis), spisanej za czasów biskupa Henryka z Wierzbna (ok. 1305 r.).

Powstanie: połowa XVIII wieku (po 1730).

Właściciel/budowniczy: Franciszek Karol Kotuliński (z Kotulina).

Uwagi o obiekcie:

Obecna funkcja obiektu: obiekt istnieje. Obecnie hotel (ul. Zamkowa 1).

Typ rezydencji: dwór. **Podtyp rezydencji:** pałac ziemiański.

Rejestr zabytków:

- pałac, nr rej.: 28/60 z 24.02.1960
- park, nr rej.: j.w.

Określenia: (niem.) Schloss, (pl.) dwór, pałac

Kod obiektu:

KD_P2 / ZD_PZ-W4 / PZ_O-O4 / FZ_BA / NO / D3 / F3 / E_SZ / RS_B / ZOO-P / B_M-DC

Analiza urbanistyczna

Województwo (PL) Kraj (CZ)	Powiat	Gmina / Miasto	Dzielnica / Wieś
Śląskie	bielski	Czechowice- Dziedzice	Czechowice Górne

Dostępność komunikacyjna: Obiekt znajduje się przy drodze publicznej w Czechowicach-Dziedzicach.

Dostępność wizualna: Obiekt istnieje. Obecnie hotel.

CZECHOWICE

(Czechowice-Dziedzice)

cz. Čechovice, niem. Czechowitz

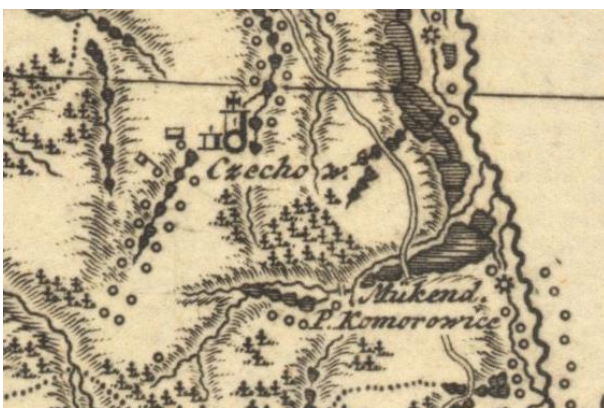

Potwierdzenie lokalizacji (mapy)

Brak potwierdzenia istnienia obiektu (mapa wcześniejsza)

Mapa Księstwa Cieszyńskiego (Ducatus in Silesia superiore Teschinensis) Jonasa Nigrinusa z 1724
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/91/Jonas_Nigrinus%2C_Ducatus_Teschinensis.jpg

Brak potwierdzenia istnienia obiektu (mapa prawdopodobnie wcześniejsza)

Mapa Księstwa Cieszyńskiego (Principatus Silesiae Teschinensis) Matthäusa Schubartha z roku 1736
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b3/Matthaeus_Schubarth%2C_Ducatus_Teschinensis.jpg

Brak potwierdzenia istnienia obiektu (lokalizacja wskazana odpowiada dworowi Wilczków)

Mapa józefińska (Józef II), w wersji austriackiej (pierwsze mapowanie – Josephinische Landesaufnahme): Księstwo Górnó-Śląskie 1763 (Herzogtum Ober-Schlesien 1763)

<https://mapire.eu/de/map/firstsurvey-silesia/?layers=osm%2C154&bbox=2023445.790079433%2C6415057.254895444%2C2047743.2104455833%2C6422700.957723961>

Prawdopodobnie widoczny pierwszy etap budowy pałacu Kotulińskich.

Mapa józefińska (Józef II), w wersji czeskiej (pierwsze mapowanie – Josephinische Landesaufnahme): Księstwo Górno-Śląskie 1763 (Herzogtum Ober-Schlesien 1763)

http://oldmaps.geolab.cz/map_region.pl?lang=cs&map_root=1vm&map_region=sl

Potwierdzenie istnienia obiektu

Mapa franciszkańska (Franciszek II/I), w wersji austriackiej (drugie mapowanie - Franziszeische Landesaufnahme): Morawy i Śląsk 1836–1842 (Mähren und Schlesien 1836–1842)

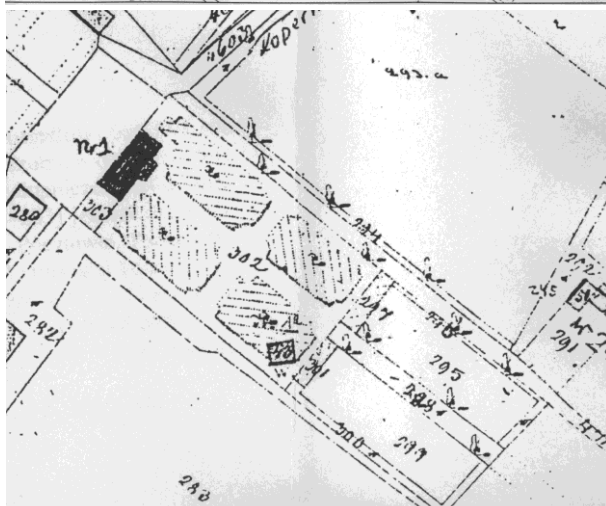
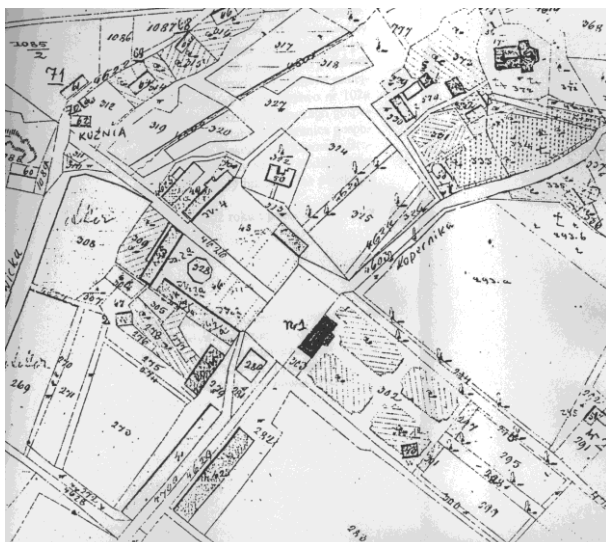
<https://mapire.eu/de/map/secondsurvey-moravia/?layers=osm%2C62&bbox=1957740.4870870581%2C6372705.936672876%2C2152119.8500162615%2C6433855.559301017>

- nie wystąpiono o odpis

Kataster austriacki (franciszkański)

Tereny Czech: <https://archivnimapy.cuzk.cz>

Potwierdzenie istnienia obiektu (mapa Czechowicz z 1836 roku)

Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Potwierdzenie istnienia obiektu

Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:25000

<https://mapire.eu/de/map/thirdsurvey25000/?layers=osm%2C129&bbox=2109361.0098719993%2C6019414.765210961%2C2133658.4302381496%2C6027058.468039478>

- brak mapy

Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:25000 w wersji czeskiej

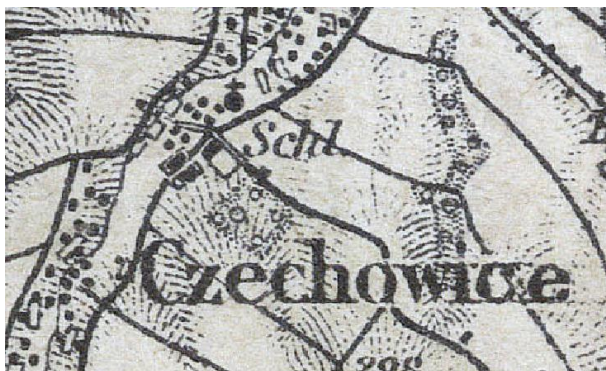
http://oldmaps.geolab.cz/map_region.pl?lang=cs&map_root=3vm&map_region=25

Potwierdzenie istnienia obiektu

Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:75000

<https://mapire.eu/de/map/thirdsurvey75000/?layers=osm%2C43&bbox=1901067.7191377215%2C6130849.589013578%2C1913216.4293207966%2C6134671.440427838>

Obiekt wyróżniony jako Schloss – mapa górna z 1921 r.,

lub jako zamek – mapa środkowa z 1926 r.

lub jako dwór – mapa dolna z 1934 r.

Mapy polskie WIG z okresu 20-lecia międzywojennego w skali

<http://igrek.amzp.pl/mapindex.php?cat=WIG100&listtype=standard&listsort=sortoption1>

Ikonografia historyczna (przemiany architektoniczne)

Pałac Kotulińskich w latach 40-tych.
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Pałac Kotulińskich około 1980 roku
<https://fotopolska.eu/278891,foto.html>

Pałac Kotulińskich w 2005 roku od strony ogrodu (fot. J. Tesarczyk).
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Fasada pałacu Kotulińskich w 2005 roku (fot. J. Tesarczyk).
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Obiekt w lokalizacji
Google Maps

Elewacja zachodnia.
Dokumentacja własna

Elewacja południowa.
Dokumentacja własna

Elewacja północna i zachodnia.
Dokumentacja własna

Elewacja południowa.
Dokumentacja własna

Elewacja wschodnia (ogrodowa).
Dokumentacja własna

Pałac z lotu ptaka.
<https://www.eholiday.pl/noclegi-eo4011-zdjecie-460771.html>

Pałac z lotu ptaka. Elewacja ogrodowa.
<https://www.proinvestdata.pl/palackotulinski/>

Oficyna.
Dokumentacja własna

Opis

INFORMACJA O OBIEKCIE. Obiekt

ZAŁOŻENIE REZYDENCJONALNE. Opis obiektu z początku XX wieku. Budynek dwukondygnacyjny. Wzniesiony jest na rzucie prostokąta (33x15 m). Oś rezydencji w układzie północ-południe z odchyleniem po stronie północnej w kierunku wschodnim (41°). Obrys budynku niezmieniony w stosunku do katastru franciszkańskiego. Budynek murowany z cegły z użyciem kamienia, otynkowany. Wysokość kondygnacji to około 3 m (obmiar własny).

ELEWACJA POŁUDNIOWA. Elewacja czteroosiowa.

ELEWACJA WSCHODNIA. Elewacja ogrodowa dziewięcioosiowa, o podziałach ramowych; okna w ryzalicie zamknięte półkolistie. W środku ryzalit zamknięty trójbocznie. Okna w ryzalicie zamknięte półkolistie

ELEWACJA PÓŁNOCNA. Elewacja pięcioosiowa. Część osi to blendy.

ELEWACJA ZACHODNIA. Elewacja frontowa jedenastoosiowa, z płytkim trójosiowym ryzalitem pośrodku i pozornymi dwuosiowymi po bokach, pomiędzy kondygnacjami dekorowana płycinami, zwieńczona profilowanym gzymsem. Portal zamknięty łukiem segmentowym, ryzalit środkowy zwieńczony trójkątnym przyczółkiem z tarczą herbową podtrzymywaną przez dwa lwy.

DACH. Dach mansardowy z lukarnami, nad ryzalitem od strony ogrodu trzyspadowy. Kryty eternitem.

DEATALE. Widoczny gzyms międzykondygnacyjny.

UKŁAD POMIESZCZEŃ. Budynek o dwóch traktach przedzielonych korytarzem. Na parterze, w trakcie frontowym na osi sień, z korytarzykiem wydzielonym trzema arkadami filarowymi zamkniętymi łukiem koszowym; w tylnym salonie o silnie zaokrąglonych narożnikach, z dwiema wnękami zamkniętymi hemisferycznie w ścianach bocznych. Przy salonie z lewej pierwotnie dwa pomieszczenia (obecnie połączone), sklepione kolebkowo z lunetami; z prawej trzybiegowa klatka schodowa z podestami sklepionymi żaglasto, na gurtach spływających na tokańskie pilastry dekorowane płycinami. Korytarzyk o zaokrąglonych narożnikach, na piętrze sklepiony żaglasto, na gurtach spływających na pilastry tokańskie i wspornik. Układ piętra analogiczny jak parteru. Dekoracja stiukowa częściowo zapewne z czasu uzupełniona w tym samym charakterze w. XIX. W salonie na piętrze profilowane obramienia wnęk, na plafonie sufitu rozeta z trzema wirującymi puttami; w części pokoi traktu frontowego rokokowe rozety. Portale drewniane w. XVIII (być może wymieniane): 1-3. w sieni, zamknięte półkolistie, z wolutami w kluczach, na piętrze prostokątne o ozdobnych stiukowych supraportach zwieńczonych profilowanymi gzymсами; 4-6. w salonie na piętrze dwa ze śpiewającymi puttami w supraportach, i jeden ze sceną mitologiczną; 7-9. w środkowej sali traktu frontowego, z muszlami, wicią roślinną i puttami w supraportach; 10-11. w jednym z pokoi traktu frontowego, ze scenami mitologicznymi w supraportach; 12-13. w innym, z główkami puttów i dekoracją roślinną w supraportach. W większości pomieszczeń na piętrze zachowane posadzki drewniane z czasu budowy.

ZAŁOŻENIE PRZYRODNICZE. Około 1 ha (obmiar własny na podstawie katastru).

BUDYNKI TOWARZYSZĄCE. Budynek bramny, oficyna. W pobliżu zabudowania folwarku.

Bibliografia

Katalog Zabytków Sztuki w Polsce, tom VI, województwo katowickie, zeszyt 2, powiat bielsko - bialski, pod red. I. Rejduch - Samkowej i J. Samka. Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk i Wojewódzki Konserwator Zabytków. Warszawa 1967. str. 55 -56.

- Archiwum PSOZ Katowice nr:
3018/VII zamek - dokumentacja arch. - bud
3019/VII czworak nr 1 „
3020/VII czworak nr 2 „
3021/VII spichlerz - opinia konstrukcyjna
3022/VII kręgielnia - dokumentacja arch. - bud
3023/VII obora „
3024/VII zarządówka „
3025/VII gorzelnia „
skala 1:50
- E. Kopeć: Szkice z przeszłości Czechowic Dziedzic. Katowice 1977.
- Grzegorz M. Chromik: Czechowickie dwory.

<http://www.mapakultury.pl/art,pl,mapa-kultury,98099.html>

<http://bielskobiala.wyborcza.pl/bielskobiala/56,88025,19722129,palac-kotulinskih-w-czechowicach-dziedzicach,,6.html>

<https://slaskie.travel/pl-PL/Poi/Pokaz/2530/260/palac-w-czechowicach-dziedzicach>

Wnioski i wytyczne

Zaleca się poszukiwanie materiału źródłowego w celu jego archiwizacji.

LP	Miejscowość	Kraj	Typ obiektu	Lokalizacja
5.	DROGOMYŚL cz. Drahomyšl, niem. Drahomischl	PL	dwór	49.868860, 18.758982

Dwór Drogomyśl

Uwagi o lokalizacji: Drogomyśl jest po raz pierwszy wzmiankowany w roku 1452.

Powstanie: 2-ga połowa XVII wieku.

Właściciel/budowniczy:

Uwagi o obiekcie: pierwotnie obiekt piętrowy

Obecna funkcja obiektu: ośrodek terapii zajęciowej.

Typ rezydencji: dwór. **Podtyp rezydencji:** pałac ziemiański.

Rejestr zabytków: zespół pałacowy, nr rej.: A-430/86/90 z 15.05.1990 (dec. dworski): pałac, 2 poł. XVIII, budynek gospodarczy, 1 poł. XIX, park, XVIII-XIX

Określenia rezydencji: (niem.) Schloss, (pol.) dwór, pałac

Kod obiektu:

KD_W2 / ZD_DP-W5 / PZ_O-O4 / FZ_KL / NO / D3 / F4 / E_SZ / RS_W-O / ZOO-P / B_M-DC

Analiza urbanistyczna

Województwo (PL) Kraj (CZ)	Powiat	Gmina / Miasto	Dzielnica / Wieś
Śląskie	cieszyński	Strumień	Drogomyśl

Dostępność komunikacyjna: Obiekt znajduje się w centrum wsi.

Dostępność wizualna: Obiekt widoczny z drogi publicznej. Ośrodek terapii zajęciowej.

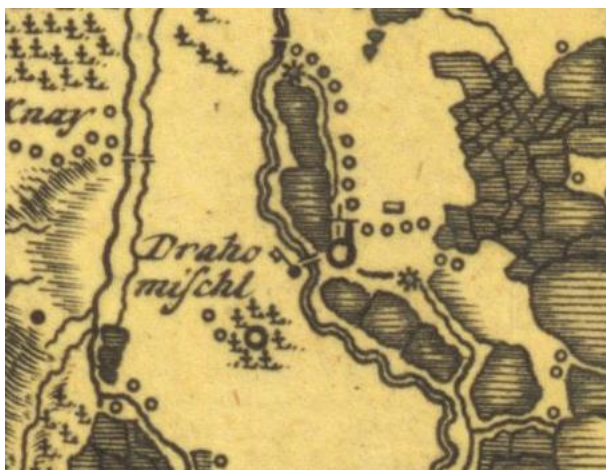

Potwierdzenie lokalizacji (mapy)

Potwierdzenie lokalizacji obiektu.

Mapa Księstwa Cieszyńskiego (Ducatus in Silesia superiore Teschinensis) Jonasa Nigrinusa z 1724
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/91/Jonas_Nigrinus%2C_Ducatus_Teschinensis.jpg

Potwierdzenie lokalizacji dworu.

Mapa Księstwa Cieszyńskiego (Principatus Silesiae Teschinensis) Matthäusa Schubartha z roku 1736
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b3/Matthaeus_Schubarth%2C_Ducatus_Teschinensis.jpg

Potwierdzenie lokalizacji dworu.

Mapa józefińska (Józef II), w wersji austriackiej (pierwsze mapowanie – Josephinische Landesaufnahme): Księstwo Górno-Śląskie 1763 (Herzogtum Ober-Schlesien 1763)
<https://mapire.eu/de/map/firstsurvey-silesia/?layers=osm%2C154&bbox=2023445.790079433%2C6415057.254895444%2C2047743.2104455833%2C6422700.957723961>

Potwierdzenie lokalizacji dworu.

Mapa józefińska (Józef II), w wersji czeskiej (pierwsze mapowanie – Josephinische Landesaufnahme): Księstwo Górno-Śląskie 1763 (Herzogtum Ober-Schlesien 1763)

http://oldmaps.geolab.cz/map_region.pl?lang=cs&map_root=1vm&map_region=sl

Potwierdzenie lokalizacji obiektu.

Mapa franciszkańska (Franciszek II/I), w wersji austriackiej (drugie mapowanie - Franziszeische Landesaufnahme): Morawy i Śląsk 1836–1842 (Mähren und Schlesien 1836–1842)

<https://mapire.eu/de/map/secondsurvey-moravia/?layers=osm%2C62&bbox=1957740.4870870581%2C6372705.936672876%2C2152119.8500162615%2C6433855.559301017>

Potwierdzenie lokalizacji obiektu.
Kataster austriacki (franciszkański)
Tereny Czech: <https://archivnimapy.cuzk.cz>

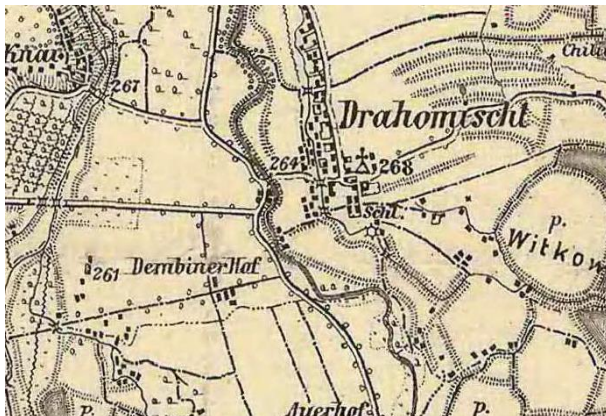
Potwierdzenie lokalizacji obiektu.
Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:25000
<https://mapire.eu/de/map/thirdsurvey25000/?layers=osm%2C129&bbox=2109361.0098719993%2C6019414.765210961%2C2133658.4302381496%2C6027058.468039478>

- brak mapy

Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:25000 w wersji czeskiej

http://oldmaps.geolab.cz/map_region.pl?lang=cs&map_root=3vm&map_region=25

Brak potwierdzenia lokalizacji obiektu.

Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:75000

<https://mapire.eu/de/map/thirdsurvey75000/?layers=osm%2C43&bbox=1901067.7191377215%2C6130849.589013578%2C1913216.4293207966%2C6134671.440427838>

Potwierdzenie lokalizacji obiektu.

Kataster austriacki z lat 70-tych XIX wieku

Potwierdzenie obiektu jako Schloss – mapa górna z 1921 r.

lub brak – mapa dolna z 1934 r.

Mapy polska WIG z okresu 20-lecia międzywojennego w skali

<http://igrek.amzp.pl/mapindex.php?cat=WIG100&listtype=standard&listsort=sortoption1>

Ikonomia historyczna (przemiany architektoniczne)

Rekonstrukcja dworu w układzie piętrowym.
Opracowanie własne

Dwór przed I Wojną Światową (fragment pocztówki)
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

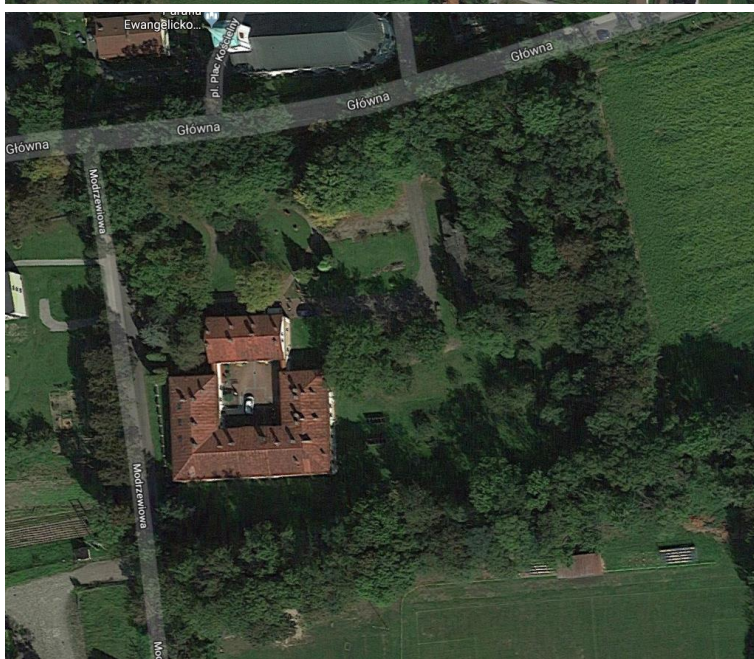
Dziedziniec dworu w roku 2005 (fot. J. Tesarczyk). Elewacja wschodnia i południowa.
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Elewacja południowa i wschodnia (fot. J. Tesarczyk, 2005).
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Stan w trakcie badań i obecny

Widok ogólny
Google Maps

Obiekt w lokalizacji.
Google Maps

Budynek bramny. Elewacja wschodnia i północna.
Dokumentacja własna

Budynek bramny. Elewacja północna.
Dokumentacja własna

Elewacja południowa budynku bramnego.
<http://eksploratory.com.pl/viewtopic.php?f=76&t=3925>

Budynek bramny. Elewacja zachodnia.
Dokumentacja własna

Elewacja wschodnia i północna skrzydła wschodniego.
Dokumentacja własna

Elewacja północna i zachodnia skrzydła zachodniego.
Dokumentacja własna

Elewacja zachodnia skrzydła zachodniego.
Dokumentacja własna

Elewacja południowa skrzydła południowego.
Dokumentacja własna

Elewacja zachodnia skrzydła wschodniego.
<https://beskidzka24.pl/nie-zabierajcie-nam-drugiego-domu/>

Elewacja zachodnia skrzydła wschodniego.
<http://eksploratorzy.com.pl/viewtopic.php?f=76&t=3925>

Elewacja północna skrzydła południowego.
<http://eksploratorzy.com.pl/viewtopic.php?f=76&t=3925>

Elewacja wschodnia skrzydła zachodniego.
<https://beskidzka24.pl/nie-zabierajcie-nam-drugiego-domu/>

Widok z lotu ptaka.

<https://beskidzka24.pl/nie-zabierajcie-nam-drugiego-domu/>

Opis

INFORMACJA O OBIEKCIE. Obiekt istnieje. Barokowo-klasycystyczny pałac został wzniesiony przez Kalischów w połowie XVIII wieku w miejscu wcześniejszej siedziby jako budynek dwukondygnacyjny. Po pożarze w latach 70-tych XIX wieku odbudowany jako budynek jednokondygnacyjny. Odbudowany ponownie w roku 1945.

ZAŁOŻENIE REZYDENCJONALNE. Budynek jednokondygnacyjny.

Budynek na rzucie czworoboku z dziedzińcem pośrodku. Część główna w postaci litery C (skrzydła: wschodnie, południowe i zachodnie) zamknięta budynkiem bramnym od północy. Poszczególne skrzydła wzniesione na planie prostokątów. Skrzydło północne, budynek bramny 21x11 m. Oś skrzydła wschód-zachód z odchyleniem po stronie wschodniej na północ (2°). Skrzydło wschodnie 15x14 m (elewacja 29 m). Oś skrzydła północ-południe z odchyleniem po stronie północnej na zachód (2°). Skrzydło południowe 44x14 m. Oś skrzydła wschód-zachód z odchyleniem po stronie wschodniej na północ (3°). Skrzydło zachodnie o wymiarach 15x14 m (fasada 29 m). Skrzydła wschodnie i zachodnie symetryczne. Oś skrzydła północ-południe z odchyleniem po stronie północnej na zachód (2°). Obrys budynku niezmienny w stosunku do katastru franciszkańskiego. Budynek murowany z kamienia i cegły, otynkowany. Wysokość kondygnacji to około 3 m (obmiar własny).

ELEWACJA POŁUDNIOWA. Elewacja trzynastoosiowa. Elewacja budynku bramnego trzy / czteroosiowa.

ELEWACJA WSCHODNIA. Elewacja ośmioosiowa. Elewacja budynku bramnego dwuosiowa. Elewacja skrzydła zachodniego czteroosiowa.

ELEWACJA PÓŁNOCNA. Elewacja budynku bramnego trzy / czteroosiowa. Elewacje skrzydeł wschodniego i zachodniego dwuosiowe. Dwie dodatkowe małe okienka od wewnątrz. Elewacja skrzydła południowego pięcioosiowa.

ELEWACJA ZACHODNIA. Elewacja ośmioosiowa. Elewacja budynku bramnego dwuosiowa. Elewacja skrzydła wschodniego czteroosiowa.

DACH. Dach dwuspadowy / naczółkowy. Kryty blachą.

DEATALE. Widoczny gzyms wieńczący.

UKŁAD POMIESZCZEŃ. Półtoratraktowy.

ZAŁOŻENIE PRZYRODNICZE. Około 1 ha (obmiar własny na podstawie katastru).

BUDYNKI TOWARZYSZĄCE. Zabudowania dawnego folwarku.

Bibliografia

M. Makowski, Szlacheckie siedziby na Śląsku Cieszyńskim, s.64-71

[http://www.polskaniezwykla.pl/web/place/11876,drogomysl-zespol-dworski-\(xviii-xix-w-\).html](http://www.polskaniezwykla.pl/web/place/11876,drogomysl-zespol-dworski-(xviii-xix-w-).html)

<http://eksploratorzy.com.pl/viewtopic.php?f=76&t=3925>

[https://zabytek.pl/pl/obiekty/drogomysl-palac-\(dec-dwor\)](https://zabytek.pl/pl/obiekty/drogomysl-palac-(dec-dwor))

<https://www.slaskie.travel/Poi/Pokaz/509671/6831/dwor-baronow-kaliszow-callischow>

Wnioski i wytyczne

Zaleca się poszukiwanie materiału źródłowego w celu jego archiwizacji.

LP	Miejscowość	Kraj	Typ obiektu	Lokalizacja
6.	DZIĘGIELÓW cz. Děhylov, niem. Dzingelau	PL	dwór	49.715862, 18.717739

Dwór obronny Dzięgielów

Uwagi o lokalizacji: Dzięgielów jest wzmiankowane po raz pierwszy w Księdze uposażeń biskupstwa wrocławskiego (łac. Liber fundationis episcopatus Vratislaviensis), spisanej za czasów biskupa Henryka z Wierzbna ok. roku 1305.

Powstanie: XV wiek.

Właściciel/budowniczy:

Uwagi o obiekcie:

Obecna funkcja obiektu:

Typ rezydencji: dwór. **Podtyp rezydencji:** dwór obronny, rycerski, .

Rejestr zabytków: zamek, XVII, nr rej.: R/430/54 z 23/07.1954, 142/60 z 27.02.1960 oraz A-267/78 z 25.01.1978

Określenia rezydencji: (niem.) Schloss, (pol.) zamek

Kod obiektu:

KD_W2 / ZD_DRO-W5 / PZ_B / FZ_GO / O1 / D3 / F4 / E_SZ / RS_W-O / ZOO-P / B_D/K-DR/DC

Analiza urbanistyczna

Województwo (PL) Kraj (CZ)	Powiat	Gmina / Miasto	Dzielnica / Wieś
Śląskie	cieszyński	Strumień	Drogomyśl

Dostępność komunikacyjna: Obiekt znajduje się w centrum wsi.

Dostępność wizualna: Obiekt widoczny z drogi publicznej. Ośrodek terapii zajęciowej.

Potwierdzenie lokalizacji (mapy)

- brak źródeł tego typu

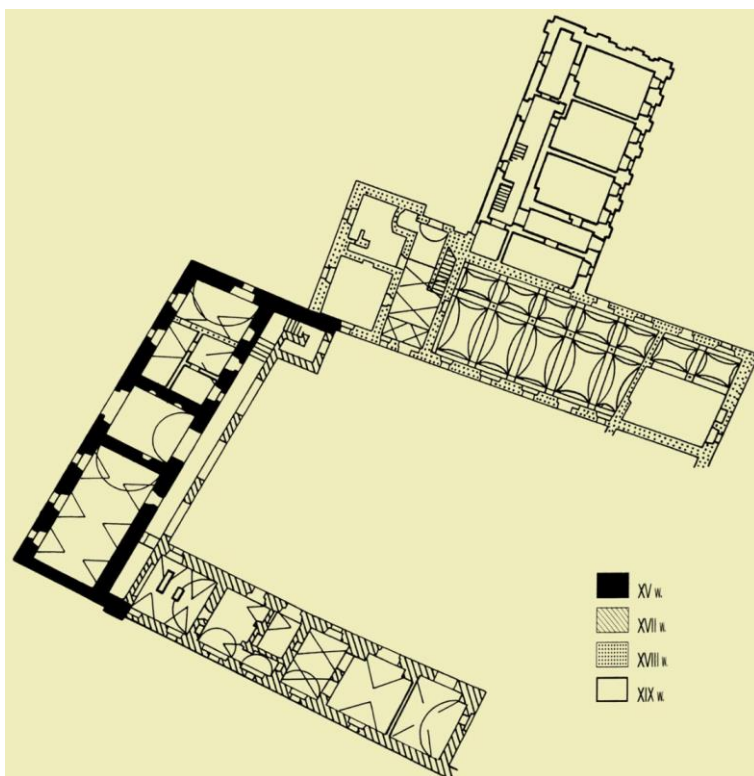
Ikonografia historyczna (przemiany architektoniczne)

- nie znaleziono

Gotycki dwór obronny w Wieruszowie z narożną wieżą. Dwór w Dziegielowie mógł przypominać ten, biorąc pod uwagę fakt, że całe zachodnie skrzydło jest gotyckie.

<https://zamki.res.pl/wieruszyce.php>

Plan dworu z podziałem na okresy powstawania poszczególnych części obiektu.

<http://www.zamki.pl/?idzamku=dziegielow>

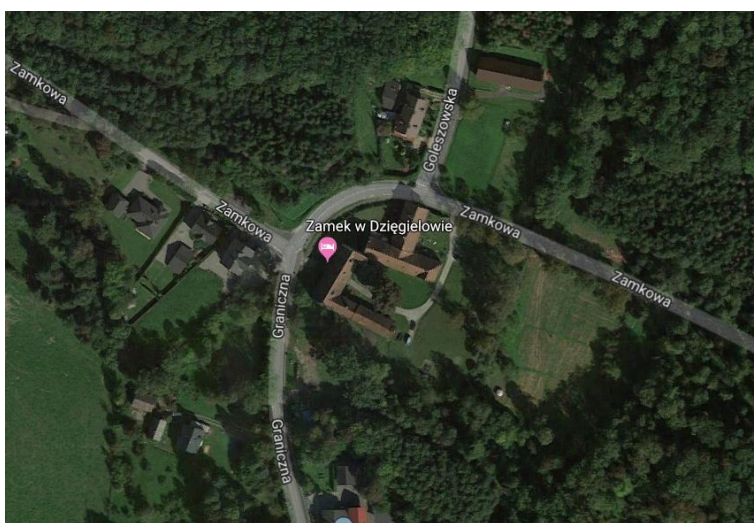

Stan w trakcie badań i obecny

Opis: Obiekt nie istnieje. Obecnie teren rezydencji możnowładczej.

Był tu zamek rycerski usytuowany na wzgórzu na wschód od dzisiejszego zamku pochodzącego z XVII wieku. W 4 ćwierci XV w. kupił Dzięgielów Jan Czelo, dworzaniin książąt cieszyńskich. W posiadaniu jego rodziny pozostał do XVII w. do czasu wystawienia nowej rezydencji przez rodzinę Goczałkowskich.

Badania z 1957r. wykazały, że na zalesionym wzgórzu, zwanym przez ludność okoliczną Nasklepy, znajdują się pod ziemią fragmenty zamku murowanego z kamienia. Został odstonięty zarys obiektu na planie koła (może wieży) oraz fragmenty murów. Zamek ten został wybudowany zapewne przed rokiem 1400, z którego pochodzi wzmianka o Dzięgielowie.

Widok ogólny
Google Maps

Bibliografia

B. Guerquin, Zamki w Polsce, s.148

R. Rogiński, Zamki i twierdze w Polsce: Historia i legendy, s.135

G. Brożek (red.), Architektura rezydencjonalna: (referaty wygłoszone na sesji naukowej w Katowicach i Sosnowcu 19-20 września 2003), s.32

<http://www.zamek-dziegielow.pl/>

<https://www.polskieszlaki.pl/zamek-w-dziegielowie.htm>

<https://zabytek.pl/pl/obiekty/dziegielow-zamek>

https://www.palacewpolsce.pl/palace/zamek_w_dziegielowie.html

<http://www.zamki.pl/?idzamku=dziegielow>

Wnioski i wytyczne

Zaleca się poszukiwanie materiału źródłowego w celu jego archiwizacji.

LP	Miejscowość	Kraj	Typ obiektu	Lokalizacja
6a.	DZIĘGIELÓW cz. Děhylov, niem. Dzingelau	PL	dwór	49.715834, 18.718102

Zamek Dzięgielów (dwór)

Uwagi o lokalizacji: Dzięgielów jest wzmiankowane po raz pierwszy w Księdze uposażeń biskupstwa wrocławskiego (łac. Liber fundationis episcopatus Vratislaviensis), spisanej za czasów biskupa Henryka z Wierzbna ok. roku 1305..

Powstanie: XVII wiek.

Właściciel/budowniczy:

Uwagi o obiekcie:

Obecna funkcja obiektu:

Typ rezydencji: dwór. **Podtyp rezydencji:** kasztel dziedziczny.

Rejestr zabytków: zamek, XVII, nr rej.: R/430/54 z 23/07.1954, 142/60 z 27.02.1960 oraz A-267/78 z 25.01.1978

Określenia rezydencji: (niem.) Schloss, (pol.) zamek

Kod obiektu:

KD_W2 / ZD_KD-W4 / PZ_O-O4 / FZ_RE / NO / D3 / F4 / E_SZ / RS_W-O / ZOO-P / B_M-DC

Analiza urbanistyczna

Województwo (PL) Kraj (CZ)	Powiat	Gmina / Miasto	Dzielnica / Wieś
Śląskie	cieszyński	Strumień	Drogomyśl

Dostępność komunikacyjna: Obiekt znajduje się w centrum wsi.

Dostępność wizualna: Obiekt widoczny z drogi publicznej.

Potwierdzenie lokalizacji (mapy)

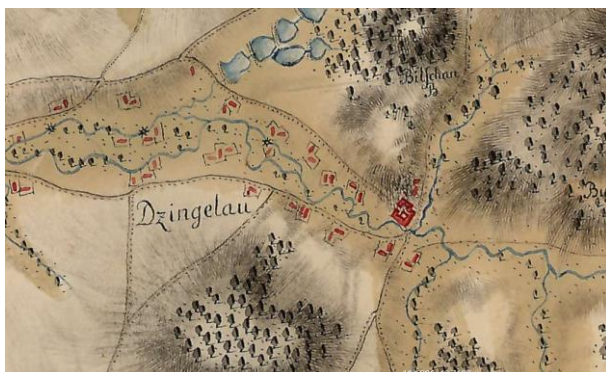
Potwierdzenie lokalizacji obiektu.

Mapa Księstwa Cieszyńskiego (Ducatus in Silesia superiore Teschinensis) Jonasa Nigrinusa z 1724
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/91/Jonas_Nigrinus%2C_Ducatus_Teschinensis.jpg

Potwierdzenie lokalizacji obiektu.

Mapa Księstwa Cieszyńskiego (Principatus Silesiae Teschinensis) Matthäusa Schubartha z roku 1736
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b3/Matthaeus_Schubarth%2C_Ducatus_Teschinensis.jpg

Potwierdzenie lokalizacji obiektu.

Mapa józefińska (Józef II), w wersji austriackiej (pierwsze mapowanie – Josephinische Landesaufnahme): Księstwo Górno-Śląskie 1763 (Herzogtum Ober-Schlesien 1763)
<https://mapire.eu/de/map/firstsurvey-silesia/?layers=osm%2C154&bbox=2023445.790079433%2C6415057.254895444%2C2047743.2104455833%2C6422700.957723961>

Potwierdzenie lokalizacji starego dworu.

Mapa józefińska (Józef II), w wersji czeskiej (pierwsze mapowanie – Josephinische Landesaufnahme): Księstwo Górno-Śląskie 1763 (Herzogtum Ober-Schlesien 1763)

http://oldmaps.geolab.cz/map_region.pl?lang=cs&map_root=1vm&map_region=sl

Potwierdzenie lokalizacji obiektu.

Mapa franciszkańska (Franciszek II/I), w wersji austriackiej (drugie mapowanie - Franziszeische Landesaufnahme): Morawy i Śląsk 1836–1842 (Mähren und Schlesien 1836–1842)

<https://mapire.eu/de/map/secondsurvey-moravia/?layers=osm%2C62&bbox=1957740.4870870581%2C6372705.936672876%2C2152119.8500162615%2C6433855.559301017>

Potwierdzenie lokalizacji obiektu.

Kataster austriacki (franciszkański)

Tereny Czech: <https://archivnimapy.cuzk.cz>

Potwierdzenie lokalizacji obiektu.

Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:25000
<https://mapire.eu/de/map/thirdsurvey25000/?layers=osm%2C129&bbox=2109361.0098719993%2C6019414.765210961%2C2133658.4302381496%2C6027058.468039478>

- brak mapy

Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:25000 w wersji czeskiej
http://oldmaps.geolab.cz/map_region.pl?lang=cs&map_root=3vm&map_region=25

Potwierdzenie lokalizacji obiektu.

Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:75000
<https://mapire.eu/de/map/thirdsurvey75000/?layers=osm%2C43&bbox=1901067.7191377215%2C6130849.589013578%2C1913216.4293207966%2C6134671.440427838>

Potwierdzenie lokalizacji obiektu.

Kataster austriacki z lat 70-tych XIX wieku

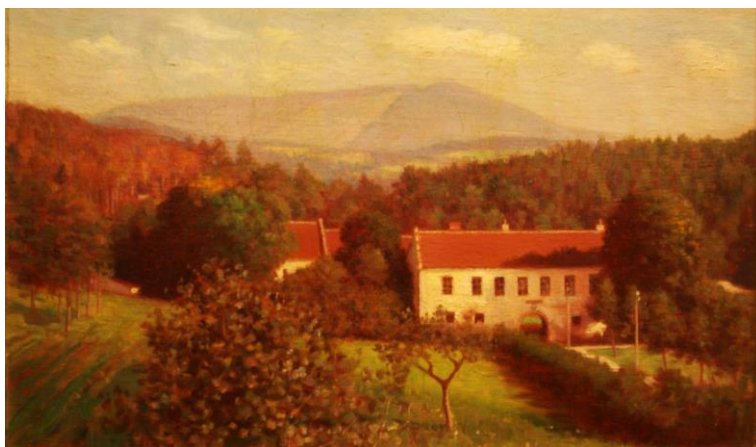
Potwierdzenie obiektu jako zamek – mapa górna z 1926 r.

lub brak – mapa dolna z 1934 r.

Mapy polska WIG z okresu 20-lecia międzywojennego w skali
<http://igrek.amzp.pl/mapindex.php?cat=WIG100&listtype=standard&listsort=sortoption1>

Ikonografia historyczna (przemiany architektoniczne)

Widok zamku około roku 1900 od zachodu. Obraz olejny, Franciszek Aschenbrenner (1872-1948).
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Zamek około roku 1900. Widok skrzydła południowego.
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Widok dziedzińca zamkowego. Lata dwudzieste XX wieku.
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Widok od zachodu. W tle Czantoria. Lata dwudzieste XX wieku.
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Widok od północnego-zachodu (do lat 40-tych XX wieku).
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

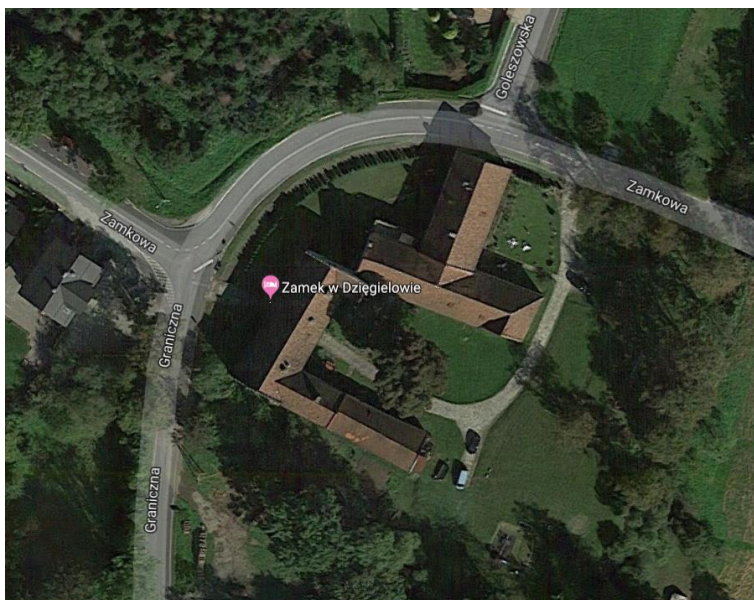
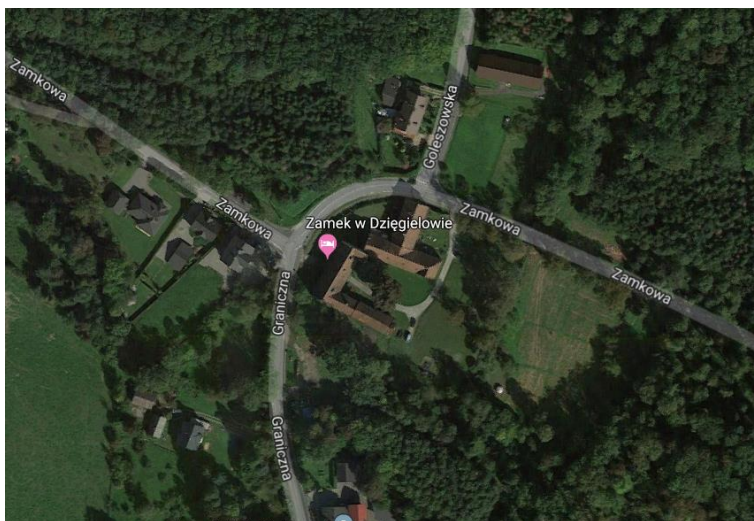
Widoki zamku w latach 40-tych XX wieku. Obok mostu figura św Antoniego (zdjęcie ostatnie).
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Widoki zamku w roku 2005 (fot. J, Tesarczyk).
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Stan w trakcie badań i obecny

Widok ogólny
Google Maps

Obiekt w lokalizacji.
Google Maps

Elewacja zachodnia.
Dokumentacja własna

Widok od strony zachodniej.
Dokumentacja własna

Widok od strony północno-wschodniej.
Dokumentacja własna

Widok od strony dziedzińca.
Dokumentacja własna

Widok od północy.
Dokumentacja własna

Widok z lotu ptaka od południa.
http://www.zamki.pl/?dzial=wybrane_ilustracje&idnowinki=359

Widok z lotu ptaka od północy.
<https://www.eholiday.pl/noclegi-wp9203.html>

Widok z lotu ptaka od wschodu.

http://www.zamki.pl/?dzial=wybrane_ilustracje&idnowinki=359

Opis

INFORMACJA O OBIEKCIE. Obecnie istnieje. Obiekt prywatny od roku 1993. Hotel i restauracja „Zamek w Dzięgielowie”. Wzniesiony przez ród Czelo (Jana Czelo z Czechowic) pod koniec XV wieku. Odbudowana po wojnie trzydziestoletniej (po roku 1648) przez Jana Goczałkowskiego. Przebudowany w połowie XVIII wieku przez Antoniego Goczałkowskiego. Odbudowany po pożarze w XIX wieku, kiedy spłonęła cała stolarka (pożar w roku 1870 w gorzelnii znajdującej się we wschodnim skrzydle, które nie zostało odbudowane).

ZAŁOŻENIE REZYDENCJONALNE. Budynek dwukondygnacyjny, częściowo podpiwniczony. Zniekształcony na skutek przebudów. Pierwotnie na rzucie nieregularnego czworoboku z dziedzińcem pośrodku, obecnie trójskrzydłowy (skrzydło wschodnie wyburzone). Od północy prostokątne skrzydło dobudowane w XVIII w. Skrzydło zachodnie, reprezentacyjne (piano nobile na drugiej kondygnacji). Skrzydło południowe mieszkalne, Skrzydło północne gospodarcze (obory, stajnie, chlewnie). Skrzydło wschodnie, gospodarcze (gorzelnia). Skrzydło dobudowane (z północy) mieszkalne (prawdopodobnie czworaki). Poszczególne skrzydła wzniesione na planie prostokątów. Skrzydło zachodnie o wymiarach 31x11 m. Oś skrzydła północ-południe z odchyleniem po stronie północnej na wschód (28°). Skrzydło południowe 11x9 m oraz jego przedłużenie jednokondygnacyjne 15x9 m. Oś skrzydła wschód-zachód z odchyleniem po stronie wschodniej na południe (26°). Skrzydło północne 35x11 m. Oś skrzydła wschód-zachód z odchyleniem po stronie wschodniej na południe (21°). Skrzydło dobudowane 23x11 m. Oś skrzydła północ-południe z odchyleniem po stronie północnej na wschód (21°). U zbiegu skrzydeł pn. i zach. usytuowana jest wieża, wysunięta ryzalitowo w kierunku dziedzińca, mieszcząca klatkę schodową. Obrys wieży to 4x4 m. Nieistniejące skrzydło wschodnie miało prawdopodobnie wymiary 34x10 m. Oś skrzydła północ-południe z odchyleniem po stronie północnej na wschód (26°). Obrys budynku zmieniony w stosunku do katastru franciszkańskiego (brak skrzydła wschodniego). Budynek murowany z kamienia i cegły, otynkowany. Wysokość kondygnacji to około 4 m (obmiar własny).

ELEWACJA POŁUDNIOWA. Elewacja boczna skrzydła zachodniego zwieńczona szczytami schodkowymi z XIX wieku. Od strony prawej niewielki balkon, być może na miejscu dawnej latryny. Elewacja południowa skrzydła południowego najpierw dwukondygnacyjna, trzyosiowa, a następnie jednokondygnacyjna czteroosiowa. Elewacja południowa skrzydła północnego ośmio/siedmioosiowa. W dolnej linii dwa otwory drzwiowe. Widoczny zarys przekroju nieistniejącego skrzydła wschodniego z jedną osią w ścianie szczytowej. Z lewej strony elewacja jednoosiowej wieży. Skrzydło dobudowane nie ma elewacji południowej.

ELEWACJA WSCHODNIA. Elewacja wschodnia (dziedzińcowa) skrzydła zachodniego na drugiej kondygnacji sześciosiowa. Pierwsza kondygnacja to trzy arkady o łukach półkolistych wspartych na szerokich filarach. Środkowa połączona w osi z sienią przejazdową. Z prawej strony elewacja wieży, jednoosiowa. Elewacja wschodnia skrzydła południowego gładka, ze ścianą szczytową. Elewacja wschodnia skrzydła północnego trzyosiowa, w miarę regularna. Elewacja wschodnia skrzydła dobudowanego ośmioosiowa na obu kondygnacjach. Między osiami lizeny.

ELEWACJA PÓŁNOCNA. Elewacja północna skrzydła zachodniego zwieńczona szczytem schodkowym z XIX wieku o nieregularny układzie osi (od pojedynczych do czterech). Elewacja wieży gładka. Elewacja północna, dziedzińcowa, skrzydła południowego nieregularna, z drzwiami bramnymi. W części prawej trzyosiowa (druga kondygnacja). Elewacja północna skrzydła północnego podzielona na dwie części dobudowanym skrzydłem. Część prawa z dwoma dobudówkami i balkonem na mniejszej. Część lewa trzy i czteroosiowa. Elewacja północna części

dobudowanej trzyosiowa z uskokiem i zaokrąglonym narożnikiem (część osi blendy). Pomędzy osiami lizeny. Gzyms wieńczący, szczyt trójkątny, jednoosiowy.

ELEWACJA ZACHODNIA. Elewacja zachodnia skrzydła zachodniego o nieregularnym rytmie otworów, na piętrze dziesięcioosiowa. Centralnie umiejscowiona sień przejazdowa. Wejście do sieni w formie portalu (XVI-XVII wiek). Portal ten zamknięty półkoliście, profilowany, dekorowany płycinami, z rozetą w kluczu. Nad portalem podwójny kartusz z herbami Śreniawa (Goczałkowskich) i Odrowąż oraz datą 1768. Skrzydło południowe nie ma elewacji zachodniej. Skrzydło północne od zachodu ściana szczytowa, dwuosiowa z dobudówką jednokondygnacyjną po stronie lewej. Na dobudówce balkon. Za nią mała dobudówka dwukondygnacyjna. Skrzydło dobudowane, elewacja zachodnia cztero/pięcioosiowa.

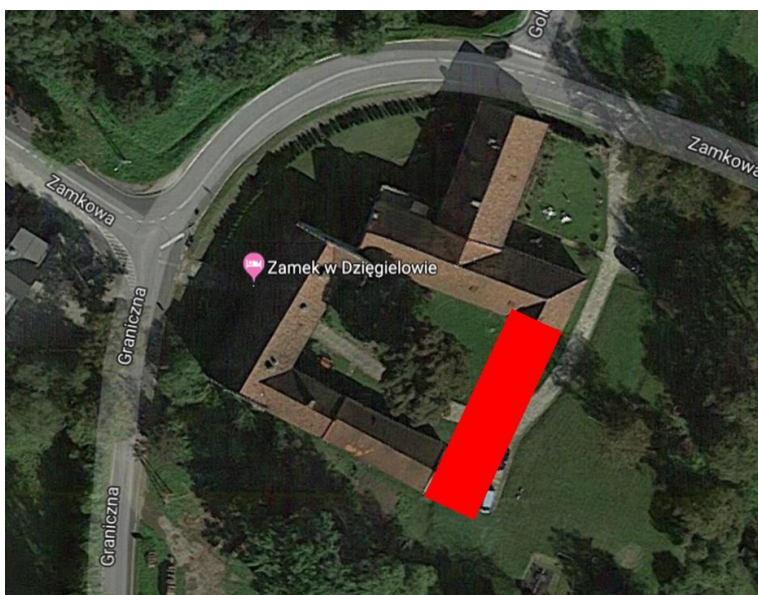
DACH. Dachy dwuspadowe. Dachy kryte dachówką. Wieża dach pulpitowy. Dobudówka dach pulpitowy. Możliwe, że przed pożarem w 1870 dachy miały inną konstrukcję, ale wszystkie spłonęły.

DEATALE. W elewacjach dzierżniowych zabytkowe portale. W skrzydle północnym barokowy z 2-giej połowy XVII wieku, uszaty, z przyczółkiem zamkniętym łukiem koszowym, w którym kartusz z herbami Śreniawa i Ogończyk. W skrzydle południowym zamknięty łukiem półkolistym, profilowany. W skrzydle zachodnim prostokątny, profilowany. Wieża dekorowana fryzem z płycinami.

UKŁAD POMIESZCZEŃ. W północno-zachodnim narożniku dwubiegowa klatka schodowa z nadbudowaną trzecią kondygnacją, występującą przed lico elewacji dzierżniowych; od strony dziedzińca parter przeparty trzema arkadami o łukach półkolistych wspartych na szerokich filarach. Wnętrze podzielone nowszymi ściankami. Parter jednotraktowy. W skrzydle zachodnim szeroka sień przejazdowa z czterema niszami w ścianach bocznych. Po jej prawej stronie znajduje się także sklepiona krzyżowo-kolebkowa zamkowa kaplica. Z otwartego trzema arkadami na dziedziniec ganku prowadzą szerokie kamienne schody na piętro, gdzie zlokalizowane było reprezentacyjne mieszkanie właścicieli. Sklepienia: w sieni kolebkowe, w skrzydle południowym kolebkowe, kolebkowe z lunetami oraz żaglaste wsparte na fazowanym filarze przyściennym o profilowanym kapitelu. W skrzydle północnym, mieszczącym obory, sień sklepiona krzyżowo z lunetami i kolebkowo ze zwornikami w formie rozet, w tylnej części schody na piętro. W pomieszczeniu na lewo sklepienie żaglaste na gurtach. W oborach sklepienia kolebkowe i żaglaste na gurtach, spływające na filary. Piętro dwutraktowe, przekształcone; w skrzydle zachodnim i częściowo południowym od strony dziedzińca korytarz; pomieszczenia kryte sufitami. Na strychu strop belkowany. W kilku oknach kamienne obramienia barokowe z XVII wieku, niektóre z gzymsami.

ZAŁOŻENIE PRZYRODNICZE. Około 1,5 ha (obmiar własny) to ogród francuski według katastru.

BUDYNKI TOWARZYSZĄCE. Obora na północ od rezydencji.

Rekonstrukcja brakującego skrzydła (gorzelnia) na podstawie mapy katastralnej.

Bibliografia

- G. Brożek (red.), Architektura rezydencjonalna: (referaty wygłoszone na sesji naukowej w Katowicach i Sosnowcu 19-20 września 2003), s.32
- S. Brzezicki, C. Nielsen (red.), Zabytki Sztuki w Polsce. Śląsk
- Z. Fober, T. Lenkiewicz, K. Bogdał (red.), Dziegielów 1305-2005, Centrum Misji i Ewangelizacji Wydawnictwo "Warto", Dziegielów 2007
- B. Guerquin, Zamki w Polsce, s.148
- M. Makowski, Szlacheckie siedziby na Śląsku Cieszyńskim, s.110-115.
- R. Rogiński, Zamki i twierdze w Polsce: Historia i legendy, s.135
- T. Dobrowolski: Zamek w Dziegielowie. Biuletyn H.S. i K. 1934.
- J. Zahradnik: Zamek dziegielowski pod Cieszynem. Bielsko 1929. (Ks. cieszyńska C 003414 I).

Karta ewidencyjna zabytku architektury. Zamek [w Dziegielowie], opr. W. Marchlewski, 1985, Archiwum NID.

Katalog zabytków sztuki w Polsce, T. VI, woj. katowickie, z. 3: Miasto Cieszyn i powiat cieszyński, red. Izabella Rejduch-Samkowa i Jan Samek, 1974.

<http://www.zamek-dziegielow.pl/>

<https://www.polskieszlaki.pl/zamek-w-dziegielowie.htm>

<https://zabytek.pl/pl/obiekty/dziegielow-zamek>

https://www.palacewpolsce.pl/palace/zamek_w_dziegielowie.html

<http://www.zamki.pl/?idzamku=dziegielow>

<http://www.peuk.fiiz.pl/pl/poi/3300927>

http://goleszow.pl/dziegielow_1

Wnioski i wytyczne

Zaleca się poszukiwanie materiału źródłowego w celu jego archiwizacji.

LP	Miejscowość	Kraj	Typ obiektu	Lokalizacja
7.	GÓRKI WIELKIE cz. Velké Hůrky, niem. Groß Gurek	PL	dwór	49.781753, 18.827938

Dwór Górki Wielkie (Stary)

Uwagi o lokalizacji: Górki Wielkie po raz pierwszy są wzmiankowane w Księdze uposażeń biskupstwa wrocławskiego (łac. Liber foundationis episcopatus Vratislaviensis), spisanej za czasów biskupa Henryka z Wierzbna ok. roku 1305.

Powstanie: przed XVIII wiekiem.

Właściciel/budowniczy:

Uwagi o obiekcie:

Obecna funkcja obiektu: obiekt nie istnieje.

Typ rezydencji: dwór. **Podtyp rezydencji:** nie określono.

Rejestr zabytków: brak

Określenia: (niem.) Hof

Kod obiektu: (charakterystyka obiektu niepewna)

KD_W2 / ZD_??-W5 / PZ_O-O4 / FZ_BA / NO / D3 / F4 / E_SZ / RS_W-O / ZOO-P / B_M-DC

Analiza urbanistyczna

Województwo (PL) Kraj (CZ)	Powiat	Gmina / Miasto	Dzielnica / Wieś
Śląskie	cieszyński	Brenna	Górki Wielkie

Dostępność komunikacyjna: Obiekt znajdował się przy drodze lokalnej.

Dostępność wizualna: na jego miejscu wzniesiono w XVIII wieku nowy obiekt.

Potwierdzenie lokalizacji (mapy)

- brak źródeł tego typu

Ikonografia historyczna (przemiany architektoniczne)

- nie znaleziono

Stan w trakcie badań i obecny

Opis: Na jego miejscu wzniesiono nowy dwór.

Widok ogólny

Google Maps

Bibliografia

- nie znaleziono

Wnioski i wytyczne

Jedynym źródłem bardziej pogłębionej analizy obiektu mogą być prace archeologiczne.

LP	Miejscowość	Kraj	Typ obiektu	Lokalizacja
7a.	GÓRKI WIELKIE cz. Velké Hůrky, niem. Groß Gurek	PL	dwór	49.781753, 18.827938

Dwór Górki Wielkie (Arendahof?)

Uwagi o lokalizacji: Górki Wielkie po raz pierwszy są wzmiankowane w Księdze uposażeń biskupstwa wrocławskiego (łac. Liber fundationis episcopatus Vratislaviensis), spisanej za czasów biskupa Henryka z Wierzbna ok. roku 1305.

Powstanie: 1734 (historycy sztuki przyjmują powszechnie, że budynek ufundowała Helena Maximilana w 1781 roku, natomiast cieszyński historyk Mariusz Makowski twierdzi, iż fundatorem był w 1734 roku jej ojciec Erdmann Marklowsky baron von Pernstein).

Właściciel/budowniczy: Helena Maksymiliana Markłowska , Hieronim Markłowski.

Uwagi o obiekcie: mieści się obok przysiółku Harenda, w przysiółku Sójka.

Obecna funkcja obiektu: obiekt stanowi ruina.

Typ rezydencji: dwór. **Podtyp rezydencji:** dwór kasztelowy.

Rejestr zabytków: zespół dworski, XVIII, nr rej.: 972/68 z 30.12.1968 oraz A-369/78 z 17.10.1978: dwór (ruiny), park

Określenia: (niem.) Schloss, (pol.) dwór

Kod obiektu: (charakterystyka obiektu niepewna)

KD_W2 / ZD_DK-W5 / PZ_O-O4 / FZ_BA / NO / D3 / F4 / E_SZ / RS_W-O / ZOO-P / B_M-DC

Analiza urbanistyczna

Województwo (PL) Kraj (CZ)	Powiat	Gmina / Miasto	Dzielnica / Wieś
Śląskie	cieszyński	Brenna	Górki Wielkie

Dostępność komunikacyjna: Obiekt znajduje się przy drodze lokalnej.

Dostępność wizualna: obecnie obiekt muzealny.

Potwierdzenie lokalizacji (mapy)

Potwierdzenia istnienia obiektu (Nid). Mapy austriackie wyróżniały Górne Górk Wielkie (Ober) i Dolne Górk Wielkie (Nieder).

Mapa Księstwa Cieszyńskiego (Ducatus in Silesia superiore Teschinensis) Jonasa Nigrinusa z 1724
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/91/Jonas_Nigrinus%2C_Ducatus_Teschinensis.jpg

Potwierdzenie istnienia obiektu. Mapy austriackie wyróżniały Górne Górk Wielkie (Ober) i Dolne Górk Wielkie (Nieder).

Mapa Księstwa Cieszyńskiego (Principatus Silesiae Teschinensis) Matthäusa Schubartha z roku 1736
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b3/Matthaeus_Schubarth%2C_Ducatus_Teschinensis.jpg

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa józefińska (Józef II), w wersji austriackiej (pierwsze mapowanie – Josephinische Landesaufnahme): Księstwo Górno-Śląskie 1763 (Herzogtum Ober-Schlesien 1763)

<https://mapire.eu/de/map/firstsurvey-silesia/?layers=osm%2C154&bbox=2023445.790079433%2C6415057.254895444%2C2047743.2104455833%2C6422700.957723961>

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa józefińska (Józef II), w wersji czeskiej (pierwsze mapowanie – Josephinische Landesaufnahme): Księstwo Górno-Śląskie 1763 (Herzogtum Ober-Schlesien 1763)

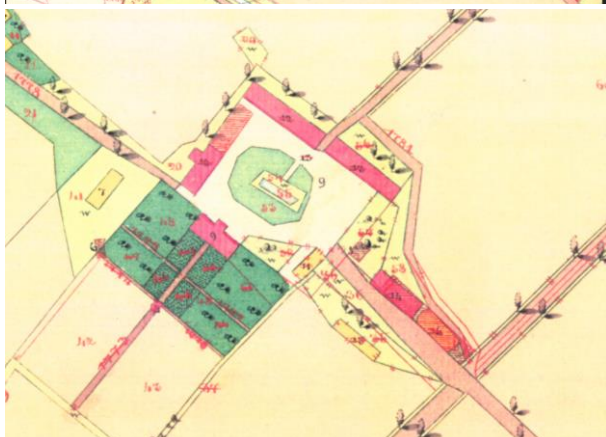
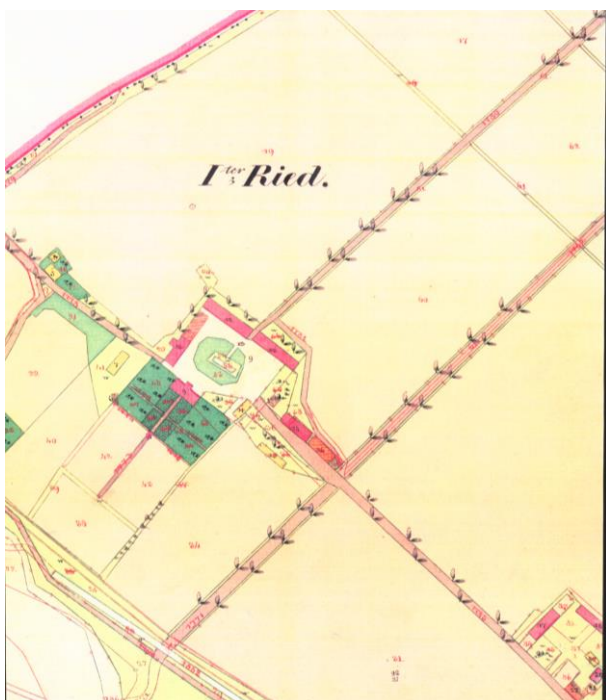
http://oldmaps.geolab.cz/map_region.pl?lang=cs&map_root=1vm&map_region=sl

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa franciszkańska (Franciszek II/I), w wersji austriackiej (drugie mapowanie - Franziszeische Landesaufnahme): Morawy i Śląsk 1836–1842 (Mähren und Schlesien 1836–1842)

<https://mapire.eu/de/map/secondsurvey-moravia/?layers=osm%2C62&bbox=1957740.4870870581%2C6372705.936672876%2C2152119.8500162615%2C6433855.559301017>

Potwierdzenie istnienia obiektu.
Kataster austriacki (franciszkański)
Tereny Czech: <https://archivnimapy.cuzk.cz>

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:25000
<https://mapire.eu/de/map/thirdsurvey25000/?layers=osm%2C129&bbox=2109361.0098719993%2C6019414.765210961%2C2133658.4302381496%2C6027058.468039478>

- brak mapy

Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:25000 w wersji czeskiej
http://oldmaps.geolab.cz/map_region.pl?lang=cs&map_root=3vm&map_region=25

Obiekt zaznaczony ale nie potwierdzony.

Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:75000
<https://mapire.eu/de/map/thirdsurvey75000/?layers=osm%2C43&bbox=1901067.7191377215%2C6130849.589013578%2C1913216.4293207966%2C6134671.440427838>

Ikonografia historyczna (przemiany architektoniczne)

Zdjęcia z okresu międzywojennego.

Dwór Kossaków od ogrodu.
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego.

Dwór Kossaków od podwórza.
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego.

Dwór Kossaków od wschodu w latach 20-tych XX wieku.
<http://www.kossakschronisko.pl/o-nas>

Dwór Kossaków od ogrodu.
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego.

Dwór Kossaków od zachodu w latach 20. XX wieku
<http://www.kossakschronisko.pl/o-nas>

Maria Kossakowa trenuje psy. Dwór Kossaków od ogrodu.
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego.

Dwór Kossaków
http://dworkossakow.pl/?page_id=84

Aleja dojazdowa do dworu od strony dworu Bajerka.
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego.

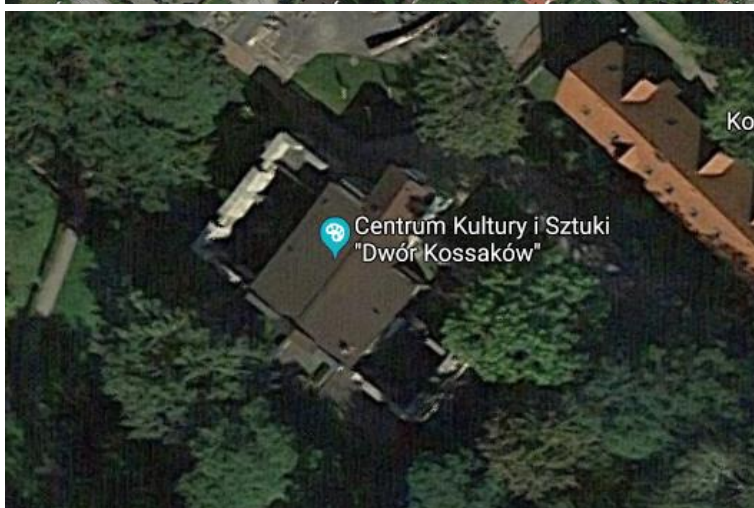
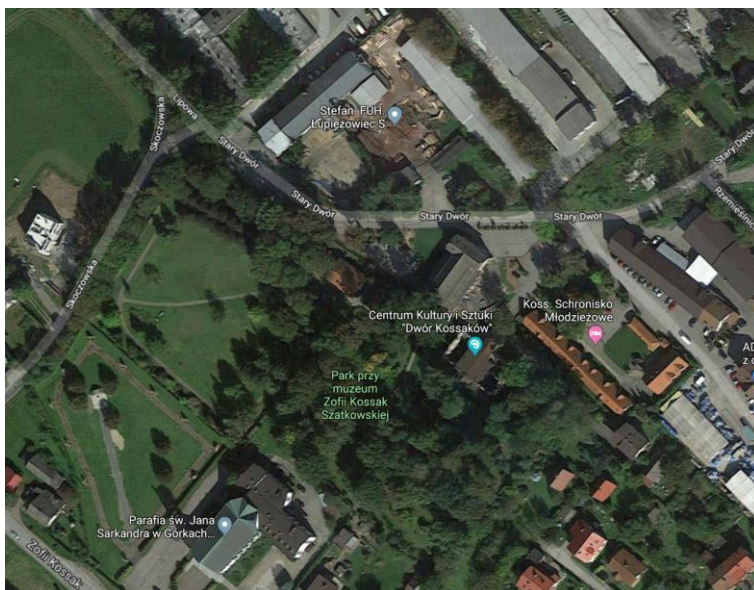

Dwór Kossaków od strony Górek Wielkich.
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego.

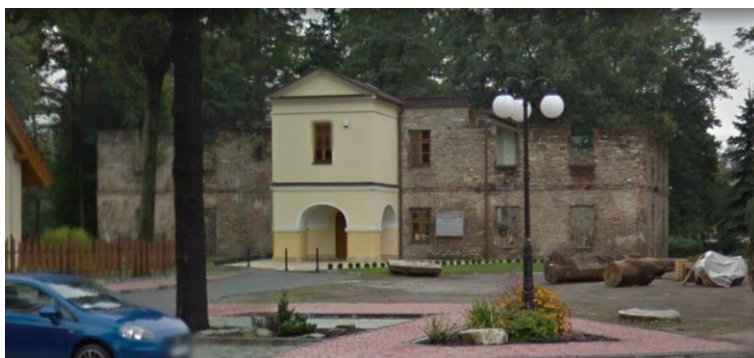

Zniszczenia wojenne (około 1945 roku).
http://dworkossakow.pl/?page_id=84

Stan w trakcie badań i obecny

Widok ogólny
Google Maps

Obiekt w lokalizacji
Google Maps

Elewacja północna.
Dokumentacja własna

Elewacja zachodnia
Dokumentacja własna

Elewacja południowa (ogrodowa).
Dokumentacja własna

Elewacja wschodnia.

Dokumentacja własna, <http://eksploratorzy.com.pl/viewtopic.php?f=76&t=4616>

Detale konstrukcji.

Dokumentacja własna

Opis

INFORMACJA O OBIEKCIE. Obecnie istnieje. Muzeum im. Zofii Kossak. Do roku 1800 własność rodzina Markłowskich. Później rządcówka majątku Komory Cieszyńskiej. Od roku 1922 własność rodziny Kossaków. W roku 1945, w wyniku działań wojennych dwór spłonął. Wyremontowana została centralna część dworu: sień, klatka schodowa oraz kilka pomieszczeń. Większość murów została doprowadzona do wysokości nadproży okiennych na drugiej kondygnacji i zabezpieczona przed degradacją. W otwory okienne wstawiono szyby.

ZAŁOŻENIE REZYDENCJONALNE. Budynek dwukondygnacyjny, częściowo podpiwniczony. Wzniesiony jest na rzucie prostokąta (28x14 m). Oś rezydencji w układzie wschód-zachód z odchyleniem po stronie zachodniej w kierunku północnym (38°). Obrys budynku niezmienny w stosunku do katastru franciszkańskiego. Budynek murowany z kamienia i cegły, otynkowany. Wysokość kondygnacji to około 4 m (obmiar własny).

ELEWACJA POŁUDNIOWA. Elewacja ogrodowa siedmioosiowa, z centralnym pozornym ryzalitem zwieńczonym trójkątnym przyczółkiem. Ryzalit w elewacji ogrodowej na parterze boniowany, piętro ujęte w dwa płaskie pilastry z kapitelami o formie tryglifu. Otwór wejściowy z owalnym świetlikiem zamknięty nadwieszonym łukiem spłaszczonym. Na piętrze okno w obramieniu z kluczem.

ELEWACJA WSCHODNIA. Elewacja trzyosiowa. Niektóre osie to blendy.

ELEWACJA PÓŁNOCNA. Elewacja siedmioosiowa, z centralnym jednoosiowym ryzalitem, mieszczącym główne wejście, poprzedzone filarowym podcieniem. Ryzalit wieńczy płaski trójkątny przyczółek. Na ryzalicy resztki kartusza z herbem Wieniawa i data 1781.

ELEWACJA ZACHODNIA. Elewacja trzyosiowa. Niektóre osie to blendy.

DACH. Dach mansardowy z lukarnami. Kryty blachą.

DEATALE. Wydatny gzyms kordonowy znajdujący się między kondygnacjami.

UKŁAD POMIESZCZEŃ. Układ wewnątrz dwutraktowy, na osi budynku sień i klatka schodowa, znajdująca się w sieni. Okna w profilowanych obramieniach.

ZAŁOŻENIE PRZYRODNICZE. Około 1,5 ha (obmiar własny).

BUDYNKI TOWARZYSZĄCE. Spichlerz.

Bibliografia

M. Makowski, Szlacheckie siedziby na Śląsku Cieszyńskim, s.222-229.

H. Faryna-Paszkiewicz, M. Omilanowska, R. Pasieczny, Atlas zabytków architektury w Polsce, s.518.

Katalog Zabytków Sztuki w Polsce, tom VI, województwo katowickie, zeszyt 3, miasto Cieszyn i powiat cieszyński, pod red. I. Rejduch - Samkowej i J. Samka. Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk i Wojewódzki Konserwator Zabytków w Katowicach. Warszawa 1974. str.80-81.

Dokumentacja w PSOZ Bielsko-Biała nr: 472, 514, 519, 2555, 2794

<http://eksploratorzy.com.pl/viewtopic.php?f=76&t=4616>

<http://dworkossakow.pl/>

<https://www.polskieszlaki.pl/dwor-kossakow-w-gorkach-wielkich.htm>

<https://turysta.brenna.org.pl/pl/dwor-kossakow>

http://www.polskiezabytki.pl/m/obiekt/5321/Gorki_Wielkie/

Wnioski i wytyczne

Zaleca się poszukiwanie materiału źródłowego w celu jego archiwizacji.

LP	Miejscowość	Kraj	Typ obiektu	Lokalizacja
8.	GRODZIEC cz. Hradec, niem. Grodzietz	PL	zamek	49.803458, 18.863839

Zamek Grodziec

Uwagi o lokalizacji: Grodziec po raz pierwszy jest wzmiankowany w Księdze uposażeń biskupstwa wrocławskiego (łac. Liber foundationis episcopatus Vratislaviensis), spisanej za czasów biskupa Henryka z Wierzbna ok. roku 1305.

Powstanie: prawdopodobnie XIV wiek.

Właściciel/budowniczy:

Uwagi o obiekcie: zbudowany prawdopodobnie na miejscu grodu z XII wieku.

Obecna funkcja obiektu: obiekt nie istnieje.

Typ rezydencji: dwór. **Podtyp rezydencji:** nie określono.

Rejestr zabytków: brak

Określenia: (pol.) zamek

Kod obiektu: (charakterystyka obiektu niepewna)

KD_W2 / ZD_DRK-W5 / PZ_B / FZ_GO / O1 / D3 / F4 / E_SZ / RS_W-O / ZOO-P / B_D/K-DR/DC

Analiza urbanistyczna

Województwo (PL) Kraj (CZ)	Powiat	Gmina / Miasto	Dzielnica / Wieś
Śląskie	bielski	Jasienica	Grodziec

Dostępność komunikacyjna: Obiekt znajdował się przy drodze lokalnej.

Dostępność wizualna: obiekt nie istnieje.

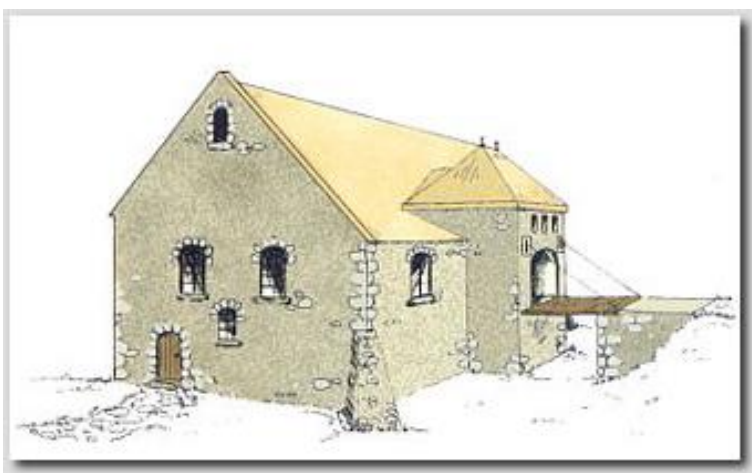

Potwierdzenie lokalizacji (mapy)

- brak źródeł tego typu

Ikonomia historyczna (przemiany architektoniczne)

- nie znaleziono

Rekonstrukcja gotyckiego dworu obronnego w Bąkowej Górze. Dwór w Grodźcu mógł przypominać ten, biorąc pod uwagę fakt, że cała centralna część jest gotycko-renesansowa.

http://www.zamkilodzkie.pl/pliki/bakowa_g.htm

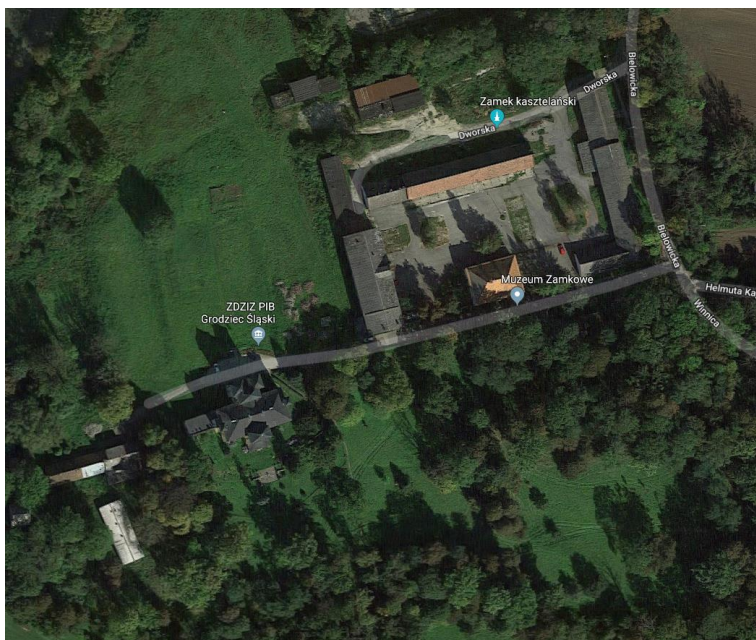
Istniejący gotycki dwór obronny w Graboszycach o podobnej architekturze. Dwór w Grodźcu mógł przypominać ten, biorąc pod uwagę fakt istnienia centralnie położonej wieży z wejściem.

<https://zamki.res.pl/graboszyce.php>

Stan w trakcie badań i obecny

Opis: Kasztel prawdopodobnie przebudowany na dwór renesansowy. W piwnicach odkryto mur gotycki.

Widok ogólny
Google Maps

Bibliografia

B. Guerquin, Zamki Śląskie, str.49.

A. Król: Renesansowy zamek w Grodźcu Śląskim

M. Makowski, Szlacheckie siedziby na Śląsku Cieszyńskim, s.206-215.

F. Popiołek, Grodziec Śląski i jego właściciele. Ziemia, R 27, 1937, nr 7-8, str. 170-175. (skrót: Zamek grodziecki i to, co się w nim kiedyś działo. Głos stanu średniego, 1937, nr 44)

K. Stępińska, Pałace i zamki w Polsce dawniej i dziś, s. 60-61

Grodziec, Archiwum Państwowe Cieszyn, KC 233, 234.

Materiały w PSOZ Bielsko-Biała.

<https://zamkiobronne.pl/zamek/grodziec-2/>

<http://zamki.net.pl/zamki/grodziec-slk/grodziec-slk.php>

<http://macierz-grodziec.org/?zamek-w-grodzcu,31>

Wnioski i wytyczne

Jedynym źródłem bardziej pogłębionej analizy obiektu mogą być prace archeologiczne.

LP	Miejscowość	Kraj	Typ obiektu	Lokalizacja
8a.	GRODZIEC cz. Hradec, niem. Grodzietz	PL	dwór	49.803458, 18.863839

Dwór Grodziec

Uwagi o lokalizacji: Grodziec po raz pierwszy jest wzmiankowany w Księdze uposażeń biskupstwa wrocławskiego (łac. Liber foundationis episcopatus Vratislaviensis), spisanej za czasów biskupa Henryka z Wierzbna ok. roku 1305.

Powstanie: 1542–1580.

Właściciel/budowniczy: Maciej Grodziecki (też Grodecki).

Uwagi o obiekcie: Czasami mylony z zamkiem w Grodźcu na Dolnym Śląsku, który pokazano na litografii Wernera.

Obecna funkcja obiektu: obiekt istnieje. Własność prywatna.

Typ rezydencji: dwór. **Podtyp rezydencji:** pałac ziemiański.

Rejestr zabytków: brak

Określenia: (niem.) Schloss, (pol.) dwór

Kod obiektu: (charakterystyka obiektu niepewna)

KD_W2 / ZD_??-W5 / PZ_O-O4 / FZ_RE / NO / D3 / F4 / E_SZ / RS_W-O / ZOO-P / B_M-DC

Analiza urbanistyczna

Województwo (PL) Kraj (CZ)	Powiat	Gmina / Miasto	Dzielnica / Wieś
Śląskie	bielski	Czechowice- Dziedzice	Barbara

Dostępność komunikacyjna: Obiekt znajdował się przy drodze lokalnej.

Dostępność wizualna: obiekt nie istnieje.

Potwierdzenie lokalizacji (mapy)

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa Księstwa Cieszyńskiego (Ducatus in Silesia superiore Teschinensis) Jonasa Nigrinusa z 1724
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/91/Jonas_Nigrinus%2C_Ducatus_Teschinensis.jpg

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa Księstwa Cieszyńskiego (Principatus Silesiae Teschinensis) Matthäusa Schubartha z roku 1736
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b3/Matthaeus_Schubarth%2C_Ducatus_Teschinensis.jpg

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa józefińska (Józef II), w wersji austriackiej (pierwsze mapowanie – Josephinische Landesaufnahme): Księstwo Górno-Śląskie 1763 (Herzogtum Ober-Schlesien 1763)
<https://mapire.eu/de/map/firstsurvey-silesia/?layers=osm%2C154&bbox=2023445.790079433%2C6415057.254895444%2C2047743.2104455833%2C6422700.957723961>

Brak potwierdzenia istnienia obiektu.

Mapa józefińska (Józef II), w wersji czeskiej (pierwsze mapowanie – Josephinische Landesaufnahme): Księstwo Górno-Śląskie 1763 (Herzogtum Ober-Schlesien 1763)

http://oldmaps.geolab.cz/map_region.pl?lang=cs&map_root=1vm&map_region=sl

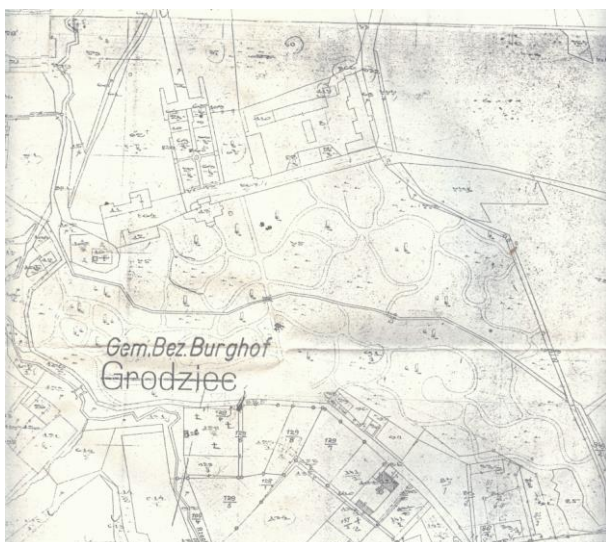
Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa franciszkańska (Franciszek II/I), w wersji austriackiej (drugie mapowanie - Franziszeische Landesaufnahme): Morawy i Śląsk 1836–1842 (Mähren und Schlesien 1836–1842)

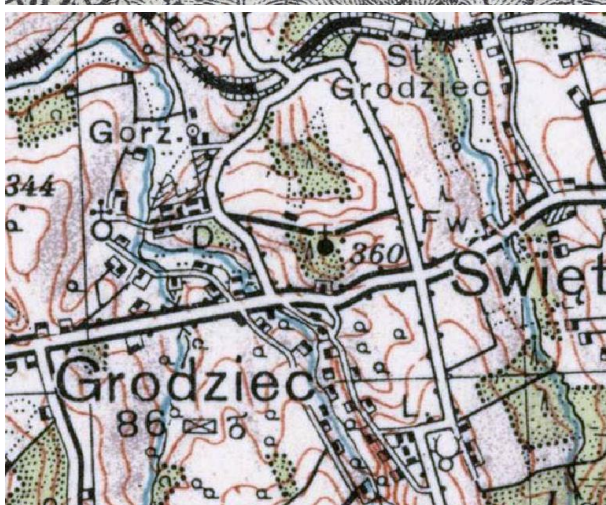
<https://mapire.eu/de/map/secondsurvey-moravia/?layers=osm%2C62&bbox=1957740.4870870581%2C6372705.936672876%2C2152119.8500162615%2C6433855.559301017>

<https://mapire.eu/de/map/thirdsurvey75000/?layers=osm%2C43&bbox=1901067.7191377215%2C6130849.589013578%2C1913216.4293207966%2C6134671.440427838>

Potwierdzenie istnienia obiektu.
Kataster austriacki (1910 rok)

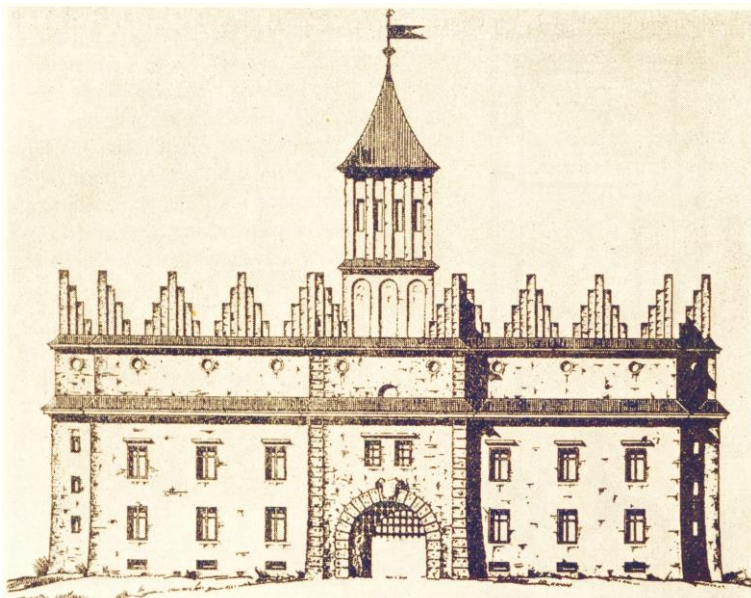

Potwierdzenie obiektu jako Schloss – mapa górna z 1921 r.
lub dwór – mapa dolna z 1934 r.

Mapy polska WIG z okresu 20-lecia międzywojennego w skali
<http://igrek.amzp.pl/mapindex.php?cat=WIG100&listtype=standard&listsort=sortoption1>

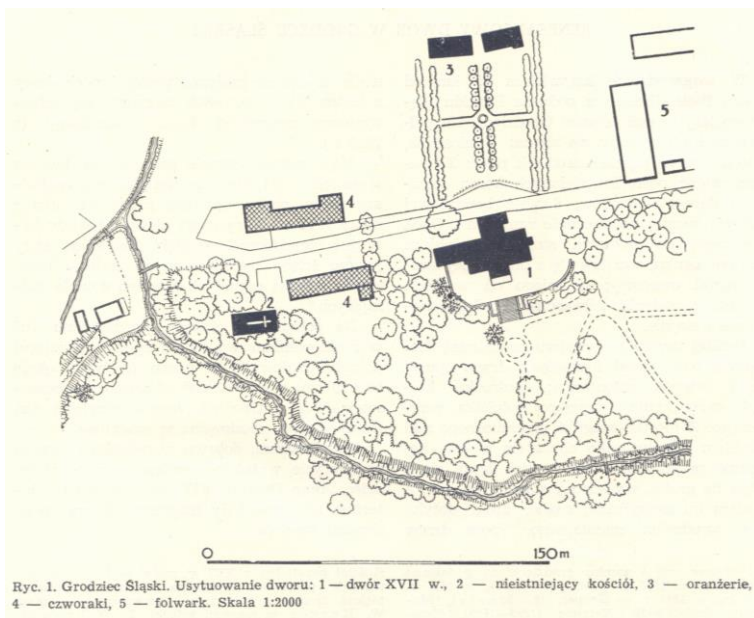
Ikongrafia historyczna (przemiany architektoniczne)

Rekonstrukcja pierwotnego (1637) wyglądu dworu za czasów Henryka Grodeckiego (rekonstrukcja A. Król na podstawie nieistniejącego fresku z kościoła w Grodźcu).

W 1931 roku architekt Aleksander Król, zwiedzając w Grodźcu ruiny kościoła z XVI wieku, zauważył: Na południowej ścianie prezbiterium tuż pod sklepieniem wyglądało spod opadającej pobiałki malowidło albo fresko (o wymiarach około 60 x 40 cm) wyobrażające od północy renesansowy dwór w Grodźcu, wraz z przyległą doń niską oficyną zabudowaną w szachulec. Pod freskiem dostrzeżono w rysunku żywym kolorze widać było wstęgę z napisem: Grodziec Anno Domini 1637.

Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Ryc. 1. Grodziec Śląski. Usytuowanie dworu: 1 — dwór XVII w., 2 — nieistniejący kościół, 3 — oranżerie, 4 — czworaki, 5 — folwark. Skala 1:2000

Otoczenie założenia dworskiego.

Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Widok zamku w roku 1900 (strona zachodnia).
<https://fotopolska.eu/502232,foto.html>

Widok dworu od strony czworaków w roku 1910 (strona zachodnia).
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Lata 20-te XX wieku. Widok od strony wschodniej.

Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Widok z roku 1933 (od północnego-zachodu i od wschodu). Na ostatnim zdjęciu widoczny ogród formalny.

Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

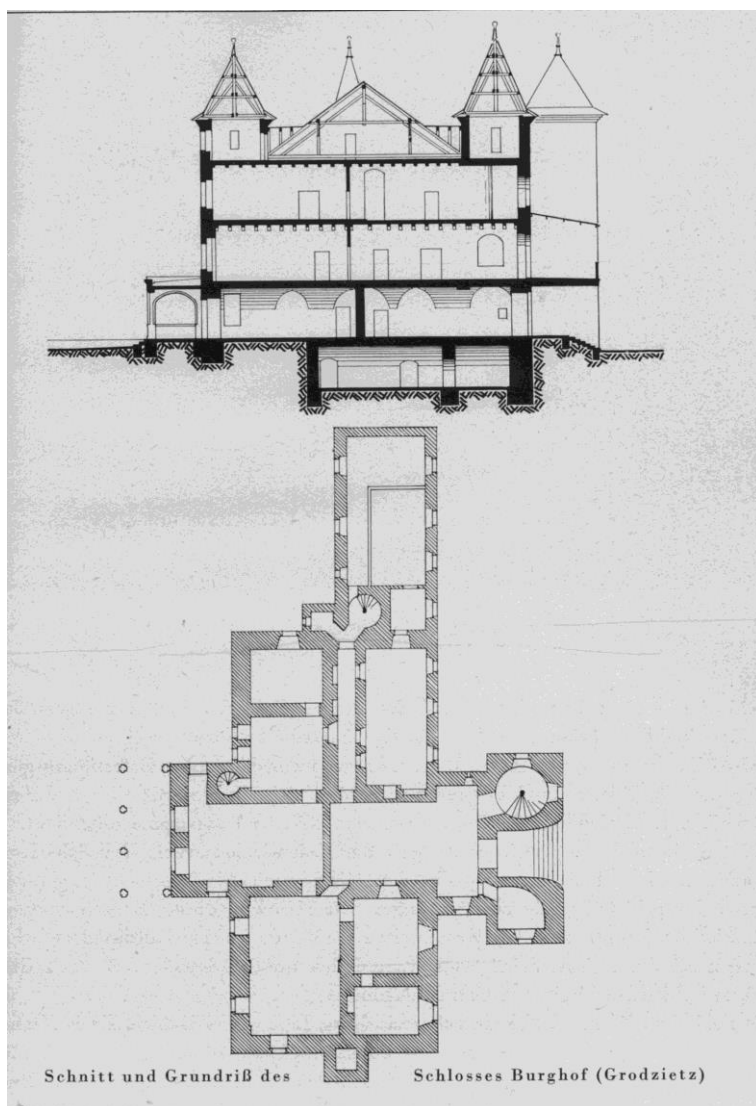
Widoki lat 30-tych XX wieku.
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Widoki zamku i folwarku (zwraca uwagę opracowanie dekarskie dachu budynku folwarcznego).
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

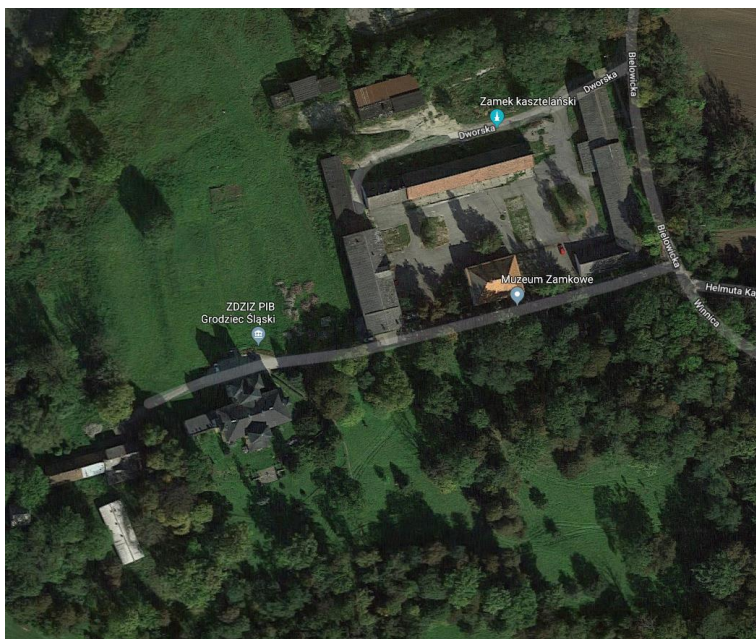
Elewacja ogrodowa i widok z lotu ptaka (lata 60-te XX wieku)
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Stare plany dworu (zamku) w Grodźcu. Pierwsza kondygnacja.
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Stan w trakcie badań i obecny

Widok ogólny
Google Maps

Elewacja północna.
Dokumentacja własna

Widoki elewacji wschodniej.
Dokumentacja własna

Elewacja południowa.
Dokumentacja własna

Elewacje północna i zachodnia.

<https://www.polskieszlaki.pl/wycieczki/relacja,527,cieszyn-skoczow-grodziec-i-ustron.html>

Elewacje północna i zachodnia.

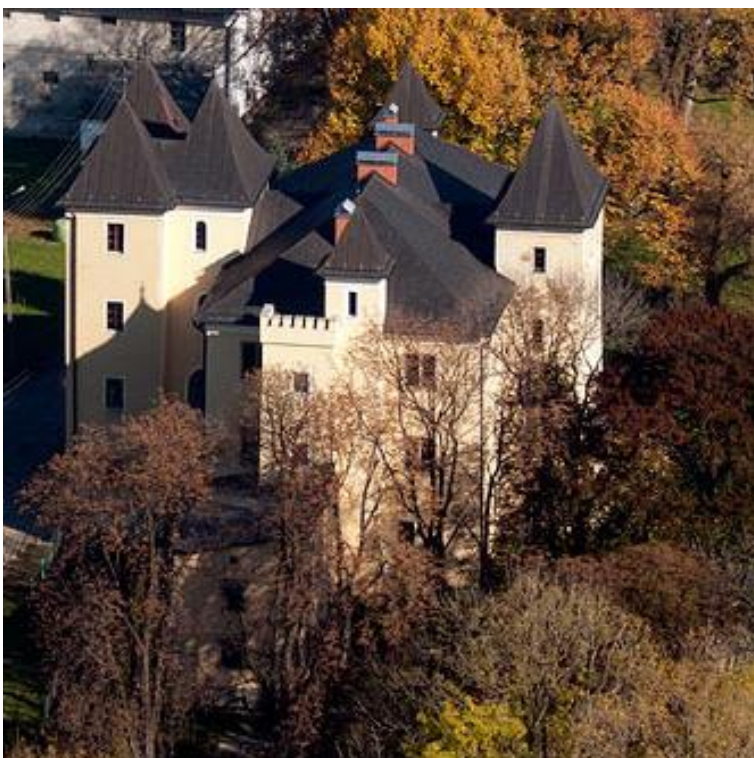
<https://www.polskieszlaki.pl/wycieczki/relacja,527,cieszyn-skoczow-grodziec-i-ustron.html>

Elewacje południowa i zachodnia.

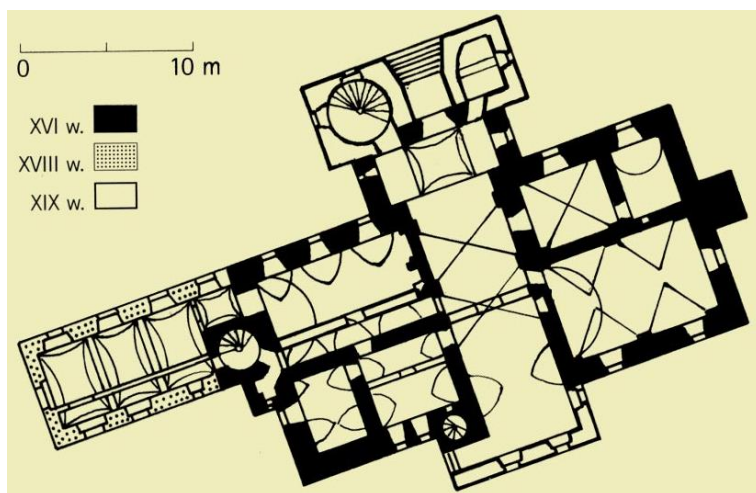
<https://www.youtube.com/watch?v=t-FpvTKXuXQ>

Widoki dworu z lotu ptaka.

<http://www.zamki.pl/?idzamku=grodziec>

Fazy powstawania dworu.

<http://www.zamki.pl/?idzamku=grodziec>

Opis

INFORMACJA O OBIEKCIE. Obecnie istnieje. Własność prywatna od roku 2004. Zbudowany w latach 1542-1580 jako budynek dwukondygnacyjny z dwoma centralnie położonymi wieżami. Przebudowany w stylu barokowym około 1650 roku. W drugiej połowie XVII wieku podwyższono budynek o jedną kondygnację, zbudowano taras od strony południowej i dobudowano dwie wieże boczne. Ostatnia przebudowa miała miejsce w roku 1846 (dobudowano trzy wieże: dwie przy wejściu i jedną boczną oraz dobudówkę dwukondygnacyjną od strony zachodniej). Po roku 1927 prywatny właściciel przeprowadził remont. Po II Wojnie Światowej mieścił się tutaj Instytut Zootechniczny PAN

ZAŁOŻENIE REZYDENCJONALNE. Budynek trzykondygnacyjny, podpiwniczony. Wzniesiony na rzucie prostokąta (30x15 m). Oś rezydencji w układzie wschód-zachód z odchyleniem po stronie wschodniej w kierunku północnym (19°). Obrys budynku zmieniony w stosunku do katastru franciszkańskiego (brak dobudówki i wież z roku 1846). Budynek murowany z kamienia i cegły, otynkowany. Wysokość kondygnacji to około 5 m (obmiar własny). Wieże czterokondygnacyjne. Wieże północna i południowa o przekrojach 9x5 m. Wieże flankujące wejście o przekroju 6x6 m. Wieże boczne 4x4 m. Wieża dodatkowa zachodnia 4x4m. Dobudówka o rzucie 13x8 m.

ELEWACJA POŁUDNIOWA. W elewacji południowej dodatkowe wejście umieszczone w ganku filarowym, prowadzące na rozległy taras ze schodami do parku.

ELEWACJA WSCHODNIA.

ELEWACJA PÓŁNOCNA. Elewacja północna z centralnym głównym wejściem umieszczonym w kamiennej arkadzie, poprzedzonym schodami i flankowanym przez dwie wieże.

ELEWACJA ZACHODNIA.

DACH. Budynek nakryty dachami czterospadowym (korpus oraz wieże) i jednospadowym (dobudówka).

DETALE. Elewacje skromnie dekorowane detalami architektonicznymi, zachowały wydatny gzyms wieńczący oraz obramienia otworów okiennych, część z nich kamienna, pozostałe wykonane w tynku. W piwnicach odnaleziono pozostałości muru gotyckiego.

UKŁAD POMIESZCZEŃ. Układ wewnątrz z centralną sienią, dwutraktowy i dwutraktowy z korytarzem. Piwnice nakryte sklepieniami kolebkowymi, w pozostałych pomieszczeniach sklepienia żaglaste, krzyżowe, kolebkowe z lunetami oraz drewniane belkowe stropy. Zachowana część kamiennych portali oraz fragmenty oryginalnej boazerii. Trzy wieże mieszczą okrągłe klatki schodowe. Usytuowane w północnej wieży, największe z kręconych schodów, łączą piwnice ze strychem. Ich średnica wynosi około 4 metry. W jednej z wież urządzono w stylu neogotyckim zamkową kaplicę. W holu pierwszego piętra, w zwieńczeniu drewnianej arkady, wymalowano małżeńskie tarcze herbowe Zofii de Mara i Henryka Zobel von Giebelstadt z okazji ich ślubu zawartego w 1846 roku. Teren wokół zamku, z bogatym starodrzewem, przekształcono w angielski park o romantycznym charakterze.

ZAŁOŻENIE PRZYRODNICZE. Około 6 ha (obmiar własny) w tym ogród formalny około 0,6 ha. Większość to park w stylu angielskim

BUDYNKI TOWARZYSZĄCE. Dziedziniec folwarczny z zabudowaniami gospodarczymi i oficyną (XVIII wiek), ruiny zamkowej kaplicy św. Doroty (następnie kościół p.w. św. Bartłomieja) oraz kaplica grobowa rodu von Zobel (XIX wiek).

Bibliografia

B. Guerquin, Zamki Śląskie, str.49.

A. Król: Renesansowy zamek w Grodźcu Śląskim

M. Makowski, Szlacheckie siedziby na Śląsku Cieszyńskim, s.206-215.

F. Popiołek, Grodziec Śląski i jego właściciele. Ziemia, R 27, 1937, nr 7-8, str. 170-175. (skrót: Zamek grodziecki i to, co się w nim kiedyś działo. Głos stanu średniego, 1937, nr 44)

K. Stępińska, Pałace i zamki w Polsce dawniej i dziś, s. 60-61

Grodziec, Archiwum Państwowe Cieszyn, KC 233, 234.

Materiały w PSOZ Bielsko-Biała.

<https://zamkiobronne.pl/zamek/grodziec-2/>

<http://zamki.net.pl/zamki/grodziec-slk/grodziec-slk.php>

<http://macierz-grodziec.org/?zamek-w-grodzcu,31>

Wnioski i wytyczne

Zaleca się poszukiwanie materiału źródłowego w celu jego archiwizacji.

LP	Miejscowość	Kraj	Typ obiektu	Lokalizacja
9.	HERMANICE cz. Hermanice, niem. Hermanitz	PL	dwór	49.745940, 18.806160

Dwór Hermanice (Stary)

Uwagi o lokalizacji: Hermanice po raz pierwszy są wzmiankowane w roku 1484.

Powstanie: przed XVIII wiekiem.

Właściciel/budowniczy:

Uwagi o obiekcie:

Obecna funkcja obiektu: obiekt nie istnieje. Prawdopodobnie przebudowany na dwór barokowy.

Typ rezydencji: dwór. **Podtyp rezydencji:** nie określono

Rejestr zabytków: brak

Określenia:

Kod obiektu: (charakterystyka obiektu niepewna)

KD_W2 / ZD_??-W5 / PZ_O-O3 / FZ_GO/RE / NO / D3 / F4 / E_SZ / RS_W-O / ZOO-P / B_M-DC

Analiza urbanistyczna

Województwo (PL) Kraj (CZ)	Powiat	Gmina / Miasto	Dzielnica / Wieś
Śląskie	cieszyński	Ustroń	Hermanice

Dostępność komunikacyjna: Obiekt znajduje się przy drodze lokalnej.

Dostępność wizualna: obiekt widoczny z drogi lokalnej. Własność prywatna.

Potwierdzenie lokalizacji (mapy)

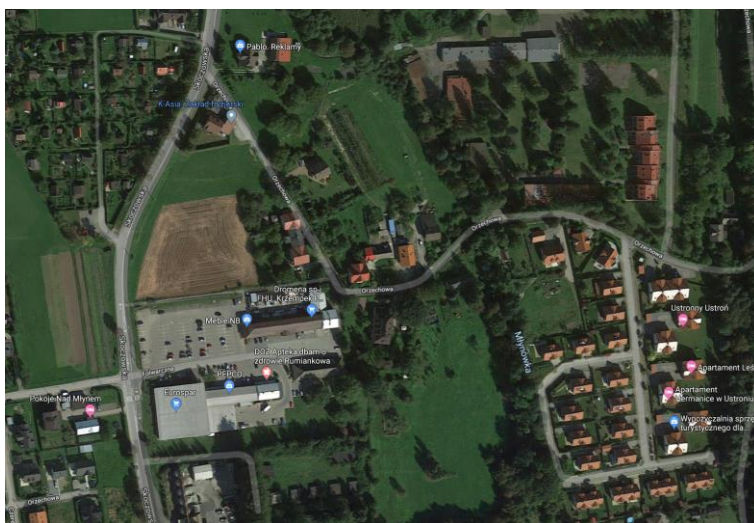
- brak źródeł tego typu

Ikonografia historyczna (przemiany architektoniczne)

- nie znaleziono

Stan w trakcie badań i obecny

Opis: Obiekt nie istnieje. Obecnie teren współczesnej rezydencji

Widok ogólny

Google Maps

Bibliografia

M. Makowski, Szlacheckie siedziby na Śląsku Cieszyńskim, s.230-233.

C. Thullie, Zabytki architektoniczne województw katowickiego i opolskiego, Wydawnictwo Śląsk, Katowice 1969, s.137

Materiały w PSOZ Bielsko-Biała (elewacje).

http://www.polskiezabytki.pl/m/obiekt/5331/Ustron_-_Hermanice/

<http://palaceslaska.pl/index.php/indexs-alfabetyczny/u/2324-ustron-hermanice>

<http://eksploratorzy.com.pl/viewtopic.php?f=76&t=3652>

http://www.dioblina.eu/Dwor_w_Hermanicach

Wnioski i wytyczne

Zaleca się poszukiwanie materiału źródłowego w celu jego archiwizacji.

LP	Miejscowość	Kraj	Typ obiektu	Lokalizacja
9a.	HERMANICE cz. Hermanice, niem. Hermanitz	PL	dwór	49.745940, 18.806160

Dwór Hermanice

Uwagi o lokalizacji: Hermanice po raz pierwszy są wzmiankowane w roku 1484.

Powstanie: 2-ga połowa XVIII wieku.

Właściciel/budowniczy: ród Goczałkowskich.

Uwagi o obiekcie: dwór w Hermanicach ma być wzniesiony w miejscu starszej siedziby szlacheckiej. Faktu tego nie potwierdza analiza map wskazując starszą lokalizację we wsi Ustroń. Może to też być błąd kartografów.

Obecna funkcja obiektu: obiekt istnieje. Własność prywatna.

Typ rezydencji: dwór. **Podtyp rezydencji:** dwór kasztelowy.

Rejestr zabytków: zespół dworski, nr rej.: 147/60 i 148/60 z 2.02.1960 oraz A-355/78 z 17.08.1978: dwór, 2 poł. XVIII, stajnia, 1 poł. XIX, obora, 1 poł. XIX, czworak, 1 poł. XIX

Określenia: (niem.) Schloss

Kod obiektu: (charakterystyka obiektu niepewna)

KD_W2 / ZD_DK-W5 / PZ_O-O4 / FZ_BA / NO / D3 / F4 / E_SZ / RS_W-O / ZOO-P / B_M-DC

Analiza urbanistyczna

Województwo (PL) Kraj (CZ)	Powiat	Gmina / Miasto	Dzielnica / Wieś
Śląskie	cieszyński	Ustroń	Hermanice

Dostępność komunikacyjna: Obiekt znajduje się przy drodze lokalnej.

Dostępność wizualna: obiekt widoczny z drogi lokalnej. Własność prywatna.

Późnobarokowy dwór w Hermanicach został zapewne wzniesiony w drugiej połowie XVIII wieku przez rodzinę Goczałkowskich, w miejscu starszej siedziby szlacheckiej. W otoczeniu dworu przetrwały pozostałości parku z okazami starodrzewu.

Potwierdzenie lokalizacji (mapy)

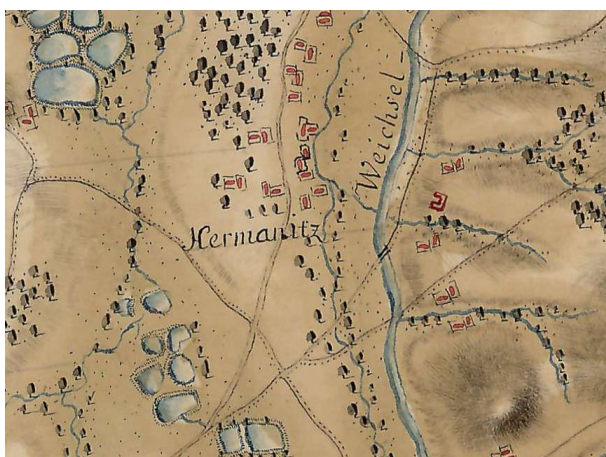
Brak potwierdzenia istnienia obiektu.

Mapa Księstwa Cieszyńskiego (Ducatus in Silesia superiore Teschinensis) Jonasa Nigrinusa z 1724
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/91/Jonas_Nigrinus%2C_Ducatus_Teschinensis.jpg

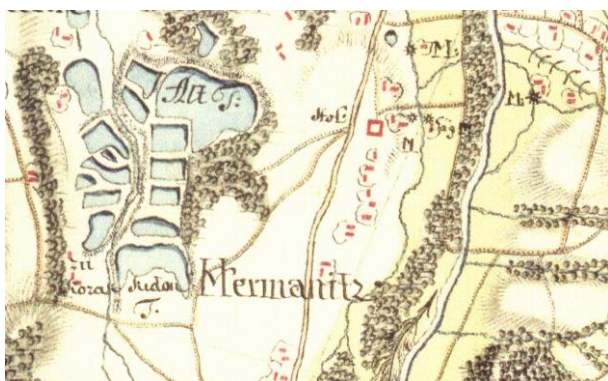
Brak potwierdzenia istnienia obiektu.

Mapa Księstwa Cieszyńskiego (Principatus Silesiae Teschinensis) Matthäusa Schubartha z roku 1736
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b3/Matthaeus_Schubarth%2C_Ducatus_Teschinensis.jpg

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa józefińska (Józef II), w wersji austriackiej (pierwsze mapowanie – Josephinische Landesaufnahme): Księstwo Górno-Śląskie 1763 (Herzogtum Ober-Schlesien 1763)
<https://mapire.eu/de/map/firstsurvey-silesia/?layers=osm%2C154&bbox=2023445.790079433%2C6415057.254895444%2C2047743.2104455833%2C6422700.957723961>

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa józefińska (Józef II), w wersji czeskiej (pierwsze mapowanie – Josephinische Landesaufnahme): Księstwo Górno-Śląskie 1763 (Herzogtum Ober-Schlesien 1763)

http://oldmaps.geolab.cz/map_region.pl?lang=cs&map_root=1vm&map_region=sl

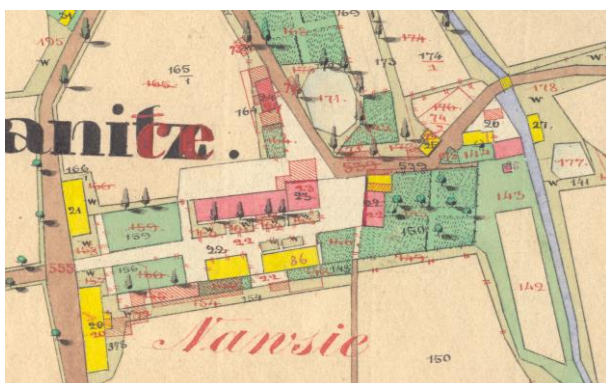

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa franciszkańska (Franciszek II/I), w wersji austriackiej (drugie mapowanie - Franziszeische Landesaufnahme): Morawy i Śląsk 1836–1842 (Mähren und Schlesien 1836–1842)

<https://mapire.eu/de/map/secondsurvey-moravia/?layers=osm%2C62&bbox=1957740.4870870581%2C6372705.936672876%2C2152119.8500162615%2C6433855.559301017>

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Kataster austriacki (franciszkański)

Tereny Czech: <https://archivnimapy.cuzk.cz>

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:25000
<https://mapire.eu/de/map/thirdsurvey25000/?layers=osm%2C129&bbox=2109361.0098719993%2C6019414.765210961%2C2133658.4302381496%2C6027058.468039478>

- brak mapy

Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:25000
w wersji czeskiej
http://oldmaps.geolab.cz/map_region.pl?lang=cs&map_root=3vm&map_region=25

Brak potwierdzenia istnienia obiektu.

Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:75000
<https://mapire.eu/de/map/thirdsurvey75000/?layers=osm%2C43&bbox=1901067.7191377215%2C6130849.589013578%2C1913216.4293207966%2C6134671.440427838>

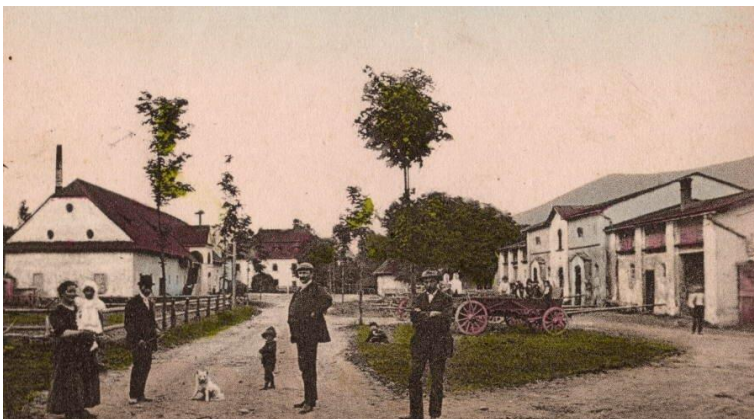
Brak potwierdzenia obiektu – mapa górna z 1921 r.

lub brak – mapa dolna z 1934 r.

Mapy polska WIG z okresu 20-lecia międzywojennego w skali
<http://igrek.amzp.pl/mapindex.php?cat=WIG100&listtype=standard&listsort=sortoption1>

Ikonomia historyczna (przemiany architektoniczne)

Widok zabudowań dworskich i dworu w Hermanicach (rok 1910).
<https://ustron.fotopolska.eu/2566,foto.html>

Dwór w Hermanicach w okresie międzywojennym.
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Obiekt w lokalizacji.
Google Maps

To samo ujęcie jak na pocztówce z 1910 roku.
Google Maps

Elewacja południowa.
Dokumentacja własna

Elewacja zachodnia.
Dokumentacja własna

Elewacja północna.
Dokumentacja własna

Elewacja wschodnia od północy.
Dokumentacja własna

Opis

INFORMACJA O OBIEKCIE. Obecnie istnieje. Własność prywatna. Budynek mieszkalny, wielorodzinny.

ZAŁOŻENIE REZYDENCJONALNE. Budynek dwukondygnacyjny, częściowo podpiwniczony. Wzniesiony jest na rzucie prostokąta (26x12 m). Oś rezydencji w układzie północ-południe z odchyleniem po stronie północnej w kierunku wschodnim (6°). Dobudów od strony północnej 13x3 m. Zbudowana równo z elewacją zachodnią i wychodząca 1 m za elewację wschodnią. Obrys budynku niezmieniony w stosunku do katastru franciszkańskiego (dobudówka zaznaczona jako planowana w miejsce dobudówki drewnianej). Budynek murowany z kamienia i cegły, otynkowany. Wysokość kondygnacji to około 4 m (obmiar własny).

ELEWACJA POŁUDNIOWA. Elewacja dwuosiowa. Okna na drugiej kondygnacji obramowane.

ELEWACJA WSCHODNIA. Elewacja (ogrodowa) podzielona ryzalitem niesymetrycznie. Z lewej części ryzalitu dwuosiowa, a z prawej dwu / trzyosiowa. Otwór drzwiowy skrajnie po prawej stronie.

ELEWACJA PÓŁNOCNA. Ściana ślepa. Dobudówka pięcioosiowa (drzwi).

ELEWACJA ZACHODNIA. Elewacja zachodnia pięcioosiowa. Drzwi położone centralnie. Kiedyś wokół drzwi drewniany ganek. Otwory okienne na drugiej kondygnacji obramowane.

DACH. Czterospadowy dach łamany z lukarnami. Oryginalna, kołkowana więźba dachowa. Dach kryty kiedyś gontem, a obecnie blachą.

DEATALE. Wydatne obramowania okien.

UKŁAD POMIESZCZEŃ. Układ wnętrz dwutraktowy, znacznie przebudowany. Żaglaste oraz kolebkowe sklepienia. Sufity belkowane.

ZAŁOŻENIE PRZYRODNICZE. Około 0,6 ha (obmiar własny).

BUDYNKI TOWARZYSZĄCE. Zabudowania gospodarcze znacznie przekształcone.

Bibliografia

M. Makowski, Szlacheckie siedziby na Śląsku Cieszyńskim, s.230-233.

C. Thullie, Zabytki architektoniczne województw katowickiego i opolskiego, Wydawnictwo Śląsk, Katowice 1969, s.137

Materiały w PSOZ Bielsko-Biała (elewacje).

http://www.polskiezabytki.pl/m/obiekt/5331/Ustron_-_Hermanice/

<http://palaceslaska.pl/index.php/indeks-alfabetyczny/u/2324-ustron-hermanice>

<http://eksploratorzy.com.pl/viewtopic.php?f=76&t=3652>

http://www.dioblina.eu/Dwor_w_Hermanicach

Wnioski i wytyczne

Zaleca się poszukiwanie materiału źródłowego w celu jego archiwizacji.

LP	Miejscowość	Kraj	Typ obiektu	Lokalizacja
10.	IŁOWNICA cz. Jilovnice, niem. Illownitz lub Niklasdorf	PL	dwór	49.855844, 18.851548

Dwór Iłownica (Stary)

Uwagi o lokalizacji: Iłownica po raz pierwszy jest wzmiankowana w Księdze uposażeń biskupstwa wrocławskiego (łac. Liber fundationis episcopatus Vratislaviensis), spisanej za czasów biskupa Henryka z Wierzbna ok. roku 1305..

Powstanie: prawdopodobnie przed XVII wiekiem.

Właściciel/budowniczy:

Uwagi o obiekcie:

Obecna funkcja obiektu: obiekt nie istnieje. Na jego miejscu postawiono dwór murowany, barokowy.

Typ rezydencji: dwór. **Podtyp rezydencji:** nie określono.

Rejestr zabytków: brak

Określenia: (niem.) Hof, (pol.) dwór

Kod obiektu: (charakterystyka obiektu niepewna)

KD_W2 / ZD_??-W5 / PZ_O-O4 / FZ_RE / NO / D3 / F4 / E_SZ / RS_W-O / ZOO-P / B_M-DC

Analiza urbanistyczna

Województwo (PL) Kraj (CZ)	Powiat	Gmina / Miasto	Dzielnica / Wieś
Śląskie	bielski	Jasienica	Iłownica

Dostępność komunikacyjna: Obiekt znajduje się przy drodze lokalnej.

Dostępność wizualna: obiekt widoczny z drogi lokalnej. Własność prywatna.

Potwierdzenie lokalizacji (mapy)

- brak źródeł tego typu

Ikonografia historyczna (przemiany architektoniczne)

- nie znaleziono

Stan obecny

Opis: Obiekt nie istnieje. Obecnie na jego miejscu dwór barokowy.

Widok ogólny

Google Maps

Bibliografia

Katalog Zabytków Sztuki w Polsce, t. VI, Województwo katowickie, zeszyt 2, Powiat bielsko - biański, pod redakcją I. Rejduch - Samkowej i J. Samka. Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk, Pracownia Inwentaryzacji Zabytków i Wojewódzki Konserwator Zabytków w Katowicach, str. 61.

<https://www.palaceslaska.pl/index.php/indeks-alfabetyczny/i/14-ilownica>

<http://www.zspilownica.jasienica.pl/historia.html>

<http://eksploratorzy.com.pl/viewtopic.php?f=76&t=6246>

<https://zabytek.pl/pl/obiekty/ilownica-dwor>

<http://www.polskiezabytki.pl/m/obiekt/5311/ilownica/>

http://www.historia.beskidia.pl/460_ilownica_dwor_w_ilownicy_stare_zdjecie.html

Wnioski i wytyczne

Zaleca się poszukiwanie materiału źródłowego w celu jego archiwizacji.

LP	Miejscowość	Kraj	Typ obiektu	Lokalizacja
10a.	IŁOWNICA cz. Jilovnice, niem. Illownitz lub Niklasdorf	PL	dwór	49.855844, 18.851548

Dwór Iłownica

Uwagi o lokalizacji: Iłownica po raz pierwszy jest wzmiankowana w Księdze uposażeń biskupstwa wrocławskiego (łac. Liber fundationis episcopatus Vratislaviensis), spisanej za czasów biskupa Henryka z Wierzbna ok. roku 1305..

Powstanie: 2-ga połowa XVII wieku (prawdopodobnie 1690).

Właściciel/budowniczy: Jan Kazimierz Celesta.

Uwagi o obiekcie: dwór postawiono w miejscu starszej, być może drewnianej siedziby. Do budynku przylegały ogrody tarasowe.

Obecna funkcja obiektu: obiekt istnieje. Własność prywatna.

Typ rezydencji: dwór. **Podtyp rezydencji:** dwór parterowy.

Rejestr zabytków: dwór, 1690, nr rej.: 35/60 z 24.02.1960 oraz A-146/76 z 6.09.1976

Określenia: (niem.) Hof, (pol.) dwór

Kod obiektu: (charakterystyka obiektu niepewna)

KD_W2 / ZD_DP-W5 / PZ_O-O4 / FZ_BA / NO / D3 / F4 / E_SZ / RS_W-O / ZOO-P / B_M-DC

Analiza urbanistyczna

Województwo (PL) Kraj (CZ)	Powiat	Gmina / Miasto	Dzielnica / Wieś
Śląskie	bielski	Jasienica	Iłownica

Dostępność komunikacyjna: Obiekt znajduje się przy drodze lokalnej.

Dostępność wizualna: obiekt widoczny z drogi lokalnej. Własność prywatna.

Potwierdzenie lokalizacji (mapy)

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa Księstwa Cieszyńskiego (Ducatus in Silesia superiore Teschinensis) Jonasa Nigrinusa z 1724
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/91/Jonas_Nigrinus%2C_Ducatus_Teschinensis.jpg

Brak potwierdzenia istnienia obiektu (pośrednie potwierdzenie).

Mapa Księstwa Cieszyńskiego (Principatus Silesiae Teschinensis) Matthäusa Schubartha z roku 1736
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b3/Matthaeus_Schubarth%2C_Ducatus_Teschinensis.jpg

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa józefińska (Józef II), w wersji austriackiej (pierwsze mapowanie – Josephinische Landesaufnahme): Księstwo Górno-Śląskie 1763 (Herzogtum Ober-Schlesien 1763)
<https://mapire.eu/de/map/firstsurvey-silesia/?layers=osm%2C154&bbox=2023445.790079433%2C6415057.254895444%2C2047743.2104455833%2C6422700.957723961>

Brak potwierdzenia istnienia obie.

Mapa józefińska (Józef II), w wersji czeskiej (pierwsze mapowanie – Josephinische Landesaufnahme): Księstwo Górno-Śląskie 1763 (Herzogtum Ober-Schlesien 1763)

http://oldmaps.geolab.cz/map_region.pl?lang=cs&map_root=1vm&map_region=sl

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa franciszkańska (Franciszek II/I), w wersji austriackiej (drugie mapowanie - Franziszeische Landesaufnahme): Morawy i Śląsk 1836–1842 (Mähren und Schlesien 1836–1842)

<https://mapire.eu/de/map/secondsurvey-moravia/?layers=osm%2C62&bbox=1957740.4870870581%2C6372705.936672876%2C2152119.8500162615%2C6433855.559301017>

- nie wystąpiono o odpis

Kataster austriacki (franciszkański)

Tereny Czech: <https://archivnimapy.cuzk.cz>

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:25000
<https://mapire.eu/de/map/thirdsurvey25000/?layers=osm%2C129&bbox=2109361.0098719993%2C6019414.765210961%2C2133658.4302381496%2C6027058.468039478>

- brak mapy

Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:25000 w wersji czeskiej
http://oldmaps.geolab.cz/map_region.pl?lang=cs&map_root=3vm&map_region=25

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:75000
<https://mapire.eu/de/map/thirdsurvey75000/?layers=osm%2C43&bbox=1901067.7191377215%2C6130849.589013578%2C1913216.4293207966%2C6134671.440427838>

Brak potwierdzenia obiektu– mapa górna z 1921 r.
lub brak – mapa dolna z 1934 r.

Mapy polska WIG z okresu 20-lecia międzywojennego w skali
<http://igrek.amzp.pl/mapindex.php?cat=WIG100&listtype=standard&listsort=sortoption1>

Ikonografia historyczna (przemiany architektoniczne)

Dwór w Iłownicy. Lata 90-te XIX wieku.

http://www.historia.beskidia.pl/460_ilownica_dwor_w_ilownicy_stare_zdjecie.html

Fasad dworu w Iłownicy w roku 1994.

Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Elewacja południowa. Rok 2013.

<https://www.palaceslaska.pl/index.php/index-alfabetyczny/i/14-ilownica>

Elewacja północna i zachodnia. Rok 2013.

<https://www.palaceslaska.pl/index.php/index-alfabetyczny/i/14-ilownica>

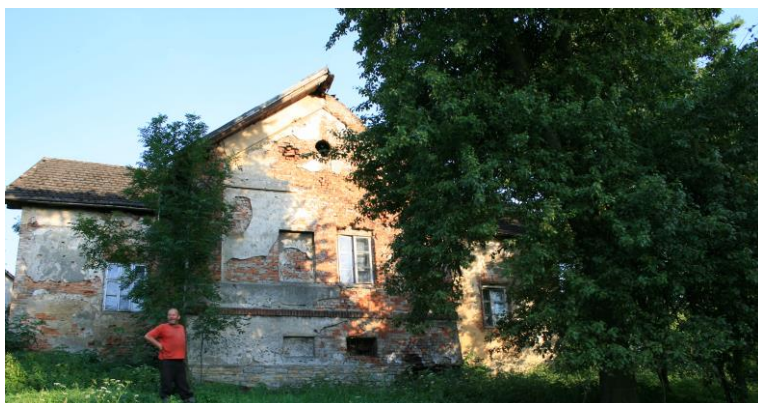
Stan w trakcie badań i obecny

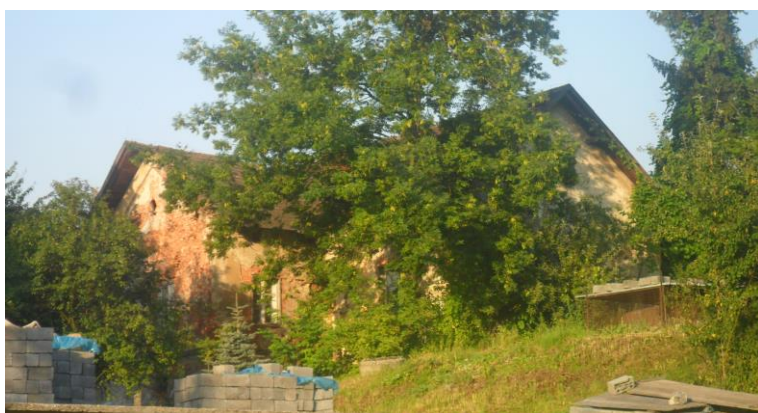
Widok ogólny.
Google Maps

Elewacja wschodnia.
Dokumentacja własna

Elewacja zachodnia.
Dokumentacja własna

Elewacja zachodnia i południowa.
Dokumentacja własna

Otwory strychowe elewacji północnej.
Dokumentacja własna

Opis

INFORMACJA O OBIEKCIE. Obecnie istnieje. Stan ruiny. Własność prywatna.

ZAŁOŻENIE REZYDENCJONALNE. Budynek jednokondygnacyjny, częściowo podpiwniczony z użytkowym poddaszem. Wzniesiony jest na rzucie prostokąta (20x8 m). Oś rezydencji w układzie północ-południe z odchyleniem po stronie północnej w kierunku wschodnim (32°). Obrys budynku niezmieniony w stosunku do katastru franciszkańskiego. Budynek murowany z cegły z użyciem kamienia (między innymi ławy fundamentowe), pierwotnie otynkowany (większość tynku odpadła). Wysokość kondygnacji to około 3 m (obmiar własny).

ELEWACJA POŁUDNIOWA. Elewacja bez osi. Ściana szczytowa. Dwa otwory strychowe. Ryzalit jednoosiowy.

ELEWACJA WSCHODNIA. Elewacja wschodnia czteroosiowa, nieregularna, z głównym wejściem do budynku zaakcentowanym resztkami trójkątnego przyczółka. Elewacja wychodzi na podwórze gospodarcze. Nad wejściem trójkątny, przerywany przyczółek z kartuszem herbowym i datą 1690.

ELEWACJA PÓŁNOCNA. Elewacja bez osi. Ryzalit jednoosiowy.

ELEWACJA ZACHODNIA. Elewacja czteroosiowa z wydatnym ryzalitem dwuosiowym (oś lewa to blenda). Odsonięta część kondygnacji piwnicznej ze względu na położenie na skarpie. Nad ryzalitem klasyczny przyczółek trójkątny.

DACH. Dach dwuspadowy. Kryty dachówką.

DEATALE. Brak ozdobnych detali architektonicznych. Nad portalem wejściowym przyczółek z kartuszem herbowym i datą 1690. Widoczne ślady gzymsów międzykondygnacyjnych.

UKŁAD POMIESZCZEŃ. We wnętrzach sień przesklepiona kolebką. W innych pomieszczeniach płaskie stropy. Dwutraktowy. Na osi sień, w trakcie frontowym szeroka, nakryta sklepieniem krzyżowym, z przechodem sklepionym kolebkowo. W dwóch pomieszczeniach na lewo od sieni sklepienia krzyżowe.

ZAŁOŻENIE PRZYRODNICZE. Na północ od obiektu, na zboczu opadającym do rzeki Iłownicy. Około 0,3 ha (obmiar własny). Uwzględniając całą skarpę, zgodnie z katastrem to 0,9 ha.

BUDYNKI TOWARZYSZĄCE. Stare zabudowania dworskie.

Bibliografia

Katalog Zabytków Sztuki w Polsce, t. VI, Województwo katowickie, zeszyt 2, Powiat bielsko - biański, pod redakcją I. Rejduch - Samkowej i J. Samka. Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk, Pracownia Inwentaryzacji Zabytków i Wojewódzki Konserwator Zabytków w Katowicach, str. 61.

<https://www.palaceslaska.pl/index.php/indeks-alfabetyczny/i/14-ilownica>

<http://www.zspilownica.jasienica.pl/historia.html>

<http://eksploratorzy.com.pl/viewtopic.php?f=76&t=6246>

<https://zabytek.pl/pl/obiekty/ilownica-dwor>

<http://www.polskiezabytki.pl/m/obiekt/5311/Ilownica/>

http://www.historia.beskidia.pl/460_ilownica_dwor_w_ilownicy_stare_zdjecie.html

Wnioski i wytyczne

Zaleca się poszukiwanie materiału źródłowego w celu jego archiwizacji.

LP	Miejscowość	Kraj	Typ obiektu	Lokalizacja
11.	JAWORZE cz. Javoří, niem. Ernsdorf	PL	dwór	49.794591, 18.949048

Pałac Jaworze

Uwagi o lokalizacji: Jaworze po raz pierwszy jest wzmiankowane w Księdze uposażeń biskupstwa wrocławskiego (łac. Liber foundationis episcopatus Vratislaviensis), spisanej za czasów biskupa Henryka z Wierzbna ok. roku 1305.

Powstanie: koniec XVIII wieku (1793).

Właściciel/budowniczy: Jerzy Ludwik Laschovsky, Arnold Saint Genois d'Anneaucourt.

Uwagi o obiekcie: od 1857 pałac przeznaczony na cele uzdrowiskowe. Pożar w 2010 zniszczył konstrukcję dachu.

Obecna funkcja obiektu: obiekt istnieje. Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy.

Typ rezydencji: dwór. **Podtyp rezydencji:** pałac ziemiański.

Rejestr zabytków: zespół pałacowy, 1793, nr rej.: 41/60 z 24.02.1960 oraz A-154/76 z 6.09.1976: pałac, 2 oficyny, brama przy pałacu, park

Określenia: (niem.) Schloss

Kod obiektu: (charakterystyka obiektu niepewna)

KD_W2 / ZD_PZ-W5 / PZ_P-O3 / FZ_KL / NO / D3 / F3 / E_SZ / RS_0 / ZOO-P / B_M-DC

Analiza urbanistyczna

Województwo (PL) Kraj (CZ)	Powiat	Gmina / Miasto	Dzielnica / Wieś
Śląskie	bielski	Jaworze	Jaworze

Dostępność komunikacyjna: Obiekt znajduje się w centrum wsi.

Dostępność wizualna: teren Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego.

Potwierdzenie lokalizacji (mapy)

Brak potwierdzenia istnienia obiektu.

Mapa Księstwa Cieszyńskiego (Ducatus in Silesia superiore Teschinensis) Jonasa Nigrinusa z 1724
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/91/Jonas_Nigrinus%2C_Ducatus_Teschinensis.jpg

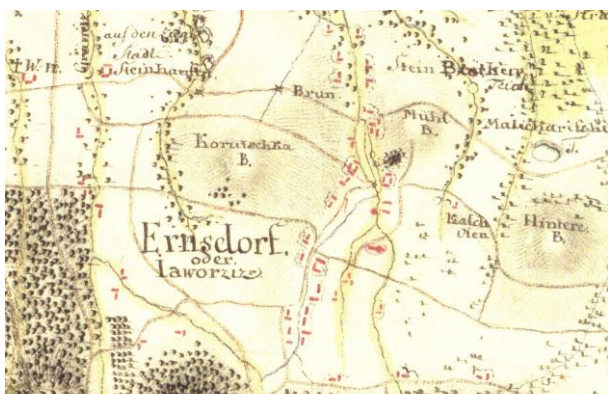
Brak potwierdzenia istnienia obiektu.

Mapa Księstwa Cieszyńskiego (Principatus Silesiae Teschinensis) Matthäusa Schubartha z roku 1736
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b3/Matthaeus_Schubarth%2C_Ducatus_Teschinensis.jpg

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa józefińska (Józef II), w wersji austriackiej (pierwsze mapowanie – Josephinische Landesaufnahme): Księstwo Górno-Śląskie 1763 (Herzogtum Ober-Schlesien 1763)
<https://mapire.eu/de/map/firstsurvey-silesia/?layers=osm%2C154&bbox=2023445.790079433%2C6415057.254895444%2C2047743.2104455833%2C6422700.957723961>

Brak potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa józefińska (Józef II), w wersji czeskiej (pierwsze mapowanie – Josephinische Landesaufnahme): Księstwo Górno-Śląskie 1763 (Herzogtum Ober-Schlesien 1763)

http://oldmaps.geolab.cz/map_region.pl?lang=cs&map_root=1vm&map_region=sl

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa franciszkańska (Franciszek II/I), w wersji austriackiej (drugie mapowanie - Franziszeische Landesaufnahme): Morawy i Śląsk 1836–1842 (Mähren und Schlesien 1836–1842)

<https://mapire.eu/de/map/secondsurvey-moravia/?layers=osm%2C62&bbox=1957740.4870870581%2C6372705.936672876%2C2152119.8500162615%2C6433855.559301017>

- nie wystąpiono o odpis

Kataster austriacki (franciszkański)

Tereny Czech: <https://archivnimapy.cuzk.cz>

Brak potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:25000
<https://mapire.eu/de/map/thirdsurvey25000/?layers=osm%2C129&bbox=2109361.0098719993%2C6019414.765210961%2C2133658.4302381496%2C6027058.468039478>

- brak mapy

Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:25000 w wersji czeskiej
http://oldmaps.geolab.cz/map_region.pl?lang=cs&map_root=3vm&map_region=25

Brak potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:75000
<https://mapire.eu/de/map/thirdsurvey75000/?layers=osm%2C43&bbox=1901067.7191377215%2C6130849.589013578%2C1913216.4293207966%2C6134671.440427838>

Brak potwierdzenia obiektu– mapa górna z 1926 r.
lub brak – mapa dolna z 1934 r.

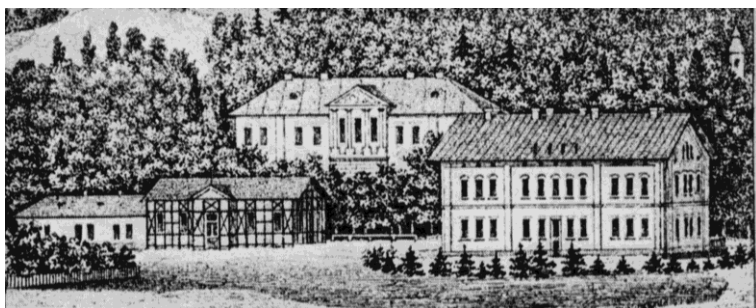
Mapy polska WIG z okresu 20-lecia międzywojennego w skali
<http://igrek.amzp.pl/mapindex.php?cat=WIG100&listtype=standard&listsort=sortoption1>

Ikonomia historyczna (przemiany architektoniczne)

Widok pałacu i oficyn w 2-giej połowie XIX wieku
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Widok pałacu w roku 1871.
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Widok pałacu i oficyn w roku 1902.
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Widok pałacu i oficyn w roku 1904.
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Widok pałacu i oficyn w roku 1914.
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Widok pałacu przed I Wojną Światową.
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Elewacja zachodnia pałacu około roku 1960

<https://gdansk.fotopolska.eu/zdjecia/m77,Jaworze.html?zakres=7&zdjeciaOd=1950&zdjeciaDo=1979&f=1336557-foto>

Widok pałacu od dziedzińca i ogrodu w roku 2005 (J. Tesarczyk)
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Widok pałacu od elewacji północnej w roku 2005 (J. Tesarczyk)
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Stan w trakcie badań i obecny

Widok ogólny.
Google Maps

Obiekt w lokalizacji (w trakcie odbudowy po pożarze w roku 2010).

Opracowanie własne

Elewacja południowa i wschodnia

<http://daniel3ttt.bikestats.pl/1061529,Jaworze-i-Trzanowice-wieczorem.html>

Elewacja wschodnia.

<http://daniel3ttt.bikestats.pl/1061529,Jaworze-i-Trzanowice-wieczorem.html>

Elewacja zachodnia (ogrodowa).

https://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:Pa%C5%82ac_w_Jaworzu_2018_08.jpg
<http://www.polskaniezwykla.pl/web/gallery/photo,424549.html>

Opis

INFORMACJA O OBIEKCIE. Obecnie istnieje. Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy. Odbudowany po pożarze w 2010 roku.

ZAŁOŻENIE REZYDENCJONALNE. Budynek dwukondygnacyjny, podpiwniczony. o rzucie na planie prostokąta o wymiarach 38x14 m (obmiar własny). Oś główna budynku północ-południe z odchyleniem fasady (1°) w kierunku zachodnim. Obrys budynku niezmienny w stosunku do katastru franciszkańskiego. Budynek murowany z cegły, otynkowany. Wysokość kondygnacji około 4 m (obmiar własny).

ELEWACJA POŁUDNIOWA. Elewacja trójosiowa na każdej kondygnacji.

ELEWACJA WSCHODNIA. Jedenastoosiowa, z trzema płytkimi ryzalitami. Ryzality skrajne dwuosiowe. Ryzalit centralny trzyosiowy, zwieńczony trójkątnym przyczółkiem, mieści główne wejście, poprzedzone filarowym gankiem, podtrzymującym balkon. Ryzalit ten ujęty na piętrze parami jońskich półkolumn. Wejście o łuku koszowym, szerokiej arkadzie o tymże kształcie; okna na piętrze zamknięte łukiem półkolistym, obniżonym, ponad nimi okna okrągłe.

ELEWACJA PÓŁNOCNA. Elewacja trójosiowa na każdej kondygnacji. Na pierwszej kondygnacji jedna blenda na drugiej dwie od strony wschodniej.

ELEWACJA ZACHODNIA. Elewacje jedenastoosiowa, środkowy ryzalit trzyosiowy, skrajne dwuosiowe. Ryzalit środkowy o podziałach jońskimi pilastrami zwieńczony trójkątnym przyczółkiem.

DACH. Dach czterospadowy z lukarnami. Dach kryty blachą.

DEATALE. Nadokienniki w drugiej kondygnacji ozdobione motywami roślinnymi (dekoracja stiukowa w formie wici roślinnej i rozet). Elewacje o podziałach ramowych wykonanych za pomocą pilastrów, półkolumn i wydatnego gzymsu wieńczącego.

UKŁAD POMIESZCZEŃ. Układ wewnątrz dwutraktowy z sienią i klatką schodową na osi, za którymi od strony ogrodu znajduje się salon. Pomieszczenia parteru nakrywały sklepienia kolebkowe i żaglaste. Na piętrze zastosowano płaskie stropy. Piwnice o układzie nieregularnym, sklepienie kolebkowo i krzyżowo-kolebkowo. Na parterze, na osi prostokątna sień, w trakcie tylnym salon o ściętych narożnikach, z wnękami sklepieniami hemisferycznie. Układ części bocznych dwutraktowy z korytarzem sklepieniami kolebkowo między traktami; w pomieszczeniach sklepienia o łuku segmentowym, w narożnych żaglaste. Układ piętra analogiczny jak parteru; w salonie sklepienie żaglaste; posadzka drewniana z czasu budowy.

ZAŁOŻENIE PRZYRODNICZE. Pierwotne założenie ogrodowe to około 3,5 ha (obmiar własny).

BUDYNKI TOWARZYSZĄCE. Dwie oficyny, budynek bramny.

Bibliografia

M. Makowski, Szlacheckie siedziby na Śląsku Cieszyńskim, s.296-303.

Katalog Zabytków Sztuki w Polsce, tom VI, województwo katowickie, zeszyt 2, powiat bielsko - biański, pod red. I. Rejduch - Samkowej i J. Samka. Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk i Wojewódzki Konserwator Zabytków. Warszawa 1967. str. 63.

Materiały w PSOZ Bielsko-Biała.

[http://www.polskaniezwykla.pl/web/place/11905,jaworze-klasycystyczny-palac-arnolda-saint-genois-d%E2%80%99anneaucourt-\(1793\).html](http://www.polskaniezwykla.pl/web/place/11905,jaworze-klasycystyczny-palac-arnolda-saint-genois-d%E2%80%99anneaucourt-(1793).html)

<https://www.urbanity.pl/slaskie/bielski2/jaworze/palac-hrabiow-saint-genois-danneaucourt,b4407>

<https://www.palaceslaska.pl/index.php/index-alfabetyczny/j/1944-jaworze>

<http://zamki-palace.eu/index.php/zamki-slask/467-palac-w-jaworz>

Wnioski i wytyczne

Zaleca się poszukiwanie materiału źródłowego w celu jego archiwizacji.

LP	Miejscowość	Kraj	Typ obiektu	Lokalizacja
12.	KOŃCZYCE MAŁE cz. Malé Kunčice, niem. Klein Kuntschitz	PL	dwór	49.850580, 18.633446

Dwór obronny Kończyce Małe

Uwagi o lokalizacji: Kończyce Małe po raz pierwszy są wzmiankowane w Księdze uposażeń biskupstwa wrocławskiego (łac. Liber foundationis episcopatus Vratislaviensis), spisanej za czasów biskupa Henryka z Wierzbna ok. roku 1305.

Powstanie: prawdopodobnie koniec XIV wiek.

Właściciel/budowniczy: ród Golasowskich.

Uwagi o obiekcie: po roku 1559 obiekt przebudowany na renesansowy dwór obronny.

Obecna funkcja obiektu: obiekt przebudowany na barokowy dwór.

Typ rezydencji: dwór. **Podtyp rezydencji:** dwór obronny.

Rejestr zabytków: zamek, XVI, nr rej.: 479/56 z 2.11.1956 oraz 153/60 z 27.02.1960

Określenia rezydencji: (pol.) zamek

Kod obiektu:

KD_M1 / ZD_DRK-W5 / PZ_B / FZ_GO / O1 / D3 / F4 / E_SZ / RS_W-O / ZOO-P / B_D/K-DR/DC

Analiza urbanistyczna

Województwo (PL) Kraj (CZ)	Powiat	Gmina / Miasto	Dzielnica / Wieś
Śląskie	cieszyński	Zebrzydowice	Kończyce Małe

Dostępność komunikacyjna: Obiekt znajdował się przy drodze lokalnej.

Dostępność wizualna: Obiekt zastąpiony przez barokowy dwór.

Potwierdzenie lokalizacji (mapy)

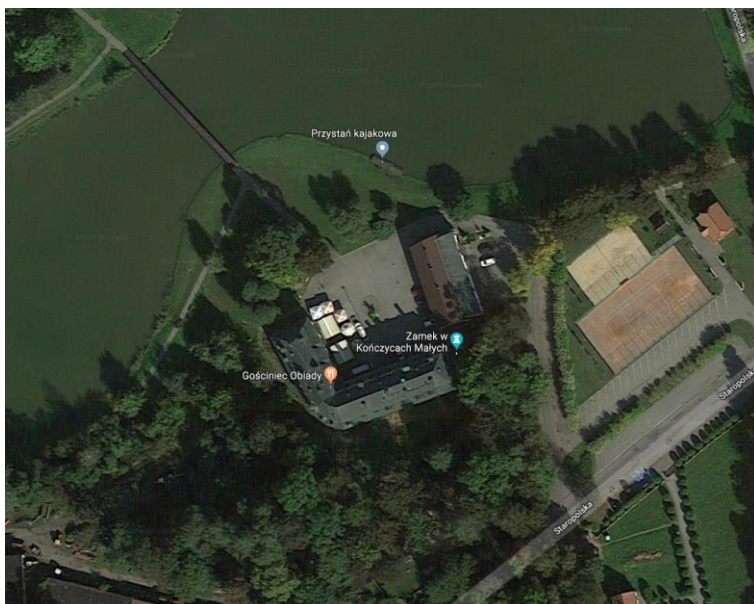
- brak źródeł tego typu

Ikonografia historyczna (przemiany architektoniczne)

- nie znaleziono

Stan w trakcie badań i obecny

Opis: Przebudowany na renesansowy dwór.

Widok ogólny
Google Maps

Bibliografia

- nie znaleziono

Wnioski i wytyczne

Jedynym źródłem bardziej pogłębionej analizy obiektu mogą być prace archeologiczne.

LP	Miejscowość	Kraj	Typ obiektu	Lokalizacja
12a.	KOŃCZYCE MAŁE cz. Malé Kunčice, niem. Klein Kuntschitz	PL	dwór	49.850580, 18.633446

Zamek Kończyce Małe

Uwagi o lokalizacji: Kończyce Małe po raz pierwszy są wzmiankowane w Księdze uposażeń biskupstwa wrocławskiego (łac. Liber foundationis episcopatus Vratislaviensis), spisanej za czasów biskupa Henryka z Wierzbna ok. roku 1305.

Powstanie: po roku 1560.

Właściciel/budowniczy: ród Czelów herbu Kościeszka z Czechowic (Piotr Czelo).

Uwagi o obiekcie: w latach 20-tych XIX wieku dwór jest przebudowany na .

Obecna funkcja obiektu: obiekt przebudowany na barokowy dwór.

Typ rezydencji: dwór. **Podtyp rezydencji:** kasztel dziedziczny, dwór obronny.

Rejestr zabytków: zamek, XVI, nr rej.: 479/56 z 2.11.1956 oraz 153/60 z 27.02.1960

Określenia rezydencji: (niem.) Schloss, (pol.) zamek

Kod obiektu:

KD_M1 / ZD_KD-W5 / PZ_B / FZ_RE / O1 / D3 / F4 / E_SZ / RS_W-O / ZOO-P / B_D/K-DR/DC

Analiza urbanistyczna

Województwo (PL) Kraj (CZ)	Powiat	Gmina / Miasto	Dzielnica / Wieś
Śląskie	cieszyński	Zebrzydowice	Kończyce Małe

Dostępność komunikacyjna: Obiekt znajdował się przy drodze lokalnej.

Dostępność wizualna: Obiekt zastąpiony przez barokowy dwór.

Potwierdzenie lokalizacji (mapy)

Brak potwierdzenia istnienia obiektu.

Mapa Księstwa Cieszyńskiego (Ducatus in Silesia superiore Teschinensis) Jonasa Nigrinusa z 1724
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/91/Jonas_Nigrinus%2C_Ducatus_Teschinensis.jpg

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa Księstwa Cieszyńskiego (Principatus Silesiae Teschinensis) Matthäusa Schubartha z roku 1736
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b3/Matthaeus_Schubarth%2C_Ducatus_Teschinensis.jpg

Potwierdzenie istnienia obiektu (zapis na mapie wykazuje tylko trzy skrzydła, zakładając, że jest wiarygodny).

Mapa józefińska (Józef II), w wersji austriackiej (pierwsze mapowanie – Josephinische Landesaufnahme): Księstwo Górno-Śląskie 1763 (Herzogtum Ober-Schlesien 1763)

<https://mapire.eu/de/map/firstsurvey-silesia/?layers=osm%2C154&bbox=2023445.790079433%2C6415057.254895444%2C2047743.2104455833%2C6422700.957723961>

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa józefińska (Józef II), w wersji czeskiej (pierwsze mapowanie – Josephinische Landesaufnahme): Księstwo Górno-Śląskie 1763 (Herzogtum Ober-Schlesien 1763)

http://oldmaps.geolab.cz/map_region.pl?lang=cs&map_root=1vm&map_region=sl

Brak potwierdzenia istnienia obiektu (potwierdzenie pośrednie).

Mapa franciszkańska (Franciszek II/I), w wersji austriackiej (drugie mapowanie - Franziszeische Landesaufnahme): Morawy i Śląsk 1836–1842 (Mähren und Schlesien 1836–1842)

<https://mapire.eu/de/map/secondsurvey-moravia/?layers=osm%2C62&bbox=1957740.4870870581%2C6372705.936672876%2C2152119.8500162615%2C6433855.559301017>

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Kataster austriacki (franciszkański)

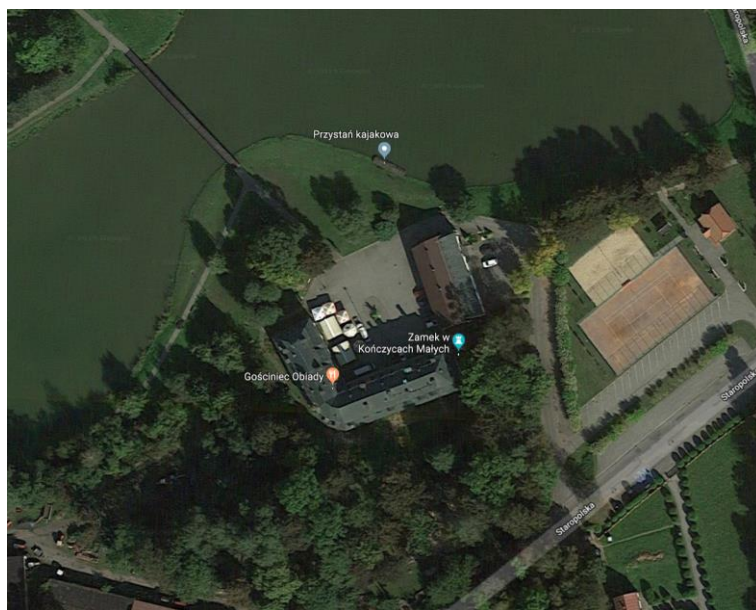
Tereny Czech: <https://archivnimapy.cuzk.cz>

Ikonomia historyczna (przemiany architektoniczne)

- nie znaleziono

Stan w trakcie badań i obecny

Opis: Obecnie barokowy dwór.

Widok ogólny

Google Maps

Bibliografia

- nie znaleziono

Wnioski i wytyczne

Jedynym źródłem bardziej pogłębionej analizy obiektu mogą być prace archeologiczne.

LP	Miejscowość	Kraj	Typ obiektu	Lokalizacja
12b.	KOŃCZYCE MAŁE cz. Malé Kunčice, niem. Klein Kuntschitz	PL	dwór	49.850580, 18.633446

Dwór Kończyce Małe

Uwagi o lokalizacji: Kończyce Małe po raz pierwszy są wzmiankowane w Księdze uposażeń biskupstwa wrocławskiego (łac. Liber fundationis episcopatus Vratislaviensis), spisanej za czasów biskupa Henryka z Wierzbna ok. roku 1305.

Powstanie: XVIII wiek do lat 20-tych XIX wieku.

Właściciel/budowniczy: ród Pełków z Nowego Miasta.

Uwagi o obiekcie: obiekt trzyskrzydłowy. W latach 1956–1958 przeprowadzono odbudowę pałacu po zniszczeniach wojennych.

Obecna funkcja obiektu: własność gminy. Izba muzealna, hotel i restauracja (te ostatnie w nowym skrzydle).

Typ rezydencji: dwór. **Podtyp rezydencji:** pałac ziemiański

Rejestr zabytków: zamek, XVI, nr rej.: 479/56 z 2.11.1956 oraz 153/60 z 27.02.1960

Określenia rezydencji: (cz.) Schloss

Kod obiektu:

KD_W2 / ZD_PZ-W5 / PZ_O-04 / FZ_BA / NO / D3 / F4 / E_SZ / RS_W-O / ZOO-P / B_M-DC

Analiza urbanistyczna

Województwo (PL) Kraj (CZ)	Powiat	Gmina / Miasto	Dzielnica / Wieś
Śląskie	cieszyński	Zebrzydowice	Kończyce Małe

Dostępność komunikacyjna: Obiekt znajduje się przy drodze lokalnej.

Dostępność wizualna: Obiekt istnieje.

Potwierdzenie lokalizacji (mapy)

Brak potwierdzenia istnienia obiektu.

Mapa Księstwa Cieszyńskiego (Ducatus in Silesia superiore Teschinensis) Jonasa Nigrinusa z 1724
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/91/Jonas_Nigrinus%2C_Ducatus_Teschinensis.jpg

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa Księstwa Cieszyńskiego (Principatus Silesiae Teschinensis) Matthäusa Schubartha z roku 1736
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b3/Matthaeus_Schubarth%2C_Ducatus_Teschinensis.jpg

Potwierdzenie istnienia obiektu (zapis na mapie wykazuje tylko trzy skrzydła, zakładając, że jest wiarygodny).

Mapa józefińska (Józef II), w wersji austriackiej (pierwsze mapowanie – Josephinische Landesaufnahme): Księstwo Górno-Śląskie 1763 (Herzogtum Ober-Schlesien 1763)

<https://mapire.eu/de/map/firstsurvey-silesia/?layers=osm%2C154&bbox=2023445.790079433%2C6415057.254895444%2C2047743.2104455833%2C6422700.957723961>

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa józefińska (Józef II), w wersji czeskiej (pierwsze mapowanie – Josephinische Landesaufnahme): Księstwo Górno-Śląskie 1763 (Herzogtum Ober-Schlesien 1763)

http://oldmaps.geolab.cz/map_region.pl?lang=cs&map_root=1vm&map_region=sl

Brak potwierdzenia istnienia obiektu (potwierdzenie pośrednie).

Mapa franciszkańska (Franciszek II/I), w wersji austriackiej (drugie mapowanie - Franziszeische Landesaufnahme): Morawy i Śląsk 1836–1842 (Mähren und Schlesien 1836–1842)

<https://mapire.eu/de/map/secondsurvey-moravia/?layers=osm%2C62&bbox=1957740.4870870581%2C6372705.936672876%2C2152119.8500162615%2C6433855.559301017>

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Kataster austriacki (franciszkański)

Tereny Czech: <https://archivnimapy.cuzk.cz>

Brak potwierdzenia istnienia obiektu (potwierdzenie pośrednie).

Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:25000

<https://mapire.eu/de/map/thirdsurvey25000/?layers=osm%2C129&bbox=2109361.0098719993%2C6019414.765210961%2C2133658.4302381496%2C6027058.468039478>

-brak mapy

Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:25000 w wersji czeskiej

http://oldmaps.geolab.cz/map_region.pl?lang=cs&map_root=3vm&map_region=25

Brak potwierdzenia istnienia obiektu (potwierdzenie pośrednie).

Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:75000
<https://mapire.eu/de/map/thirdsurvey75000/?layers=osm%2C43&bbox=1901067.7191377215%2C6130849.589013578%2C1913216.4293207966%2C6134671.440427838>

Potwierdzenie obiektu jako Hof – mapa górna z 1921 r.

lub dwór – mapa dolna z 1934 r.

Mapy polska WIG z okresu 20-lecia międzywojennego w skali
<http://igrek.amzp.pl/mapindex.php?cat=WIG100&listtype=standard&listsort=sortoption1>

Ikonografia historyczna (przemiany architektoniczne)

- nie znaleziono

Obraz przedstawiający dwór prawdopodobnie w I-szej połowie XIX wieku.
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Dwór z przełomu XIX i XX wieku.

Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Widoki dworu z początku XX wieku (atelier Jastrzebski). Podcienia zabudowane.
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Skrzydło południowe od dziedzińca. Widoczna zabudowa podcieni panelami drewnianymi.
<http://zamek.konczyce.pl/o-goscincu/>

Skrzydło zachodnie. Zdjęcie z Narodowego Archiwum Cyfrowego. W zbiorach znajduje się prawdopodobnie odbicie zwierciadlane zdjęcia. Tutaj po odwróceniu.

<https://audiovis.nac.gov.pl/obraz/115056/11cc89274402174503f0fd1849317621/>

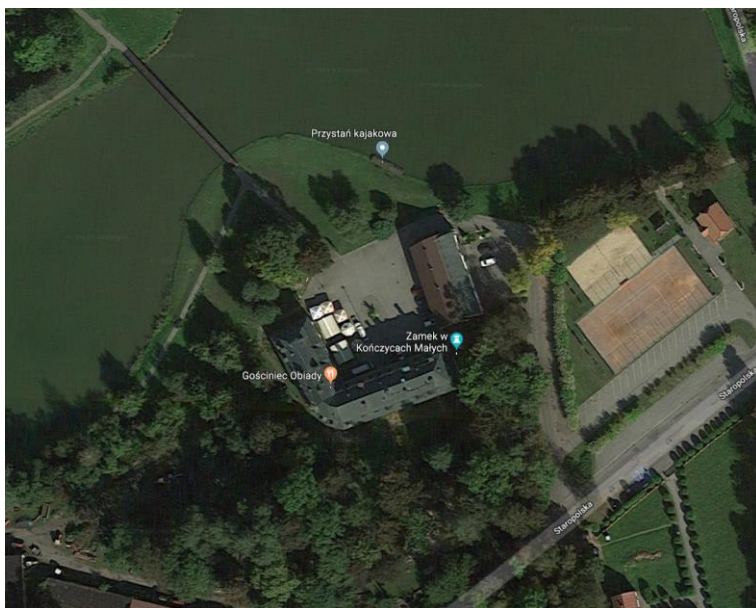

Widok południowego i zachodniego skrzydła w roku 2005 (fot. J. Tesarczyk).
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Stan w trakcie badań i obecny

Widok ogólny.
Google Maps

Widok z lotu ptaka od południa.

<https://www.youtube.com/watch?v=X57wNo-aoOI>

Obiekt w lokalizacji.

Google Maps

Skrzydło południowe od strony dziedzińca.
Google Maps

Skrzydło południowe od strony dziedzińca i wjazdu.
Dokumentacja własna

Skrzydło południowe od strony wjazdu.

Google Maps

Skrzydło zachodnie od strony dziedzińca i wjazdu.

Dokumentacja własna

Opis

INFORMACJA O OBIEKCIE. Obecnie istnieje. Własność gminy. Obecnie zamek mieści m.in. hotel, restaurację, Izbę Regionalną, filię Gminnej Biblioteki Publicznej i siedziby regionalnych zespołów i stowarzyszeń. Odnawiany w roku 1880 i w latach 1956-1958. W 1960 r. w miejscu budynków gospodarczych i gorzelni postawiono nowy budynek mieszczący salę widowiskowo-kinową, który połączono z zamkiem, przekształcając go w trzyskrzydłową budowlę. W latach 1993–1995 przeprowadzono kolejny remont generalny.

ZAŁOŻENIE REZYDENCJONALNE. Budynek dwukondygnacyjny, częściowo podpiwniczony. Złożony z dwóch prostopadłych, prostokątnych skrzydeł, na styku których znajduje się przejazdowa. Skrzydło główne, południowe, o wymiarach 32x12 m. Skrzydło boczne, zachodnie, o wymiarach 24x12 m, zachodzące (2 m) na skrzydło południowe. Pomiędzy nimi łącznik w postaci wycinka nieregularnego wielokąta o kącie rozwarcia ramion 90°. Obrys budynku niezmieniony w stosunku do katastru franciszkańskiego (dwa stare skrzydła). Budynek murowany z kamienia i cegły, otynkowany. Wysokość kondygnacji dolnej to około 3 m a górne 5 m (obmiar własny). Główny portal renesansowy, z II połowy XVI wieku, ponad nadprożem data 1560. Prostokątne okna, z których niektóre w profilowanych obramieniach. Okna prostokątne, różnej wielkości: cztery w kamiennych renesansowych obramieniach ok. poł. w. XVI, profilowanych, ze śladami krzyży; niektóre w obramieniach z w. XIX. Od pd.-zach. w oknach parteru zachowane renesansowe kraty.

ELEWACJA POŁUDNIOWA. Elewacja siedmio/ośmioosiowa w miarę regularna. Część bramna jednosoiowa.

ELEWACJA WSCHODNIA. Elewacja północna trzyosiowa (otwory drzwiowe). Arkady podcienia od strony dziedzińca rozmieszczone nieregularnie, zamknięte łukami koszowymi. Filary częściowo wzmocnione szarpami. Nad podcieniem ganek z parapetem dekorowanym płycinami; okap dachu wsparty na drewnianych słupach (galeria wsparta na słupach). W połaci dachu balkony dachowe. Elewacja skrzydła południowego bez osi.

ELEWACJA PÓŁNOCNA. Elewacja północna pięcio/czterooosiowa (otwory drzwiowe). Arkady podcienia od strony dziedzińca rozmieszczone nieregularnie, zamknięte łukami koszowymi. Filary częściowo wzmocnione szarpami. Nad podcieniem ganek z parapetem dekorowanym płycinami; okap dachu wsparty na drewnianych słupach (galeria wsparta na słupach). W połaci dachu balkony dachowe. Elewacja skrzydła zachodniego dwuosiowa.

ELEWACJA ZACHODNIA. Elewacja na piętrze sześćoosiowa, kondygnacje rozdzielone gzymsem. Część bramna jednosoiowa.

DACH. Dach polski łamany. Dach kryty eternitem (pierwotnie gontem). Od zewnątrz lukarny. Od dziedzińca nietypowe balkony dachowe (nieodnotowane we wcześniejszych fazach istnienia obiektu (przed rokiem 1995).

DEATALE. Gzyms międzykondygnacyjny. Pilastry narożne.

UKŁAD POMIESZCZEŃ. Układ jednotraktowy z wyjątkiem pd. części obu skrzydeł. W przyziemiu od strony dziedzińca, wzdłuż obu skrzydeł, podcień filarowo - arkadowy. W miejscu połączenia skrzydeł przelotowa sień, z której na prawo dwubiegowe schody na piętro; przy nich duży komin. Sklepienia: w sieni kolebkowe, w pozostałych pomieszczeniach parteru krzyżowo - kolebkowe, kolebkowe

z lunetami wsparte na filarze i żaglaste. Układ wnętrza na piętrze analogiczny, sklepienia kolebkowe i krzyżowo - kolebkowe; ponadto w podcieniu na parterze oraz w niektórych pomieszczeniach na piętrze stropy belkowane. Piano nobile na kondygnacji drugiej (pierwsze piętro).

ZAŁOŻENIE PRZYRODNICZE. Pierwotne założenie ogrodowe to około 1,5 ha (obmiar własny).

BUDYNKI TOWARZYSZĄCE.

Bibliografia

M. Makowski, Szlacheckie siedziby na Śląsku Cieszyńskim, s.138-145.

M. Makowski, Zamki nad Piotrówką - Kończyce Małe i Zebrzydowice, Interfon, Cieszyn 2000.

Kończyce Małe - dr Thiesfelder. AP Cieszyn, KC 231.

H. Królówna: Zamek w Kończycach Małych. Rkp. PKZ Warszawa 1956.

Katalog Zabytków Sztuki w Polsce, tom VI, województwo katowickie, zeszyt 3, miasto Cieszyn i powiat cieszyński, pod red. I. Rejduch - Samkowej i J. Samka. Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk i Wojewódzki Konserwator Zabytków w Katowicach. Warszawa 1974. str.88-89.

Archiwum PSOZ Katowice: I/617 inwentaryzacja, I/635 projekt adaptacji, I/635 stolarka, 6008 rzuty, elewacje (w Urzędzie Wojewódzkim), 6702 rzuty, elewacje (w Urzędzie Wojewódzkim)

https://pl.wikipedia.org/wiki/Zamek_w_Ko%C5%84czycach_Ma%C5%82ych

<https://zamkiobronne.pl/zamek/konczyce-male/>

<http://www.zamki.pl/?idzamku=konczyce>

Wnioski i wytyczne

Zaleca się poszukiwanie materiału źródłowego w celu jego archiwizacji.

LP	Miejscowość	Kraj	Typ obiektu	Lokalizacja
13.	KOŃCZYCE WIELKIE cz. Velké Kunčice, niem. Gross-Kuntschitz	PL	dwór	49.838037, 18.644085

Dwór obronny Kończyce Wielkie

Uwagi o lokalizacji: Kończyce Wielkie po raz pierwszy są wzmiankowane w Księdze uposażeń biskupstwa wrocławskiego (łac. Liber fundationis episcopatus Vratislaviensis), spisanej za czasów biskupa Henryka z Wierzbna ok. roku 1305.

Powstanie: prawdopodobnie początek XV wieku.

Właściciel/budowniczy: ród Korniców.

Uwagi o obiekcie: na początku XVII wieku obiekt przebudowany przez małżeństwo Ewę Bludowską oraz Mikołaja Wilczka z Dobrej Ziemiicy na pałac ziemiański.

Obecna funkcja obiektu: obiekt przebudowany na pałac ziemiański.

Typ rezydencji: dwór. **Podtyp rezydencji:** dwór obronny.

Rejestr zabytków: zespół pałacowy, XVIII, nr rej.: 154/60 z 27.03.1960 oraz A-271/78 z 25.01.1978: pałac, park, kaplica, 1776, nr rej.: 155/60 z 27.02.1960 oraz A-270/78 z 25.01.1978

Określenia rezydencji: (pol.) zamek

Kod obiektu:

KD_M1 / ZD_DRK-W5 / PZ_B / FZ_GO / O1 / D3 / F4 / E_SZ / RS_W-O / ZOO-P / B_D/K-DR/DC

Analiza urbanistyczna

Województwo (PL) Kraj (CZ)	Powiat	Gmina / Miasto	Dzielnica / Wieś
Śląskie	cieszyński	Hażlach	Kończyce Wielkie

Dostępność komunikacyjna: Obiekt znajduje się przy drodze lokalnej.

Dostępność wizualna: Obiekt prywatny widoczny z drogi lokalnej.

Potwierdzenie lokalizacji (mapy)

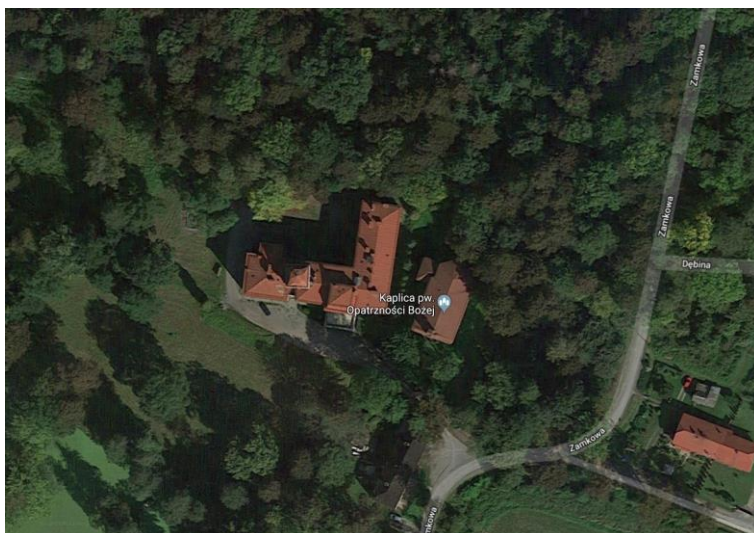
- brak źródeł tego typu

Ikonografia historyczna (przemiany architektoniczne)

- nie znaleziono

Stan w trakcie badań i obecny

Opis: Obecnie renesansowy dwór.

Widok ogólny
Google Maps

Bibliografia

- nie znaleziono

Wnioski i wytyczne

Jedynym źródłem bardziej pogłębionej analizy obiektu mogą być prace archeologiczne.

LP	Miejscowość	Kraj	Typ obiektu	Lokalizacja
13a.	KOŃCZYCE WIELKIE cz. Velké Kunčice, niem. Gross-Kuntschitz	PL	dwór	49.838037, 18.644085

Pałac Kończyce Wielkie

Uwagi o lokalizacji: Kończyce Małe po raz pierwszy są wzmiankowane w Księdze uposażeń biskupstwa wrocławskiego (łac. Liber fundationis episcopatus Vratislaviensis), spisanej za czasów biskupa Henryka z Wierzbna ok. roku 1305.

Powstanie: początek XVII wieku.

Właściciel/budowniczy: ród Wilczków z Dobrej Ziemi.

Uwagi o obiekcie: W roku 1862 pałacu Eugeniusz Larisch von Mönnich przebudował zamek na pałac stylizowany na neorenesansową tokańską willę. W roku 1893 r. Feliks von Thun und Hohenstein zmodernizował pałac, który otrzymał francuski barokowo-klasycystyczny styl, otoczony krajobrazowym parkiem ze sztucznym stawem.

Obecna funkcja obiektu: obiekt prywatny z przeznaczeniem na hotel

Typ rezydencji: dwór. **Podtyp rezydencji:** pałac ziemiański

Rejestr zabytków: zespół pałacowy, XVIII, nr rej.: 154/60 z 27.03.1960 oraz A-271/78 z 25.01.1978: pałac, park, kaplica, 1776, nr rej.: 155/60 z 27.02.1960 oraz A-270/78 z 25.01.1978

Określenia rezydencji: (cz.) Schloss

Kod obiektu:

KD_W2 / ZD_PZ-W5 / PZ_O-04 / FZ_KL / NO / D3 / F4 / E_SZ / RS_W-O / ZOO-P / B_M-DC

Analiza urbanistyczna

Województwo (PL) Kraj (CZ)	Powiat	Gmina / Miasto	Dzielnica / Wieś
Śląskie	cieszyński	Hażlach	Kończyce Wielkie

Dostępność komunikacyjna: Obiekt znajduje się przy drodze lokalnej.

Dostępność wizualna: Obiekt istnieje.

Potwierdzenie lokalizacji (mapy)

Brak potwierdzenia istnienia obiektu.

Mapa Księstwa Cieszyńskiego (Ducatus in Silesia superiore Teschinensis) Jonasa Nigrinusa z 1724
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/91/Jonas_Nigrinus%2C_Ducatus_Teschinensis.jpg

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa Księstwa Cieszyńskiego (Principatus Silesiae Teschinensis) Matthäusa Schubartha z roku 1736
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b3/Matthaeus_Schubarth%2C_Ducatus_Teschinensis.jpg

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa józefińska (Józef II), w wersji austriackiej (pierwsze mapowanie – Josephinische Landesaufnahme): Księstwo Górno-Śląskie 1763 (Herzogtum Ober-Schlesien 1763)
<https://mapire.eu/de/map/firstsurvey-silesia/?layers=osm%2C154&bbox=2023445.790079433%2C6415057.254895444%2C2047743.2104455833%2C6422700.957723961>

Brak potwierdzenia istnienia obiektu.

Mapa józefińska (Józef II), w wersji czeskiej (pierwsze mapowanie – Josephinische Landesaufnahme): Księstwo Górno-Śląskie 1763 (Herzogtum Ober-Schlesien 1763)

http://oldmaps.geolab.cz/map_region.pl?lang=cs&map_root=1vm&map_region=sl

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa franciszkańska (Franciszek II/I), w wersji austriackiej (drugie mapowanie - Franziszeische Landesaufnahme): Morawy i Śląsk 1836–1842 (Mähren und Schlesien 1836–1842)

[https://mapire.eu/de/map/secondsurvey-](https://mapire.eu/de/map/secondsurvey-moravia/?layers=osm%2C62&bbox=1957740.4870870581%2C6372705.936672876%2C2152119.8500162615%2C6433855.559301017)

[moravia/?layers=osm%2C62&bbox=1957740.4870870581%2C6372705.936672876%2C2152119.8500162615%2C6433855.559301017](https://mapire.eu/de/map/secondsurvey-moravia/?layers=osm%2C62&bbox=1957740.4870870581%2C6372705.936672876%2C2152119.8500162615%2C6433855.559301017)

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Kataster austriacki (franciszkański)

Tereny Czech: <https://archivnimapy.cuzk.cz>

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:25000
<https://mapire.eu/de/map/thirdsurvey25000/?layers=osm%2C129&bbox=2109361.0098719993%2C6019414.765210961%2C2133658.4302381496%2C6027058.468039478>

-brak mapy

Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:25000 w wersji czeskiej
http://oldmaps.geolab.cz/map_region.pl?lang=cs&map_root=3vm&map_region=25

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:75000
<https://mapire.eu/de/map/thirdsurvey75000/?layers=osm%2C43&bbox=1901067.7191377215%2C6130849.589013578%2C1913216.4293207966%2C6134671.440427838>

Potwierdzenie obiektu jako Schloss – mapa górna z 1921 r.

lub dwór – mapa dolna z 1934 r.

Mapy polska WIG z okresu 20-lecia międzywojennego w skali
<http://igrek.amzp.pl/mapindex.php?cat=WIG100&listtype=standard&listsort=sortoption1>

Ikonografia historyczna (przemiany architektoniczne)

Pałac w latach 1890-1893. Widoczna stara wieża.
<https://slaskie.fotopolska.eu/242918,foto.html?o=b1262&p=1>

Widok na pałac i jego okolicę pod koniec XIX wieku.
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Pałac pod koniec XIX wieku.
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Widok na pałac i jego okolicę około 1910 roku.
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Pałac około roku 1918.
<https://slaskie.fotopolska.eu/242918,foto.html?o=b1262&p=1>

Widok na pałac w latach 30-tych XX wieku.
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

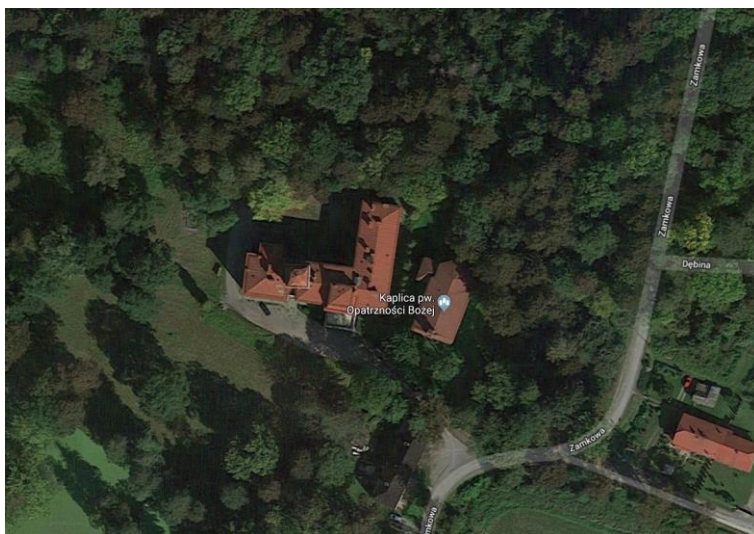
Widok pałacu w roku 2005 (J. Tesarczyk)
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Widok pałacu w roku 2005 (widoczna elewacja wschodnia).
http://www.polskiezabytki.pl/m/obiekt/5324/Konczyce_Wielkie/

Stan w trakcie badań i obecny

Widok ogólny.
Google Maps

Pałac z lotu ptaka.

<https://slaskie.fotopolska.eu/1304067,foto.html?o=b1262&p=1>

Elewacja południowa oraz zachodnia.

Dokumentacja własna

Elewacja zachodnia oraz północna.
Dokumentacja własna

Elewacja zachodnia.
Dokumentacja własna

Elewacja zachodnia skrzydła wschodniego.
<https://zamki.rotmanka.com/portfolio/konczyce-wielkie-palac-barokowo-klasycystyczny-jerzego-fryderyka-wilczka/#>

Elewacja północna skrzydła zachodniego (części dobudowanej).

<https://zamki.rotmanka.com/portfolio/konczyce-wielkie-palac-barokowo-klasycystyczny-jerzego-fryderyka-wilczka/#>

Elewacja północna skrzydła wschodniego.

<https://zamki.rotmanka.com/portfolio/konczyce-wielkie-palac-barokowo-klasycystyczny-jerzego-fryderyka-wilczka/#>

Wschodnie

<https://zamki.rotmanka.com/portfolio/konczyce-wielkie-palac-barokowo-klasycystyczny-jerzego-fryderyka-wilczka/#>

Opis

INFORMACJA O OBIEKCIE. Obecnie istnieje. Własność prywatna. W 1865 r. zespół pałacowy rozbudowano; założono park ze stawem a pałac przekształcono w neorenesansową toskańską willę. Na przełomie XIX i XX w. pałac przebudowano w stylu eklektycznym z elementami francuskiego baroku. Wprowadzono m.in. dach mansardowy w ryzalicie frontowym wieży. Pałac częściowo została zniszczony w trakcie II Wojny Światowej. Odbudowano go po 1945 roku. W roku 1945, jako własność skarbu państwa, stał się siedzibą Wyższej Szkoły Gospodarstwa Wiejskiego. Następnie zaadaptowano go na potrzeby Państwowego Domu Dziecka, którym był w latach 1952-2006. W roku 1957 r. przeprowadzono remont elewacji i pokrycia dachu. W roku 1968 przeprowadzono remont wnętrza z wymianą stolarki. W latach 1980-1989 remont generalny z wymianą stropów na wieży, wymianą wieżby dachowej i pokrycia oraz przebudową kominów. W 1990 r. odnowiono elewacje. Od 2007 r. pałac znajduje się w rękach prywatnych. W roku 2010 zmienił właściciela. Od roku 2012 mieści się w nim muzeum dedykowane hrabinie Thun-Hohenstein, centrum kulturalne i mały hotel.

ZAŁOŻENIE REZYDENCJONALNE. Budynek trójkondygnacyjny, podpiwniczony. Wzniesiony jest na planie litery L. Długość części zasadniczej to 45x12 m. Część zasadnicza składa się ze starej bryły pałacu o dziewięciu osiach (28x12 m), łącznika (3x10 m) oraz skrzydła nowego, zachodniego (12x12 m) leżącego w osi starego budynku. Nad łącznikiem wznosi się wieża (6x7 m). Do części zasadniczej przylega węższą stroną skrzydło boczne na planie prostokąta (21*12 m) znajdujące się po stronie północnej od strony wschodniej. Oś głównej części rezydencja w układzie wschód-zachód z odchyleniem po stronie wschodniej w kierunku południowym (8°). Obrys budynku zmieniony w stosunku do katastru franciszkańskiego (późniejsza dobudowa skrzydła po stronie zachodniej). Budynek murowany z cegły, otynkowany. Wysokość kondygnacji to około 4 m (obmiar własny). Wieża łącząca starszą i nowszą część budynku cofnięta od lica, czterokondygnacyjna, górne kondygnacje trójosiowe, podzielone pilastrami korynckimi podtrzymującymi belkowanie przerwane od frontu bliźnim okienkiem o łukach półkolistych, powyżej tarcza zegarowa. Hełm wieży czterospadowy ze ściętymi narożnikami, pobity blachą.

ELEWACJA POŁUDNIOWA. Czternastoosiowa. Skrzydło południowe złożone ze starszej dziewięcioosiowej części po stronie wschodniej, niewielkiego łącznika jednoosiowego i nowszej czteroosiowej dobudówki, wzniesionej na planie kwadratu. Trzyosiowy ryzalit w elewacji frontowej poprzedza portyk kolumnowo-filarowy, ponad którym znajduje się taras. Ryzalit ten był położony centralnie przed rozbudową fasady. Dominantę budynku stanowi czworoboczna wieża, nakryta wysokim czterospadowym hełmem.

ELEWACJA WSCHODNIA. Elewacja dwunastoosiowa (druga kondygnacja) i trzynastoosiowa (pierwsza i trzecia kondygnacja). Część osi to blendy. Gzyms między pierwszą i drugą kondygnacją i gzyms wieńczący.

ELEWACJA PÓŁNOCNA. Elewacja północna skrzydła wschodniego czteroosiowa. Dominantą jest wykusz jednoosiowy oraz pionowa ściana komina. Gzyms między pierwszą i drugą kondygnacją i gzyms wieńczący. Elewacja północna skrzydła południowego pięcioosiowa (pierwsza kondygnacja, pierwsza z lewej to oś drzwi) i sześćosiowa (druga i trzecia kondygnacja) w starej części. Łącznik jednoosiowy (drzwi na pierwszej kondygnacji). Część dobudowana czteroosiowa (osi lewa blendy). Dwie centralne osie umieszczone w ryzalicie).

ELEWACJA ZACHODNIA. Elewacja zachodnia skrzydła wschodniego pięcioosiowa. Widoczne gzymsy między kondygnacjami. Dwie z dolnych osi to drzwi. Elewacja zachodnia skrzydła południowego (części zasadniczej) trzyosiowa (z prawej strony blendy).

DACH. Dachy czterospadowe, nad ryzalitem (attyką) mansardowy, kryte blachą.

DEATALE. Elewacje pałacu ozdobione boniowaniem (część naroży starej bryły pałacu, filary podcienia i fragmenty przyziemia, parter nowej części), prostokątnymi obramieniami otworów okiennych, wydatnymi gzymsami (międzykondygnacyjne, zwłaszcza parteru i wieńczący), pilastrami korynckimi. W zwieńczeniu ścian gzyms dekorowany kostkami i wolimi oczami. Okna rozmieszczone symetrycznie, przeważnie prostokątne, na drugim piętrze w części starszej w profilowanych uszaty obramieniach, w części nowszej, na parterze zamknięte półkoliście. Na drugiej kondygnacji zamknięte segmentowo.

UKŁAD POMIESZCZEŃ. Układ wnętrz przekształcony, zachował się hall z trzybiegową klatką schodową, w części pomieszczeń przetrwały sufity z dekoracją fasetową. Na uwagę zasługuje dawna sala balowa o ścianach podzielonych pilastrami i ozdobnymi płycinami (skrzydło boczne). Skrzydło południowe o dwu traktach rozdzielonych korytarzem, skrzydło wschodnie jednotraktowe z korytarzem od dziedzińca. W piwnicach i korytarzach sklepienia odcinkowe, w pomieszczeniach stropy płaskie. Na parterze, na osi podcienia hall o suficie z fasetą, z trójbiegową klatką schodową. W sionce za hallem podziały ścian pilastrami korynckimi i profilowanymi płycinami, 1 poł. XIXw. W części wschodniej budynku sala balowa o ścianach rozczłonkowanych pilastrami i dekorowanych płycinami w profilowanych obramieniach; w sali kominek z czarnego marmuru 1 poł. XIXw.; w części pn. kuchnia przykryta czteropolowym sklepieniem żaglastym wspartym na filarze; obok korytarz o sklepieniach żaglastych. Na pierwszym piętrze ponad hallem reprezentacyjna sala z wyjściem na taras nad podcieniem. W niektórych pomieszczeniach sufity z rozetami i profilowanymi listwami stiukowymi.

ZAŁOŻENIE PRZYRODNICZE. Pierwotne założenie ogrodowe to około 4,0 ha (obmiar własny).

BUDYNKI TOWARZYSZĄCE. Kaplica.

Bibliografia

Brzezicki S., Nielsen Ch. (red.), Zabytki Sztuki w Polsce, s.427,
M. Makowski, Szlacheckie siedziby na Śląsku Cieszyńskim, s.178-187.

Katalog Zabytków Sztuki w Polsce, tom VI, województwo katowickie, zeszyt 3, miasto Cieszyn i powiat cieszyński, pod red. I. Rejduch - Samkowej i J. Samka. Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk i Wojewódzki Konserwator Zabytków w Katowicach. Warszawa 1974.

Materiały w PSOZ Bielsko-Biała.

<http://zamki-palace.eu/index.php/zamki-slask/414-konczyce-wielkie-palac>
<http://zamki.net.pl/zamki/konczyce-wielkie/konczyce-wielkie.php>
<http://gazetacodzienna.pl/article/turystyka/ruszyla-renowacja-pieknego-palacu>
<http://eksploratorzy.com.pl/viewtopic.php?f=76&t=2187>
<https://www.palaceslaska.pl/index.php/indeks-alfabetyczny/k/666-konczyce-wielkie>

Wnioski i wytyczne

Zaleca się poszukiwanie materiału źródłowego w celu jego archiwizacji.

LP	Miejscowość	Kraj	Typ obiektu	Lokalizacja
14.	MARKLOWICE (Cieszyn) cz. Marklovice, niem. Marklowitz	PL	dwór	49.788781, 18.603935

Dwór Marklowice

Uwagi o lokalizacji: Pierwsza wzmianka o Markłowicach pochodzi z roku 1528.

Powstanie: połowa XVI wieku

Właściciel/budowniczy: Katarzyna Sydonia,

Uwagi o obiekcie: przebudowany przez Adama I Wacława na początku XVII wieku (około 1612).

Obecna funkcja obiektu: obiekt istnieje. Własność prywatna

Typ rezydencji: dwór. **Podtyp rezydencji:** dwór lamus.

Rejestr zabytków: dwór, XVI, nr rej.: 159/60 (R/592/60) z 27.02.1960 oraz A-360/78 z 17.10.1978

Określenia: (pol.) dwór, zameczek

Kod obiektu: (charakterystyka obiektu niepewna)

KD_W2 / ZD_DRL-W5 / PZ_O-O4 / FZ_RE / NO / D3 / F2 / E_SZ / RS_0 / ZOO-P / B_M-DC

Analiza urbanistyczna

Województwo (PL) Kraj (CZ)	Powiat	Gmina / Miasto	Dzielnica / Wieś
Śląskie	cieszyński	Cieszyn	Marklowice

Dostępność komunikacyjna: Obiekt znajduje się przy drodze lokalnej.

Dostępność wizualna: Obiekt nie jest widoczny z drogi publicznej.

Potwierdzenie lokalizacji (mapy)

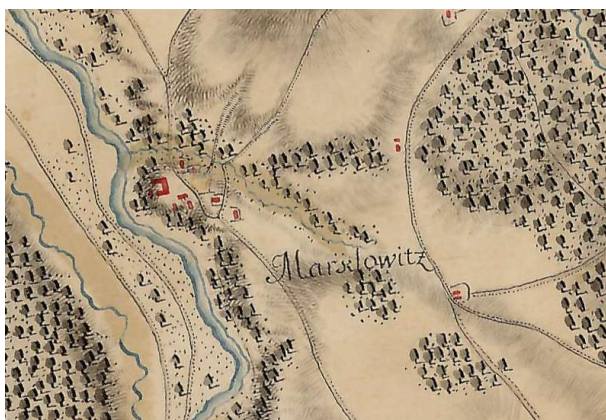
Brak potwierdzenia istnienia obiektu.

Mapa Księstwa Cieszyńskiego (Ducatus in Silesia superiore Teschinensis) Jonasa Nigrinusa z 1724
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/91/Jonas_Nigrinus%2C_Ducatus_Teschinensis.jpg

Brak potwierdzenia istnienia obiektu (potwierdzenie pośrednie).

Mapa Księstwa Cieszyńskiego (Principatus Silesiae Teschinensis) Matthäusa Schubartha z roku 1736
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b3/Matthaeus_Schubarth%2C_Ducatus_Teschinensis.jpg

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa józefińska (Józef II), w wersji austriackiej (pierwsze mapowanie – Josephinische Landesaufnahme): Księstwo Górno-Śląskie 1763 (Herzogtum Ober-Schlesien 1763)
<https://mapire.eu/de/map/firstsurvey-silesia/?layers=osm%2C154&bbox=2023445.790079433%2C6415057.254895444%2C2047743.2104455833%2C6422700.957723961>

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa józefińska (Józef II), w wersji czeskiej (pierwsze mapowanie – Josephinische Landesaufnahme): Księstwo Górno-Śląskie 1763 (Herzogtum Ober-Schlesien 1763)

http://oldmaps.geolab.cz/map_region.pl?lang=cs&map_root=1vm&map_region=sl

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa franciszkańska (Franciszek II/I), w wersji austriackiej (drugie mapowanie - Franziszeische Landesaufnahme): Morawy i Śląsk 1836–1842 (Mähren und Schlesien 1836–1842)

[https://mapire.eu/de/map/secondsurvey-](https://mapire.eu/de/map/secondsurvey-moravia/?layers=osm%2C62&bbox=1957740.4870870581%2C6372705.936672876%2C2152119.8500162615%2C6433855.559301017)

[moravia/?layers=osm%2C62&bbox=1957740.4870870581%2C6372705.936672876%2C2152119.8500162615%2C6433855.559301017](https://mapire.eu/de/map/secondsurvey-moravia/?layers=osm%2C62&bbox=1957740.4870870581%2C6372705.936672876%2C2152119.8500162615%2C6433855.559301017)

- nie wystąpiono o odpis

Kataster austriacki (franciszkański)

Tereny Czech: <https://archivnimapy.cuzk.cz>

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:25000
<https://mapire.eu/de/map/thirdsurvey25000/?layers=osm%2C129&bbox=2109361.0098719993%2C6019414.765210961%2C2133658.4302381496%2C6027058.468039478>

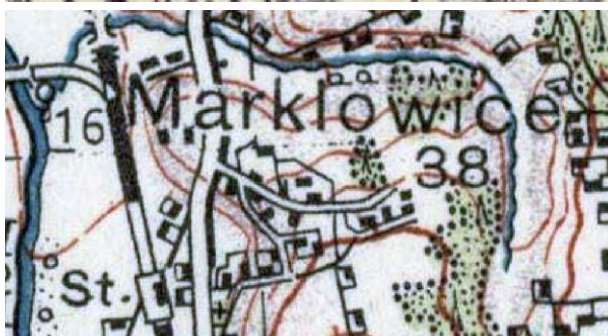
-brak mapy

Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:25000 w wersji czeskiej
http://oldmaps.geolab.cz/map_region.pl?lang=cs&map_root=3vm&map_region=25

Brak potwierdzenie obiektu (w lokalizacji budynki).

Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:75000
<https://mapire.eu/de/map/thirdsurvey75000/?layers=osm%2C43&bbox=1901067.7191377215%2C6130849.589013578%2C1913216.4293207966%2C6134671.440427838>

Brak potwierdzenie obiektu – mapa górna z 1921 r.

lub brak – mapa dolna z 1934 r.

Mapy polska WIG z okresu 20-lecia międzywojennego w skali

<http://igrek.amzp.pl/mapindex.php?cat=WIG100&listtype=standard&listsort=sortoption1>

Ikonografia historyczna (przemiany architektoniczne)

Dwór w Markłowicach na początku XX wieku (do 1910 roku)
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Dwór w Markłowicach na początku XX wieku (rok 1914)
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Dwór w Markłowicach na początku XX wieku (okres międzywojenny). Widok od południa.
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Dwór w Markłowicach na początku XX wieku (okres międzywojenny). Widok od północy.
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Dwór w Markłowicach pod koniec XX wieku (rok 1988)
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Dwór w Markłowicach na początku XXI wieku (rok 2005).
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

2005 Makowski

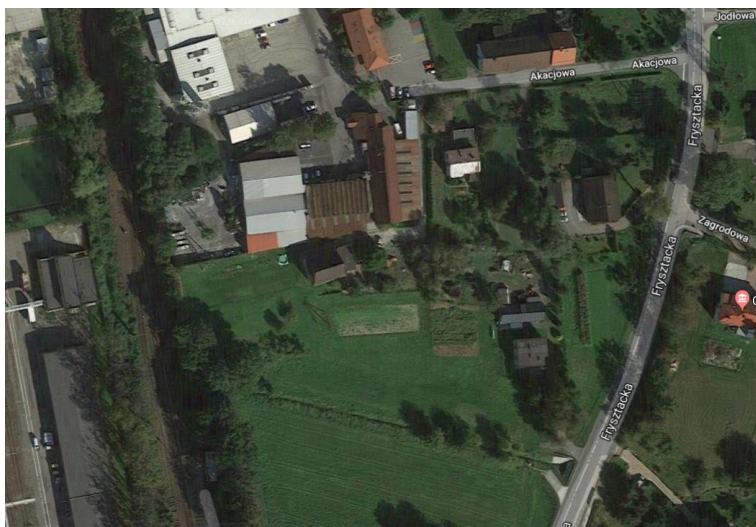
Dwór w Markłowicach na początku XXI wieku (rok 2005) od strony południowej.
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Dwór w Markłowicach na początku XXI wieku (rok 2005, J. Tesarczyk) od strony południowej.
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Stan w trakcie badań i obecny

Widok ogólny.
Google Maps

Obiekt w lokalizacji. Elewacja południowa i wschodnia.

http://www.polskiezabytki.pl/m/obiekt/5322/Cieszyn_-_Marklowice/

Elewacja północna i elewacja zachodnia.
Dokumentacja własna

Elewacja południowa
Dokumentacja własna

Widok z lotu ptaka.

<http://www.zamki.pl/?idzamku=marklowiec>

Opis

INFORMACJA O OBIEKCIE. Obecnie istnieje. Własność prywatna. Budynek mieszkalny.

ZAŁOŻENIE REZYDENCJONALNE. Budynek dwukondygnacyjny, częściowo podpiwniczony z użytkowym poddaszem. Wzniesiony jest na rzucie prostokąta (14x11 m). Oś rezydencji w układzie wschód-zachód z odchyleniem po stronie wschodniej w kierunku północnym (18°). Obrys budynku niezmieniony w stosunku do katastru franciszkańskiego (późniejsza dobudowa drewnianej szopy po stronie wschodniej). Budynek murowany z kamienia i cegły, otynkowany. Wysokość kondygnacji to około 2,5 m (obmiar własny).

ELEWACJA POŁUDNIOWA. Elewacja trzy i czteroosiowa. Część osi to blendy.

ELEWACJA WSCHODNIA. Elewacja jednoosiowa. Dobudowana szopa drewniana na całej długości elewacji (szerokość 4 m).

ELEWACJA PÓŁNOCNA. Czteroosiowa, w znacznym stopniu przekształcona. Pierwotnie na piętrze znajdowała się loggia, zamurowana w pierwszej połowie XX wieku. Na parterze dwa wejścia do budynku we wnękach zamkniętych półkoliście, ponadto sklepione wejście do piwnic. Część okien zachowała kamienne profilowane obramienia. W elewacji frontowej, na osi sklepione wejście do piwnic; po bokach dwa wejścia do budynku we wnękach zamkniętych półkoliście. W elewacji pn.-zach., na piętrze bliźnia wnęka o łukach półkolistych

ELEWACJA ZACHODNIA. Elewacja jedno i dwuosiowa. Część osi to blendy.

DACH. Dach wysoki, półszczytowy (z półszczytem górnym). Kryty dachówką.

DEATALE. Renesansowe obramowania okien.

UKŁAD POMIESZCZEŃ. Układ wewnątrz pierwotnie dwutraktowy. Piwnice i pomieszczenia parteru nakryte sklepieniami kolebkowymi i krzyżowymi. W salach drugiej kondygnacji zastosowano stropy belkowe. We wnętrzach znajdowały się dwa kamienne portale. Układ wewnątrz został przekształcony, chociażby w zamurowanej loggii stworzono nowe pokoje. Piwnice sklepione kolebkowo. Parter dwutraktowy o dwu izbach z przedsionkami sklepionych krzyżowo - kolebkowo oraz kolebkowo. Na piętrze podest i dwie duże sale kryte stropami belkowanymi o profilowanych belkach. Wewnątrz zachowane dwa portale kamienne o profilowanych obramieniach i nadprożach. Otwory okienne prostokątne w kamiennych profilowanych obramieniach zwieńczonych gzymsem.

ZAŁOŻENIE PRZYRODNICZE. Brak danych. Analizy historyków skazują na możliwość istnienia ogrodu.

BUDYNKI TOWARZYSZĄCE.

Bibliografia

M. Makowski, Szlacheckie siedziby na Śląsku Cieszyńskim, s.40-47.
Zamek w Markłowicach. Zranie Śląskie, R XI, 1935, I, str 31.

Katalog Zabytków Sztuki w Polsce, tom VI, województwo katowickie, zeszyt 3, miasto Cieszyn i powiat cieszyński, pod red. I. Rejduch - Samkowej i J. Samka. Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk i Wojewódzki Konserwator Zabytków w Katowicach. Warszawa 1974. str.97.

Materiały w PSOZ Bielsko-Biała nr: 146, 146h, 679, 690

<http://www.zamki.pl/?idzamku=marklowicec>

http://www.polskiezabytki.pl/m/obiekt/5322/Cieszyn_-_Marklowice/

http://www.historia.beskidia.pl/4617_cieszyn_dwor_obronny_w_cieszynie-marklowicach_stare_zdjecie.html

<http://eksploratorzy.com.pl/viewtopic.php?f=76&t=1040>

Wnioski i wytyczne

Zaleca się poszukiwanie materiału źródłowego w celu jego archiwizacji.

LP	Miejscowość	Kraj	Typ obiektu	Lokalizacja
15.	POGÓRZE cz. Pohoří, niem. Pogorsch	PL	dwór	49.794062, 18.839264

Dwór Pogórze

Uwagi o lokalizacji: Pogórze po raz pierwszy jest wzmiankowane w Księdze uposażeń biskupstwa wrocławskiego (łac. Liber fundationis episcopatus Vratislaviensis), spisanej za czasów biskupa Henryka z Wierzbna ok. roku 1305.

Powstanie: połowa XVIII wieku

Właściciel/budowniczy:

Uwagi o obiekcie:

Obecna funkcja obiektu: obiekt istnieje. Powiatowy Dom Pomocy Społecznej.

Typ rezydencji: dwór. **Podtyp rezydencji:** dwór kasztelowy.

Rejestr zabytków: zespół dworski, XVIII w., nr rej.: 164/60 z 27.02.1960r. oraz A-345/78 z 6.07.1978r.: dwór, budynek gospodarczy, ogród

Określenia: (niem.) Schloss

Kod obiektu: (charakterystyka obiektu niepewna)

KD_W2 / ZD_DK-W5 / PZ_O-O4 / FZ_BA / NO / D3 / F4 / E_SZ / RS_0 / ZOO-P / B_M-DC

Analiza urbanistyczna

Województwo (PL) Kraj (CZ)	Powiat	Gmina / Miasto	Dzielnica / Wieś
Śląskie	cieszyński	Skoczów	Pogórze

Dostępność komunikacyjna: Obiekt znajduje się przy drodze lokalnej.

Dostępność wizualna: Teren zamknięty. Obiekt jest widoczny z drogi publicznej.

Potwierdzenie lokalizacji (mapy)

Brak potwierdzenia istnienia obiektu.

Mapa Księstwa Cieszyńskiego (Ducatus in Silesia superiore Teschinensis) Jonasa Nigrinusa z 1724
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/91/Jonas_Nigrinus%2C_Ducatus_Teschinensis.jpg

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa Księstwa Cieszyńskiego (Principatus Silesiae Teschinensis) Matthäusa Schubartha z roku 1736
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b3/Matthaeus_Schubarth%2C_Ducatus_Teschinensis.jpg

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa józefińska (Józef II), w wersji austriackiej (pierwsze mapowanie – Josephinische Landesaufnahme): Księstwo Górno-Śląskie 1763 (Herzogtum Ober-Schlesien 1763)
<https://mapire.eu/de/map/firstsurvey-silesia/?layers=osm%2C154&bbox=2023445.790079433%2C6415057.254895444%2C2047743.2104455833%2C6422700.957723961>

Potwierdzenie istnienia obiektu (Ober Hof).

Mapa józefińska (Józef II), w wersji czeskiej (pierwsze mapowanie – Josephinische Landesaufnahme): Księstwo Górno-Śląskie 1763 (Herzogtum Ober-Schlesien 1763)

http://oldmaps.geolab.cz/map_region.pl?lang=cs&map_root=1vm&map_region=sl

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa franciszkańska (Franciszek II/I), w wersji austriackiej (drugie mapowanie - Franziszeische Landesaufnahme): Morawy i Śląsk 1836–1842 (Mähren und Schlesien 1836–1842)

[https://mapire.eu/de/map/secondsurvey-](https://mapire.eu/de/map/secondsurvey-moravia/?layers=osm%2C62&bbox=1957740.4870870581%2C6372705.936672876%2C2152119.8500162615%2C6433855.559301017)

[moravia/?layers=osm%2C62&bbox=1957740.4870870581%2C6372705.936672876%2C2152119.8500162615%2C6433855.559301017](https://mapire.eu/de/map/secondsurvey-moravia/?layers=osm%2C62&bbox=1957740.4870870581%2C6372705.936672876%2C2152119.8500162615%2C6433855.559301017)

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Kataster austriacki (franciszkański)

Tereny Czech: <https://archivnimapy.cuzk.cz>

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:25000
<https://mapire.eu/de/map/thirdsurvey25000/?layers=osm%2C129&bbox=2109361.0098719993%2C6019414.765210961%2C2133658.4302381496%2C6027058.468039478>

-brak mapy

Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:25000
w wersji czeskiej
http://oldmaps.geolab.cz/map_region.pl?lang=cs&map_root=3vm&map_region=25

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:75000
<https://mapire.eu/de/map/thirdsurvey75000/?layers=osm%2C43&bbox=1901067.7191377215%2C6130849.589013578%2C1913216.4293207966%2C6134671.440427838>

Potwierdzenie obiektu jako Schloss – mapa górna z 1921 r.

lub brak – mapa dolna z 1934 r.

Mapy polska WIG z okresu 20-lecia międzywojennego w skali
<http://igrek.amzp.pl/mapindex.php?cat=WIG100&listtype=standard&listsort=sortoption1>

Ikonomia historyczna (przemiany architektoniczne)

Dwór w Pogórze około 1914 roku.

<https://slaskie.fotopolska.eu/1076078,foto.html?o=b254009&p=1>

Dwór w Pogórze od strony podwórza (do 1945 roku).

Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

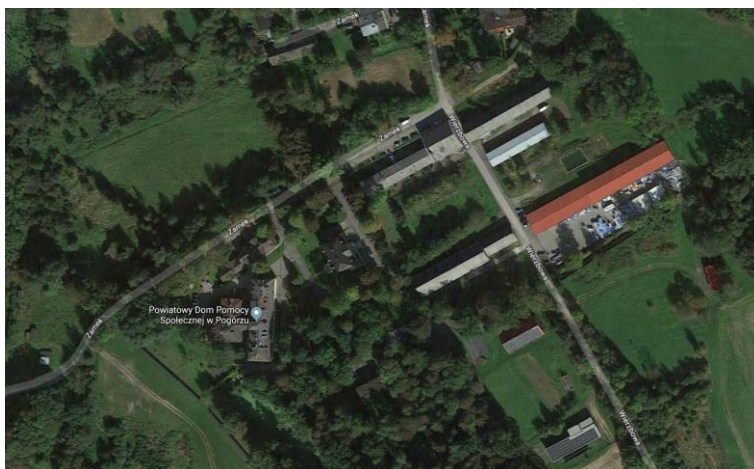
Dwór w Pogórze od strony ogrodu (do 1945 roku).
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

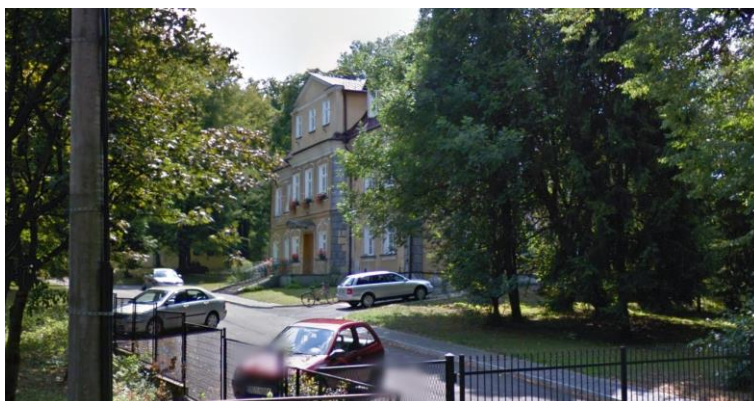
Dwie główne elewacje dworu (rok 2005).
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Stan w trakcie badań i obecny

Widok ogólny.
Google Maps

Obiekt w lokalizacji.
Google Maps

Elewacja północna i zachodnia (ogrodowa).
Dokumentacja własna

Elewacja północna.
Dokumentacja własna

Elewacja południowa.
Dokumentacja własna

Elewacja wschodnia.
Dokumentacja własna

Widok z lotu ptaka.
<https://www.facebook.com/pg/Powiatowy-Dom-Pomocy-Spo%C5%82ecznej-w-Pog%C3%B3rzu-1061264540659833/posts/>

Elewacja główna po remoncie (rok 2017).

<https://slaskie.fotopolska.eu/1076078,foto.html?o=b254009&p=1>

<https://wiadomosci.ox.pl/elewacja-pdps-wyremontowana,37277>

Opis

INFORMACJA O OBIEKCIE. Obecnie istnieje. Powiatowy Dom Pomocy Społecznej. Ostatni remont w roku 2017.

ZAŁOŻENIE REZYDENCJONALNE. Budynek dwukondygnacyjny, częściowo podpiwniczony (część północno-zachodnia) z mieszkalnym poddaszem. Wzniesiony jest na rzucie prostokąta (21x14 m). Oś rezydencji w układzie północ-południe z odchyleniem po stronie północnej w kierunku zachodnim (30°). Obrys budynku niezmieniony w stosunku do katastru franciszkańskiego. Budynek murowany z kamienia i cegły, otynkowany. Wysokość kondygnacji to około 4 m (obmiar własny).

ELEWACJA POŁUDNIOWA. Elewacja trójosiowa. Prawa górna oś to blenda.

ELEWACJA WSCHODNIA. Elewacja frontowa siedmioosiowa z trójosiowym ryzalitem po środku. Nad ryzalitem trzecia kondygnacja zwieńczona trójkątnym przyczółkiem.

ELEWACJA PÓŁNOCNA. Elewacja trójosiowa. Środkowa górna oś to blenda.

ELEWACJA ZACHODNIA. Elewacja zachodnia (ogrodowa) sześćoosiowa (pierwsza kondygnacja) i siedmioosiowa (druga kondygnacja). Jedna z osi pierwszej kondygnacji to drzwi. Wśród osi drugiej kondygnacji jedna blenda. Dobudówką z balkonem położona na prawo od osi elewacji..

DACH. Dach mansardowy z wystawkami, pobity kiedyś gontem. Dzisiaj kryty blachą. Dwa kominy umiejscowione symetrycznie w szczytach dachu.

DEATALE. Na zewnątrz narożniki zaokrąglone, boniowane. Kondygnacje rozdzielone gzymsami, w zwieńczeniu ścian profilowany gzyms.

UKŁAD POMIESZCZEŃ. Układ wewnątrz dwutraktowy z hallem i korytarzem z boku. Sklepienia: w piwnicach i pd.-zach. lokalnościach parteru kolebkowe, w korytarzu kolebkowe o łuku spłaszczonym oraz żaglaste. W pozostałych pomieszczeniach parteru sufity z fasetami. Lokalności na piętrze rozmieszczone analogicznie do parteru, kryte sufitami; zachowane półkoliście zamknięte wnęki na piece, w profilowanych obramieniach. Okna prostokątne, w uszaty, fantazyjnych obramieniach w tynku.

ZAŁOŻENIE PRZYRODNICZE. Około 1,5 ha (obmiar własny).

BUDYNKI TOWARZYSZĄCE. Zabudowania folwarku.

Bibliografia

Katalog Zabytków Sztuki w Polsce, tom VI, województwo katowickie, zeszyt 3, miasto Cieszyn i powiat cieszyński, pod red. I. Rejduch - Samkowej i J. Samka. Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk i Wojewódzki Konserwator Zabytków w Katowicach. Warszawa 1974. str.104-105.

Materiały w PSOZ Bielsko-Biala nr: 3502, 3513.

<https://zabytek.pl/pl/obiekty/pogorze-dwor>

<http://palaceslaska.pl/index.php/indeks-alfabetyczny/p/2337-pogorze>

<http://eksploratorzy.com.pl/viewtopic.php?f=76&t=3631>

Wnioski i wytyczne

Zaleca się poszukiwanie materiału źródłowego w celu jego archiwizacji.

LP	Miejscowość	Kraj	Typ obiektu	Lokalizacja
16.	STRUMIEŃ cz. Strumeň, niem. Schwarzwasser	PL	dwór	49.920776, 18.769186

Dwór obronny Strumień

Uwagi o lokalizacji: Strumień po raz pierwszy jest wzmiankowany w roku 1407.

Powstanie: prawdopodobnie XIV/XV wiek

Właściciel/budowniczy:

Uwagi o obiekcie: przebudowany częściowo w XVI wieku i generalnie w XVII wieku. Lokalizacja obiektu niepewna.

Obecna funkcja obiektu: obiekt przebudowany na dwór.

Typ rezydencji: dwór. **Podtyp rezydencji:** kasztel rycerski.

Rejestr zabytków: d. zamek, XVII, nr rej.: 181/60 z 2.03.1960

Określenia: (niem.) Schloss

Kod obiektu: (charakterystyka obiektu niepewna)

KD_W2 / ZD_DRO-W5 / PZ_B / FZ_GO / O2 / D2/D3 / F3 / E_SZ / RS_W-O / ZOO-P / B_K-DR

Analiza urbanistyczna

Województwo (PL) Kraj (CZ)	Powiat	Gmina / Miasto	Dzielnica / Wieś
Śląskie	cieszyński	Strumień	Strumień

Dostępność komunikacyjna: Obiekt znajdował się przy drodze lokalnej.

Dostępność wizualna: Obiekt nie istnieje.

Potwierdzenie lokalizacji (mapy)

- brak źródeł tego typu

Ikonografia historyczna (przemiany architektoniczne)

- nie znaleziono

Stan obecny

Opis: Obecnie barokowy dwór po wielu przebudowach będący w trakcie rozbiórki.

Widok ogólny

Google Maps

Bibliografia

- nie znaleziono

Wnioski i wytyczne

Jedynym źródłem bardziej pogłębionej analizy obiektu mogą być prace archeologiczne.

LP	Miejscowość	Kraj	Typ obiektu	Lokalizacja
16a.	STRUMIEŃ cz. Strumeň, niem. Schwarzwasser	PL	dwór	49.920776, 18.769186

Zamek/dwór Strumień

Uwagi o lokalizacji: Strumień po raz pierwszy jest wzmiankowany w roku 1407.

Powstanie: połowa XVII wieku

Właściciel/budowniczy:

Uwagi o obiekcie: Przebudowany w XVIII, XIX i XX wieku. Obiekt popadł w ruinę w ostatnich latach. Jest w trakcie rozbiórki.

Obecna funkcja obiektu: obiekt obecnie w trakcie rozbiórki.

Typ rezydencji: dwór. **Podtyp rezydencji:** dwór kasztelowy.

Rejestr zabytków: d. zamek, XVII, nr rej.: 181/60 z 2.03.1960

Określenia: (niem.) Schloss

Kod obiektu: (charakterystyka obiektu niepewna)

KD_W2 / ZD_DK-W5 / PZ_O-O3 / FZ_BA / NO / D3 / F4 / E_SZ / RS_W-O / ZOO-P / B_M-DR/00

Analiza urbanistyczna

Województwo (PL) Kraj (CZ)	Powiat	Gmina / Miasto	Dzielnica / Wieś
Śląskie	cieszyński	Strumień	Strumień

Dostępność komunikacyjna: Obiekt znajduje się przy drodze lokalnej.

Dostępność wizualna: Teren prywatny. Obiekt (ruiny) jest widoczny z drogi publicznej.

Potwierdzenie lokalizacji (mapy)

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa Księstwa Cieszyńskiego (Ducatus in Silesia superiore Teschinensis) Jonasa Nigrinusa z 1724
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/91/Jonas_Nigrinus%2C_Ducatus_Teschinensis.jpg

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa Księstwa Cieszyńskiego (Principatus Silesiae Teschinensis) Matthäusa Schubartha z roku 1736
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b3/Matthaeus_Schubarth%2C_Ducatus_Teschinensis.jpg

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa józefińska (Józef II), w wersji austriackiej (pierwsze mapowanie – Josephinische Landesaufnahme): Księstwo Górno-Śląskie 1763 (Herzogtum Ober-Schlesien 1763)
<https://mapire.eu/de/map/firstsurvey-silesia/?layers=osm%2C154&bbox=2023445.790079433%2C6415057.254895444%2C2047743.2104455833%2C6422700.957723961>

Potwierdzenie istnienia obiektu (pod literami ss).

Mapa józefińska (Józef II), w wersji czeskiej (pierwsze mapowanie – Josephinische Landesaufnahme): Księstwo Górno-Śląskie 1763 (Herzogtum Ober-Schlesien 1763)

http://oldmaps.geolab.cz/map_region.pl?lang=cs&map_root=1vm&map_region=sl

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa franciszkańska (Franciszek II/I), w wersji austriackiej (drugie mapowanie - Franziszeische Landesaufnahme): Morawy i Śląsk 1836–1842 (Mähren und Schlesien 1836–1842)

[https://mapire.eu/de/map/secondsurvey-](https://mapire.eu/de/map/secondsurvey-moravia/?layers=osm%2C62&bbox=1957740.4870870581%2C6372705.936672876%2C2152119.8500162615%2C6433855.559301017)

[moravia/?layers=osm%2C62&bbox=1957740.4870870581%2C6372705.936672876%2C2152119.8500162615%2C6433855.559301017](https://mapire.eu/de/map/secondsurvey-moravia/?layers=osm%2C62&bbox=1957740.4870870581%2C6372705.936672876%2C2152119.8500162615%2C6433855.559301017)

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Kataster austriacki (franciszkański)

Tereny Czech: <https://archivnimapy.cuzk.cz>

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:25000
<https://mapire.eu/de/map/thirdsurvey25000/?layers=osm%2C129&bbox=2109361.0098719993%2C6019414.765210961%2C2133658.4302381496%2C6027058.468039478>

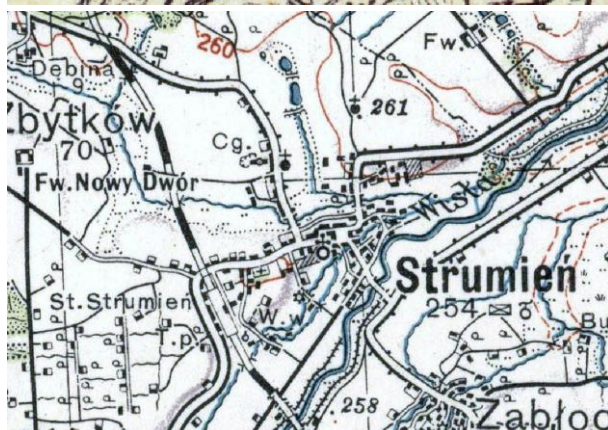
-brak mapy

Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:25000 w wersji czeskiej
http://oldmaps.geolab.cz/map_region.pl?lang=cs&map_root=3vm&map_region=25

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:75000
<https://mapire.eu/de/map/thirdsurvey75000/?layers=osm%2C43&bbox=1901067.7191377215%2C6130849.589013578%2C1913216.4293207966%2C6134671.440427838>

Potwierdzenie obiektu jako Schloss – mapa górna z 1921 r.

lub brak – mapa dolna z 1934 r.

Mapy polska WIG z okresu 20-lecia międzywojennego w skali

<http://igrek.amzp.pl/mapindex.php?cat=WIG100&listtype=standard&listsort=sortoption1>

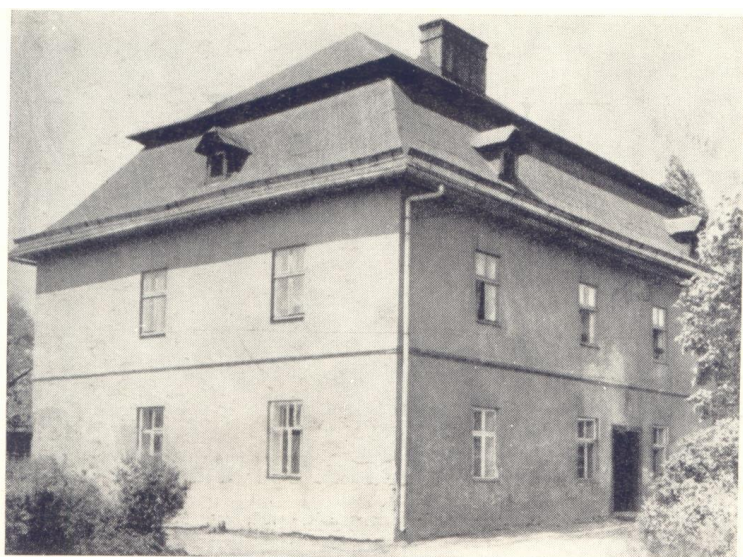
Ikonografia historyczna (przemiany architektoniczne)

Dwór w Strumieniu około 1860 roku.
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Dwór w Strumieniu około 1890 roku.
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Dwór w Strumieniu około 1974 roku.
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Dwór w Strumieniu około 1994 roku (elewacja ogrodowa).
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Elewacja ogrodowa (rok 2002).
<http://www.zamki.pl/?idzamku=strumien>

Stan w trakcie badań i obecny

Widok ogólny.
Google Maps

Elewacja wschodnia
Dokumentacja własna

Elewacja południowa
Dokumentacja własna

Elewacja zachodnia.
Dokumentacja własna

Elewacja północna.
Dokumentacja własna

Szczegóły dachu.
Dokumentacja własna

Szczegóły konstrukcyjne.
Dokumentacja własna

Stan po rozbiórce (2015)
<https://eksploratorzy.com.pl/viewtopic.php?t=3500>

Rekonstrukcja deweloperska dworu jako apartamentowca (2020)
<https://eksploratorzy.com.pl/viewtopic.php?t=3500>

Opis

INFORMACJA O OBIEKCIE. Obecnie obiekt w stanie całkowitej ruiny w trakcie rozbiórki. Własność prywatna.

ZAŁOŻENIE REZYDENCJONALNE. Budynek piętrowy o rzucie prostokąta o wymiarach 21x13 m (obmiar własny). Usytuowanie głównej elewacji (fasady) wschodnie, z odchyleniem na północ (główna oś budynku północ-południe odchylona 9° na zachód). Obrys budynku niezmieniony w stosunku do katastru franciszkańskiego. Budynek murowany z cegły, potynkowany. Częściowo podpiwniczony. Wysokość kondygnacji około 3,5 m (obmiar własny).

ELEWACJA POŁUDNIOWA. Elewacja dwuosiowa, niesymetryczna. Otwory okienne przesunięte w kierunku fasady.

ELEWACJA WSCHODNIA. Pięcioosiowa na parterze, z centralnie umiejscowionym wejściem. Na piętrze czteroosiowa. W wejściu do dworu pierwotnie drzwi klepkowe.

ELEWACJA PÓŁNOCNA. Elewacja dwuosiowa, niesymetryczna. Otwory okienne przesunięte w kierunku fasady.

ELEWACJA ZACHODNIA. Elewacja ogrodowa, obecnie niesymetryczna. Prawdopodobnie przed przebudową symetryczna pięcioosiowa. Obecnie jedno okno na piętrze zastąpione dwoma małymi. W elewacji tej niewielki balkon na piętrze, umiejscowiony centralnie. Drzwi na pierwszej kondygnacji zamurowane (tym samym elewacja na tym poziomie czteroosiowa).

DACH. Wysoki dach mansardowy z wystawkami, pierwotnie pobitym gontem. Po remoncie w roku 1956 zastąpiony papą. Jeden komin umiejscowiony centralnie.

DEATALE. Dominującym detalem jest gzyms międzykondygnacyjny. Balustrady schodów neogotyckie. Na piętrze fasady dekoracja stiukowa.

UKŁAD POMIESZCZEŃ. Układ wnętrz dwutraktowy, z sienią na osi. Sień sklepiona żaglasto, w pozostałych pomieszczeniach sufity. Piwnice o sklepieniach kolebkowych z lunetami. Pozostałe pomieszczenia mają sufity.

ZAŁOŻENIE PRZYRODNICZE. Park potwierdzony w źródłach nie istnieje. Od strony elewacji ogrodowej miał około 0,8 ha (obmiar własny).

BUDYNKI TOWARZYSZĄCE. Przetrwały nadal: budynek mieszkalny, stajnia, czworak (XIX wiek).

Bibliografia

Katalog Zabytków Sztuki w Polsce, tom VI, województwo katowickie, zeszyt 3, miasto Cieszyn i powiat cieszyński, pod red. I. Rejduch - Samkowej i J. Samka. Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk i Wojewódzki Konserwator Zabytków w Katowicach. Warszawa 1974. str.119-121.

<http://eksploratory.com.pl/viewtopic.php?f=76&t=3500>

<http://www.infoserwis-etnokultura.pl/r,3,350,19,Dwor-w-Strumieniu.html>

<http://www.zamki.pl/?idzamku=strumien>

<https://www.palaceslaska.pl/index.php/indeks-alfabetyczny/s/1911-strumien>

<https://www.facebook.com/media/set/?set=a.807487949346181.1073741845.197172147044434&type=3>

<http://gazetacodzienna.pl/artukul/gospodarka/stal-pusty-i-czeka-na-lepsze-czasy-zamek-w-strumieniu-zosta-sprzedany>

Wnioski i wytyczne

Zaleca się poszukiwanie materiału źródłowego w celu jego archiwizacji.

LP	Miejscowość	Kraj	Typ obiektu	Lokalizacja
17.	WILAMOWICE (Skoczów) cz. Vilémovice niem. Wilamowice (Wilamowitz, Wilamow)	PL	willa	49.800283, 18.758163

Zameczek myśliwski Wilamowice

Uwagi o lokalizacji: Strumień po raz pierwszy jest wzmiankowany w roku 1407.

Powstanie: prze XVI wiekiem.

Właściciel/budowniczy: książęta cieszyńscy

Uwagi o obiekcie:

Obecna funkcja obiektu: obiekt przebudowany na renesansowy dwór.

Typ rezydencji: willa. **Podtyp rezydencji:** dworek (myśliwski).

Rejestr zabytków: brak

Określenia: (pol.) zameczek

Kod obiektu: (charakterystyka obiektu niepewna)

KW_W2 / ZW_DW-W5 / PZ_O-O4 / FZ_RE / NO / D3 / F4 / E_SZ / RS_W-O / ZOO-P / B_M-DC

Analiza urbanistyczna

Województwo (PL) Kraj (CZ)	Powiat	Gmina / Miasto	Dzielnica / Wieś
Śląskie	bielski	Wilamowice	Wilamowice

Dostępność komunikacyjna: Obiekt znajdował się przy drodze lokalnej.

Dostępność wizualna: Obiekt nie istnieje.

Potwierdzenie lokalizacji (mapy)

- brak źródeł tego typu

Ikonografia historyczna (przemiany architektoniczne)

- nie znaleziono

Stan obecny

Opis: Obecnie renesansowy dwór.

Widok ogólny
Google Maps

Bibliografia

- nie znaleziono

Wnioski i wytyczne

Jedynym źródłem bardziej pogłębionej analizy obiektu mogą być prace archeologiczne.

LP	Miejscowość	Kraj	Typ obiektu	Lokalizacja
17a.	WILAMOWICE (Skoczów) cz. Vilémovice niem. Wilamowice (Wilamowitz, Wilamow)	PL	dwór	49.800283, 18.758163

Dwór Wilamowice

Uwagi o lokalizacji: Strumień po raz pierwszy jest wzmiankowany w roku 1407.

Powstanie: połowa XVI wieku.

Właściciel/budowniczy:

Uwagi o obiekcie: obiekt popadł w ruinę w ostatnich latach.

Obecna funkcja obiektu: obiekt obecnie istnieje.

Typ rezydencji: dwór. **Podtyp rezydencji:** dwór kasztelowy.

Rejestr zabytków: d. zamek, XVII, nr rej.: 181/60 z 2.03.1960

Określenia: (niem.) Schloss

Kod obiektu: (charakterystyka obiektu niepewna)

KD_W2 / ZD_DK-W5 / PZ_O-O4 / FZ_RE / NO / D3 / F4 / E_SZ / RS_W-O / ZOO-P / B_M-DC

Analiza urbanistyczna

Województwo (PL) Kraj (CZ)	Powiat	Gmina / Miasto	Dzielnica / Wieś
Śląskie	cieszyński	Strumień	Strumień

Dostępność komunikacyjna: Obiekt znajdował się przy drodze lokalnej.

Dostępność wizualna: Teren zamknięty. Obiekt jest widoczny z drogi publicznej.

Potwierdzenie lokalizacji (mapy)

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa Księstwa Cieszyńskiego (Ducatus in Silesia superiore Teschinensis) Jonasa Nigrinusa z 1724
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/91/Jonas_Nigrinus%2C_Ducatus_Teschinensis.jpg

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa Księstwa Cieszyńskiego (Principatus Silesiae Teschinensis) Matthäusa Schubartha z roku 1736
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b3/Matthaeus_Schubarth%2C_Ducatus_Teschinensis.jpg

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa józefińska (Józef II), w wersji austriackiej (pierwsze mapowanie – Josephinische Landesaufnahme): Księstwo Górno-Śląskie 1763 (Herzogtum Ober-Schlesien 1763)
<https://mapire.eu/de/map/firstsurvey-silesia/?layers=osm%2C154&bbox=2023445.790079433%2C6415057.254895444%2C2047743.2104455833%2C6422700.957723961>

Potwierdzenie istnienia obiektu (pod literami ss).

Mapa józefińska (Józef II), w wersji czeskiej (pierwsze mapowanie – Josephinische Landesaufnahme): Księstwo Górno-Śląskie 1763 (Herzogtum Ober-Schlesien 1763)

http://oldmaps.geolab.cz/map_region.pl?lang=cs&map_root=1vm&map_region=sl

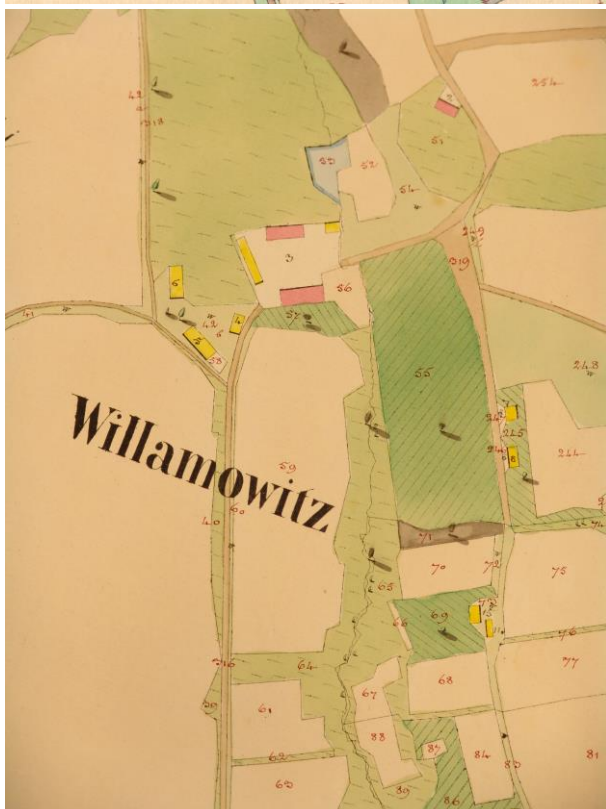

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa franciszkańska (Franciszek II/I), w wersji austriackiej (drugie mapowanie - Franziszeische Landesaufnahme): Morawy i Śląsk 1836–1842 (Mähren und Schlesien 1836–1842)

[https://mapire.eu/de/map/secondsurvey-](https://mapire.eu/de/map/secondsurvey-moravia/?layers=osm%2C62&bbox=1957740.4870870581%2C6372705.936672876%2C2152119.8500162615%2C6433855.559301017)

[moravia/?layers=osm%2C62&bbox=1957740.4870870581%2C6372705.936672876%2C2152119.8500162615%2C6433855.559301017](https://mapire.eu/de/map/secondsurvey-moravia/?layers=osm%2C62&bbox=1957740.4870870581%2C6372705.936672876%2C2152119.8500162615%2C6433855.559301017)

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Kataster austriacki (franciszkański)

Tereny Czech: <https://archivnimapy.cuzk.cz>

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:25000
<https://mapire.eu/de/map/thirdsurvey25000/?layers=osm%2C129&bbox=2109361.0098719993%2C6019414.765210961%2C2133658.4302381496%2C6027058.468039478>

-brak mapy

Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:25000 w wersji czeskiej
http://oldmaps.geolab.cz/map_region.pl?lang=cs&map_root=3vm&map_region=25

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:75000
<https://mapire.eu/de/map/thirdsurvey75000/?layers=osm%2C43&bbox=1901067.7191377215%2C6130849.589013578%2C1913216.4293207966%2C6134671.440427838>

Potwierdzenie obiektu jako Hof – mapa górna z 1921 r.
lub brak – mapa dolna z 1934 r.

Mapy polska WIG z okresu 20-lecia międzywojennego w skali
<http://igrek.amzp.pl/mapindex.php?cat=WIG100&listtype=standard&listsort=sortoption1>

Ikonografia historyczna (przemiany architektoniczne)

Dwór w Willamowicach do połowy XX wieku (elewacja północna i południowa).
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

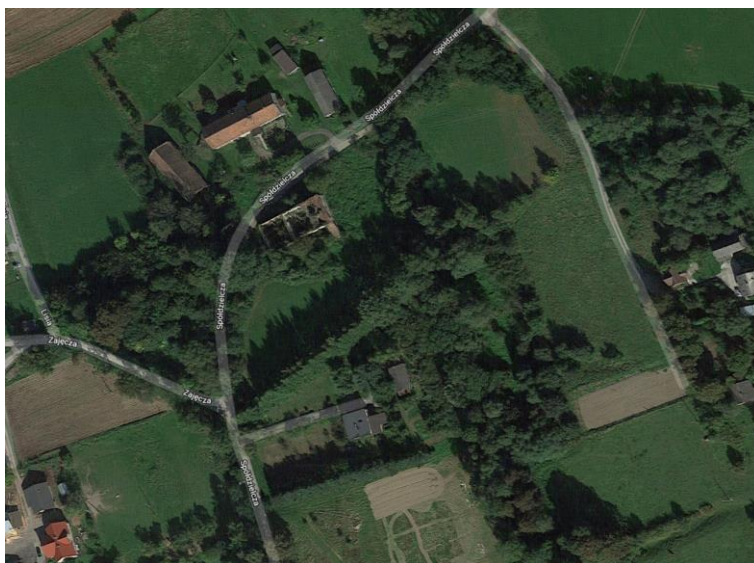
Dwór w Wilamowicach około 1999 roku. Elewacja północna i wschodnia.
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Dwór w Wilamowicach około 2005 roku. Elewacja północna, południowa i wschodnia (J. Tesarczyk).
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Stan w trakcie badań i obecny

Widok ogólny.
Google Maps

Obiekt w lokalizacji.
[Google Maps](#)

Stan na rok 2021

<https://eksploratorzy.com.pl/viewtopic.php?t=720>

Opis

INFORMACJA O OBIEKCIE. Obecnie obiekt w stanie ruiny. Własność prywatna.

ZAŁOŻENIE REZYDENCJONALNE. Budynek jednopiętrowy o rzucie prostokąta o wymiarach 20x14 m (obmiar własny) z dobudówkami (nieuwzględnione w pomiarze). Od zachodu późniejsza dobudówka jednokondygnacyjna na całej szerokości elewacji (14x11 m) mieszcząca słodownię i browar. Od południa późniejsza dobudówka na części szerokości elewacji biegnąca od naroża wschodniego przylegająca do elewacji dłuższą częścią (14x7 m) mieszcząca kuźnię. Usytuowanie głównej elewacji (fasady) północne, z odchyleniem na zachód (główna oś budynku wschód-zachód odchylna 27 na północny wschód). Obrys budynku niezmieniony w stosunku do katastru franciszkańskiego (poza dobudówkami). Budynek murowany z kamienia i cegły, potynkowany. Częściowo podpiwniczony. Wysokość kondygnacji około 3,5 m (obmiar własny).

ELEWACJA POŁUDNIOWA. Elewacja ogrodowa. Pierwotnie elewacja czteroosiowa (na piętrze pięcioosiowa) prawie symetryczna. Po dodaniu dobudówki trzyosiowa.

ELEWACJA WSCHODNIA. Elewacja wschodnia dwuosiowa, niesymetryczna z oknami położonymi bliżej elewacji południowej.

ELEWACJA PÓŁNOCNA. Pięcioosiowa, z częściowo przekształconym układem otworów okiennych i asymetrycznie usytuowanym głównym wejściem. W wejściu do dworu drzwi klepkowe.

ELEWACJA ZACHODNIA. Obecna elewacja zachodnia (słodowni i browaru) symetryczna dwuosiowa. Dobudówka ta w znacznym stopniu zniszczony. Pierwotna elewacja też dwuosiowa.

DACH. Dach polski łamany, kryty dachówką, z ozdobną chorągiewką z datą 1652.

DEATALE. Blendy w obrysie głównych elewacji.

UKŁAD POMIESZCZEŃ. Budynek piętrowy, z piwnicami sklepieniami kolebkowo. Dwutraktowy. Na parterze sień przejazdowa, hall, dwie izby oraz dwubiegowe schody na piętro; sklepienia kolebkowe, kolebkowe z lunetami i żaglaste. Zachowane stare posadzki. Układ wnętrz na piętrze nieregularny, przekształcony, na osi hall z dwoma korytarzami; wszystkie pomieszczenia nakryte sufitami. W pomieszczeniu po stronie północnej. pozorne sklepienie zwierciadlane wydzielone profilowanym gzymsem. Przy wejściu na strych zachowany strop belkowany z XVII wieku, ze skośnym deskowaniem pomiędzy belkami. Okna prostokątne o układzie nieregularnym.

ZAŁOŻENIE PRZYRODNICZE. Od strony elewacji ogrodowej powierzchnia parku to około 4 ha (obmiar własny).

BUDYNKI TOWARZYSZĄCE. Stajnia i obora.

Bibliografia

M. Makowski, Szlacheckie siedziby na Śląsku Cieszyńskim, s.216-221.

Katalog Zabytków Sztuki w Polsce, tom VI, województwo katowickie, zeszyt 3, miasto Cieszyn i powiat cieszyński, pod red. I. Rejduch - Samkowej i J. Samka. Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk i Wojewódzki Konserwator Zabytków w Katowicach. Warszawa 1974. str.127-128.

<https://www.palaceslaska.pl/index.php/wojewodztwo-slaskie/powiat-cieszynski/1949-wilamowice1>

Wnioski i wytyczne

Zaleca się poszukiwanie materiału źródłowego w celu jego archiwizacji.

LP	Miejscowość	Kraj	Typ obiektu	Lokalizacja
18.	ZBYTKÓW cz. Zbytky, niem. Zbitkau	PL	dwór	49.921407, 18.734548

Dwór Zbytków (Neuhof)

Uwagi o lokalizacji: Zbytków po raz pierwszy jest wzmiankowany w roku 1388.

Powstanie: początek XIX wieku. Analiza mapy katastralnej (1836) sugeruje jednakże przełom lat 30-tych i 40-tych XIX wieku.

Właściciel/budowniczy:

Uwagi o obiekcie: obiekt zastąpił istniejący w pobliżu stary dwór stąd nazwa Neuhof. W roku 1922 nabył go major Płonka stąd nazwa „Płonkówka” (parcelacja dóbr Komory Cieszyńskiej). Generalnie jest to siedziba zarządcy folwarku Komory Cieszyńskiej, która dworem stała się po roku 1922. Obiekt popadł w ruinę w ostatnich latach.

Obecna funkcja obiektu: obiekt niezagospodarowany. Własność prywatna.

Typ rezydencji: dwór. **Podtyp rezydencji:** dwór kasztelowy.

Rejestr zabytków: tylko stajnia: stajnia (d. folwark - nr 1), XIX, nr rej.: 100/60 z 2.03.1960 oraz 946/68 z 5.12.1968

Określenia: (niem.) Hof

Kod obiektu: (charakterystyka obiektu niepewna)

KD_W2 / ZD_DK-W5 / PZ_O-O4 / FZ_KL / NO / D3 / F4 / E_SZ / RS_W-O / ZOO-P / B_M-DC

Analiza urbanistyczna

Województwo (PL) Kraj (CZ)	Powiat	Gmina / Miasto	Dzielnica / Wieś
Śląskie	cieszyński	Strumień	Zbytków

Dostępność komunikacyjna: Obiekt znajduje się przy drodze krajowej.

Dostępność wizualna: Teren prywatny. Obiekt jest widoczny z drogi krajowej.

Potwierdzenie lokalizacji (mapy)

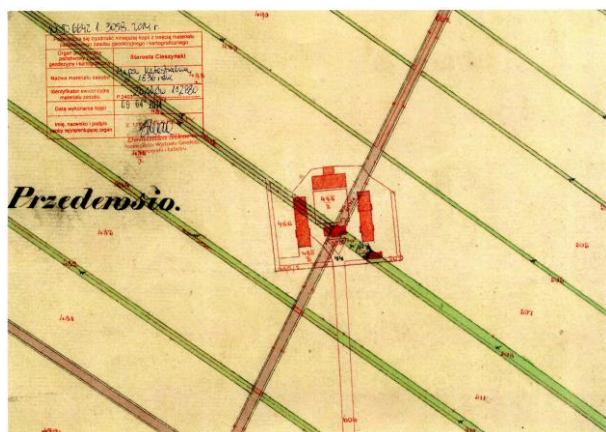

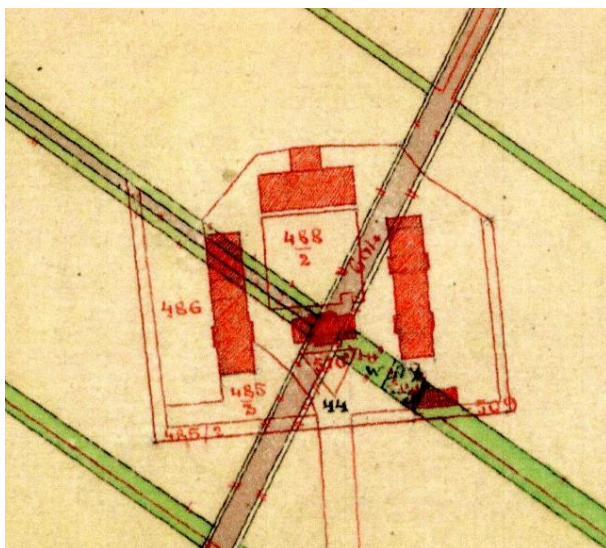
Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa franciszkańska (Franciszek II/I), w wersji austriackiej (drugie mapowanie - Franziszeische Landesaufnahme): Morawy i Śląsk 1836–1842 (Mähren und Schlesien 1836–1842)

[https://mapire.eu/de/map/secondsurvey-](https://mapire.eu/de/map/secondsurvey-moravia/?layers=osm%2C62&bbox=1957740.4870870581%2C6372705.936672876%2C2152119.8500162615%2C6433855.559301017)

[moravia/?layers=osm%2C62&bbox=1957740.4870870581%2C6372705.936672876%2C2152119.8500162615%2C6433855.559301017](https://mapire.eu/de/map/secondsurvey-moravia/?layers=osm%2C62&bbox=1957740.4870870581%2C6372705.936672876%2C2152119.8500162615%2C6433855.559301017)

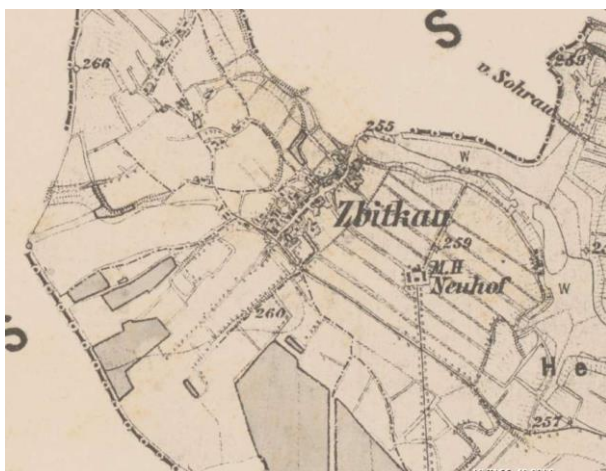

Potwierdzenie planowania obiektu w latach 30-tych XIX wieku.

Kataster austriacki (franciszkański)

Tereny Czech: <https://archivnimapy.cuzk.cz>

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:25000
<https://mapire.eu/de/map/thirdsurvey25000/?layers=osm%2C129&bbox=2109361.0098719993%2C6019414.765210961%2C2133658.4302381496%2C6027058.468039478>

-brak mapy

Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:25000 w wersji czeskiej
http://oldmaps.geolab.cz/map_region.pl?lang=cs&map_root=3vm&map_region=25

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:75000
<https://mapire.eu/de/map/thirdsurvey75000/?layers=osm%2C43&bbox=1901067.7191377215%2C6130849.589013578%2C1913216.4293207966%2C6134671.440427838>

Potwierdzenie obiektu jako Hof – mapa górna z 1921 r.

lub jako folwark – mapa dolna z 1934 r.

Mapy polska WIG z okresu 20-lecia międzywojennego w skali
<http://igrek.amzp.pl/mapindex.php?cat=WIG100&listtype=standard&listsort=sortoption1>

Ikonomia historyczna (przemiany architektoniczne)

Elewacja południowa w latach 60-tych XX wieku.
<https://solectwozbytkow.pl/dwor-plonkowka-w-zbytkowie/>

Widok od strony wschodniej

<https://solectwozbytkow.pl/dwor-plonkowka-w-zbytkowie/>

Elewacja południowa w roku 2012

<https://solectwozbytkow.pl/dwor-plonkowka-w-zbytkowie/>

Elewacja wschodnia w roku 2012

<https://solectwozbitykow.pl/dwor-plonkowka-w-zbitykowie/>

Poświadczenie istnienia małego ogrodu (lata 30-te XX wieku).

<https://solectwozbitykow.pl/dwor-plonkowka-w-zbitykowie/>

Stan w trakcie badań i obecny

Widok ogólny.
Google Maps

Elewacja południowa.
Dokumentacja własna

Elewacje południowa i wschodnia.
Dokumentacja własna

Elewacje północna.
Dokumentacja własna

Elewacja południowa i zachodnia.
Dokumentacja własna

Opis

INFORMACJA O OBIEKCIE. Obecnie obiekt w stanie ruiny. Własność prywatna.

ZAŁOŻENIE REZYDENCJONALNE. Budynek jednopiętrowy o rzucie kwadratu (9x9 m) z dwoma symetrycznie dostawionymi prostokątnymi dobudówkami (8x6 m) stykającymi się z bokami części centralnej szerszym bokiem (dobudówka wschodnia i zachodnia jednokondygnacyjne z poddaszem). Część środkowa wysunięta ryzalitowo. Długość całości 21 m. Do dobudówki wschodniej dodana po stronie północnej dodatkowa dobudówka jednokondygnacyjna, zachodząca częściowo na część środkową. Usytuowanie głównej elewacji (fasady) północne. Oś główna budynku wschód-zachód z odchyleniem fasady (3°) w kierunku zachodnim. Obrys budynku niezmieniony w stosunku do katastru franciszkańskiego (poza dobudówkami). Budynek murowany cegły, potynkowany. Wysokość kondygnacji około 2,7 m (obmiar własny).

ELEWACJA POŁUDNIOWA. Elewacja ogrodowa. Część centralna trzy i dwuosiowa. Dobudówka wschodnia jednoosiowa, dobudówka zachodnia dwuosiowa. Układ osi dobudówek niesymetryczny.

ELEWACJA WSCHODNIA. Elewacja wschodnia jednoosiowa (dobudówka wschodnia). Jedną oś ma też druga dobudów po tej stronie.

ELEWACJA PÓŁNOCNA. Czterooosiowa na pierwszej kondygnacji głównej części budynku (okna symetrycznie położone, centralne okno bardzo wąskie, drzwi położone skrajnie po lewej części bryły środkowej). Relikt drewnianego ganku. Na drugiej kondygnacji elewacja dwuosiowa. Dobudówka wschodnia trzyosiowa, dobudówka zachodnia prawdopodobnie dwuosiowa.

ELEWACJA ZACHODNIA. Elewacja jednoosiowa.

DACH. Dach w części centralnej czterospadowy, na dobudówkach dwuspadowy. W przypadku dobudówki zachodniej dach dzielony. Trzecia dobudówka ma dach pulpitowy. Cały dach kryty dachówką.

DEATALE. Narożniki części głównej i dwóch dobudówek opilastrowane (w części głównej tylko na elewacjach południowej i północnej).

UKŁAD POMIESZCZEŃ. Budynek jednotraktowy (dobudówki) i dwutraktowy (część centralna). Pomieszczenia w części środkowej nakryte spłaszczonym sklepieniem kolebkowym. Okna prostokątne.

ZAŁOŻENIE PRZYRODNICZE. Od strony elewacji ogrodowej mapy i ikonografia wskazują małe założenie ogrodowe o powierzchni około 0,1 ha (obmiar własny).

BUDYNKI TOWARZYSZĄCE. Stajnia i obora.

Bibliografia

Katalog Zabytków Sztuki w Polsce, tom VI, województwo katowickie, zeszyt 3, miasto Cieszyn i powiat cieszyński, pod red. I. Rejduch - Samkowej i J. Samka. Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk i Wojewódzki Konserwator Zabytków w Katowicach. Warszawa 1974. str.134.

<https://solectwozbytkow.pl/dwor-plonkowka-w-zbytkowie/>

<https://solectwozbytkow.pl/zbytkow-dawniej/>

<http://www.palaceslaska.pl/index.php/indeks-alfabetyczny/z/2326-zbytkow>

<http://www.polskiezabytki.pl/m/obiekt/5301/Zbytkow/>

<http://eksploratorzy.com.pl/viewtopic.php?f=76&t=14921>

Wnioski i wytyczne

Zaleca się poszukiwanie materiału źródłowego w celu jego archiwizacji.

LP	Miejscowość	Kraj	Typ obiektu	Lokalizacja
19.	ZEBRZYDOWICE DOLNE cz. Dolní Zebřidovice lub Žibřidovice, niem. Nieder Seibersdorf	PL	dwór	49.881395, 18.616768

Zamek Zebrzydowice

Uwagi o lokalizacji: Zebrzydowice są po raz pierwszy wzmiankowane w Księża uposażeń biskupstwa wrocławskiego (łac. Liber fundationis episcopatus Vratislaviensis), spisanej za czasów biskupa Henryka z Wierzbna (ok. 1305 r.). Od XVII wieku wieś dzieliła się na część Górną i Dolną.

Powstanie: przełom XV/XVI wieku (bardziej prawdopodobne, że po roku 1524).

Właściciel/budowniczy: możliwe, że był to Paweł z Kornic i Šumperku, jednakże bardziej prawdopodobne, że Jerzy Liszka z Niemieckiej Lutynii.

Uwagi o obiekcie: określenie twierdza z dokumentów sądowych z roku 1580 sugeruje, że rezydencja była raczej dworem obronnym a nie zamkiem (przez analogię do czeskiego tvrz).

Obecna funkcja obiektu: obiekt przebudowany na barokowy pałac ziemiański.

Typ rezydencji: dwór obronny. **Podtyp rezydencji:** kasztel rycerski.

Rejestr zabytków: brak

Określenia: (pol.) zameczek

Kod obiektu: (charakterystyka obiektu niepewna)

KW_W2 / ZW_DRO-W5 / PZ_O-O4 / FZ_GO / NO / D3 / F4 / E_SZ / RS_W-O / ZOO-P / B_M-DC

Analiza urbanistyczna

Województwo (PL) Kraj (CZ)	Powiat	Gmina / Miasto	Dzielnica / Wieś
Śląskie	cieszyński	Zebrzydowice	Zebrzydowice

Dostępność komunikacyjna: Obiekt znajdował się przy drodze lokalnej.

Dostępność wizualna: Obiekt nie istnieje.

Potwierdzenie lokalizacji (mapy)

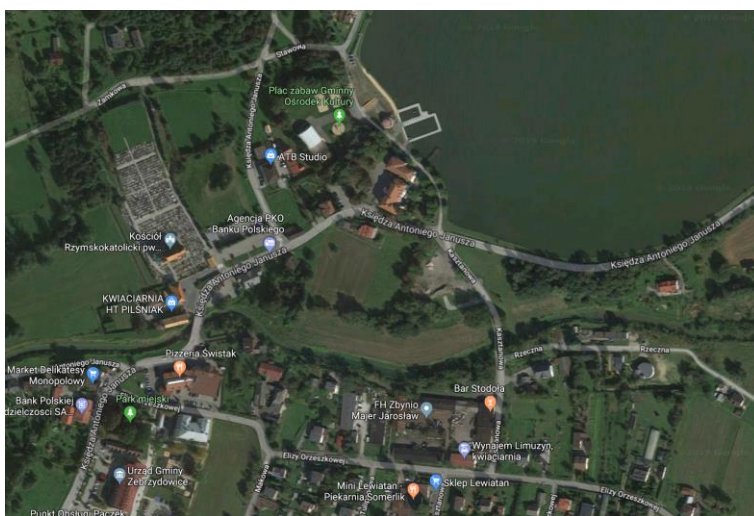
- brak źródeł tego typu

Ikonografia historyczna (przemiany architektoniczne)

- nie znaleziono

Stan obecny

Opis: Obecnie renesansowy dwór.

Widok ogólny

Google Maps

Bibliografia

- nie znaleziono

Wnioski i wytyczne

Jedynym źródłem bardziej pogłębionej analizy obiektu mogą być prace archeologiczne.

LP	Miejscowość	Kraj	Typ obiektu	Lokalizacja
19a.	ZEBRZYDOWICE DOLNE cz. Dolní Zebřidovice lub Žibřidovice, niem. Nieder Seibersdorf	PL	dwór	49.881440, 18.616230

Pałac Zebrzydowice

Uwagi o lokalizacji: Zebrzydowice są po raz pierwszy wzmiankowane w Księża uposażeń biskupstwa wrocławskiego (łac. Liber fundationis episcopatus Vratislaviensis), spisanej za czasów biskupa Henryka z Wierzbna (ok. 1305 r.). Od XVII wieku wieś dzieliła się na część Górną i Dolną.

Powstanie: przełom XV/XVI wieku (bardziej prawdopodobne, że po roku 1524).

Powstanie: połowa XVIII wieku (rok 1764).

Właściciel/budowniczy: Maria Agnieszka i Franciszek Ludwik de Mattencloit.

Uwagi o obiekcie: Po zniszczeniach II Wojny Światowej obiekt zrekonstruowany, ale bez zachowania całkowitej wierności. Części gotyckie w elewacji południowo-wschodniej z przełomu XV i XVI zostały rozebrane i tym samym bezpowrotnie zniszczone.

Obecna funkcja obiektu: obiekt obecnie istnieje. Gminny Ośrodek Kultury.

Typ rezydencji: dwór. **Podtyp rezydencji:** pałac ziemiański.

Rejestr zabytków: pałac Larischów, XVIII, nr rej.: 371/53 12.01.1953 oraz 202/60 z 2.03.1960

Określenia: (niem.) Schloss, (pol.) pałac

Kod obiektu: (charakterystyka obiektu niepewna)

KD_W2 / ZD_DK-W5 / PZ_O-O4 / FZ_BA / NO / D3 / F4 / E_SZ / RS_W-O / ZOO-P / B_M-DC

Analiza urbanistyczna

Województwo (PL) Kraj (CZ)	Powiat	Gmina / Miasto	Dzielnica / Wieś
Śląskie	cieszyński	Strumień	Strumień

Dostępność komunikacyjna: Obiekt znajdował się przy drodze lokalnej.

Dostępność wizualna: Teren publiczny. Obiekt jest widoczny z drogi publicznej.

Potwierdzenie lokalizacji (mapy)

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa Księstwa Cieszyńskiego (Ducatus in Silesia superiore Teschinensis) Jonasa Nigrinusa z 1724
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/91/Jonas_Nigrinus%2C_Ducatus_Teschinensis.jpg

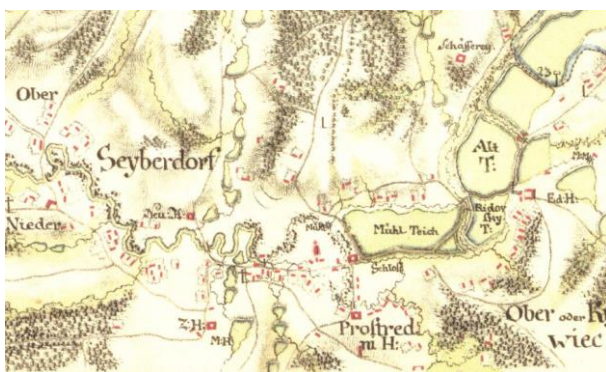
Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa Księstwa Cieszyńskiego (Principatus Silesiae Teschinensis) Matthäusa Schubartha z roku 1736
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b3/Matthaeus_Schubarth%2C_Ducatus_Teschinensis.jpg

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa józefińska (Józef II), w wersji austriackiej (pierwsze mapowanie – Josephinische Landesaufnahme): Księstwo Górno-Śląskie 1763 (Herzogtum Ober-Schlesien 1763)
<https://mapire.eu/de/map/firstsurvey-silesia/?layers=osm%2C154&bbox=2023445.790079433%2C6415057.254895444%2C2047743.2104455833%2C6422700.957723961>

Potwierdzenie istnienia obiektu (pod literami ss).

Mapa józefińska (Józef II), w wersji czeskiej (pierwsze mapowanie – Josephinische Landesaufnahme): Księstwo Górno-Śląskie 1763 (Herzogtum Ober-Schlesien 1763)

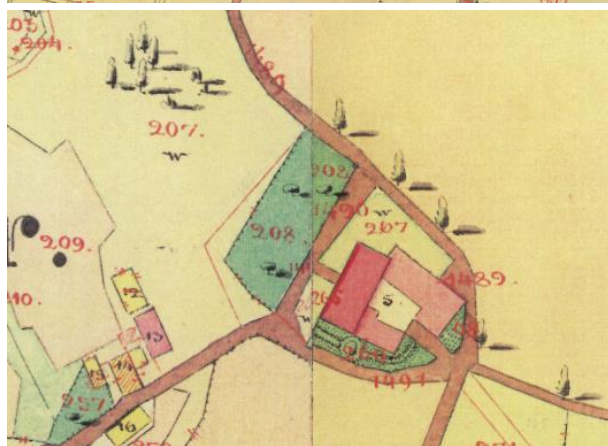
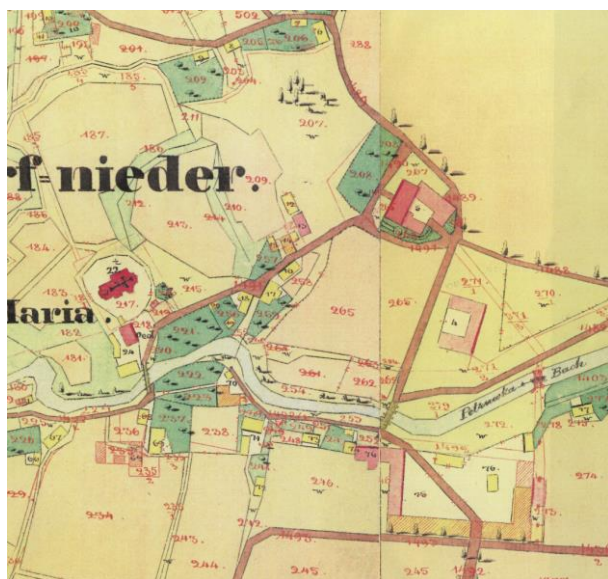
http://oldmaps.geolab.cz/map_region.pl?lang=cs&map_root=1vm&map_region=sl

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa franciszkańska (Franciszek II/I), w wersji austriackiej (drugie mapowanie - Franziszeische Landesaufnahme): Morawy i Śląsk 1836–1842 (Mähren und Schlesien 1836–1842)

<https://mapire.eu/de/map/secondsurvey-moravia/?layers=osm%2C62&bbox=1957740.4870870581%2C6372705.936672876%2C2152119.8500162615%2C6433855.559301017>

Potwierdzenie istnienia obiektu.
Kataster austriacki (franciszkański)
Tereny Czech: <https://archivnimapy.cuzk.cz>

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:25000
<https://mapire.eu/de/map/thirdsurvey25000/?layers=osm%2C129&bbox=2109361.0098719993%2C6019414.765210961%2C2133658.4302381496%2C6027058.468039478>

-brak mapy

Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:25000 w wersji czeskiej
http://oldmaps.geolab.cz/map_region.pl?lang=cs&map_root=3vm&map_region=25

Potwierdzenie istnienia obiektu.

Mapa monarchii Habsburgów 1869-1887 (trzecie mapowanie - Franzisco-Josephinische Landesaufnahme) w skali 1:75000
<https://mapire.eu/de/map/thirdsurvey75000/?layers=osm%2C43&bbox=1901067.7191377215%2C6130849.589013578%2C1913216.4293207966%2C6134671.440427838>

Potwierdzenie obiektu jako Schloss – mapa górna z 1921 r.

lub jako dwór – mapa dolna z 1934 r.

Mapy polska WIG z okresu 20-lecia międzywojennego w skali
<http://igrek.amzp.pl/mapindex.php?cat=WIG100&listtype=standard&listsort=sortoption1>

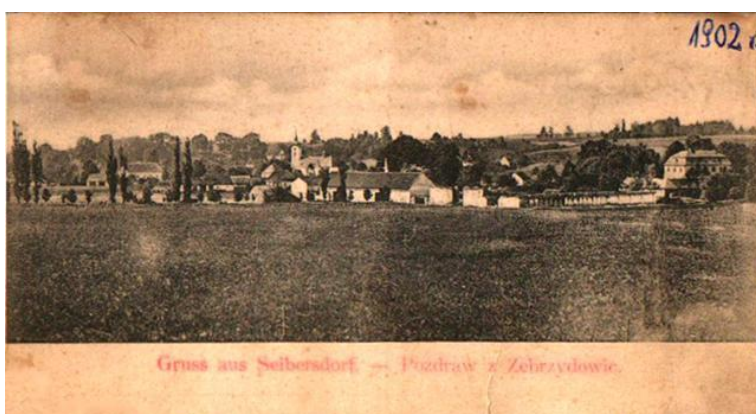
Ikonografia historyczna (przemiany architektoniczne)

Od północnego zachodu (obraz, połowa XIX wieku, rok 1846). Niewidoczna linia brzegowa.
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Rezydencja od strony wschodniej. Rok 1899.
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Widok Zebrzydowic Dolnych i pałacu w roku 1902.
https://slaskie.fotopolska.eu/1341,miasto.html?map_z=15&f=238569-foto

Widok od północy z około roku 1909
<https://fotopolska.eu/Zebrzydowice/b56677,Zamek.html?f=239398-foto>

Zdjęcie z tego samego okresu z tym samym widokiem.
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Dojazd do pałacu około 1909 roku.

<https://slaskie.fotopolska.eu/zdjecia/m1341,Zebrzydowice.html?zakres=3&podzakres=1&zdjeciaOd=1902&zdjeciaDo=1914&f=238567-foto>

Widok od strony skrzydeł oficyn około 1909 roku.

Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Pałac od strony wschodniej. Zdjęcie prawdopodobnie z roku 1914.

Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Widok części skrzydła północnego. Lata międzywojenne (do 1945 roku).
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Widok części skrzydła południowego. Lata międzywojenne (do 1945 roku).
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Dziedziniec pałacu. Lata międzywojenne (do 1945 roku). W archiwach państwowych prawdopodobnie odbitka zwierciadlana.

https://www.szukajwarchiwach.gov.pl/jednostka/-/jednostka/5987354/obiekt/334536#opis_obiektu

Widok od wschodu w roku 1935.
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Opis dla: Fragment fasady frontowej zamku. Na pierwszym planie figura św. Antoniego. Lata międzywojenne (do 1945 roku). Wstawiono zdjęcie w wersji zwierciadlanej.
https://www.szukajwarchiwach.gov.pl/jednostka/-/jednostka/5987354/obiekty/375469#opis_obiektu

Powódź. Widok od strony wschodniej. Datowanie wskazuje na roku 1953, jednakże budzi ono wątpliwości biorąc pod uwagę stan pałacu w tamtym okresie. Są to prawdopodobnie lata międzywojenne.

<https://fotopolska.eu/Zebrzydowice/b56677,Zamek.html?f=239396-foto>

Ewidencja zniszczeń wojennych (pałac od strony zachodniej). Rok 1945.
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Inne ujęcie ruiny pałacu. Zdjęcie nie potwierdza istnienia skrzydła południowego (w kontekście datowania zdjęcia przedstawiającego powódź).

<https://fotopolska.eu/Zebrzydowice/b56677,Zamek.html?f=239397-foto>

Odbudowa pałacu (po roku 1958).

Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

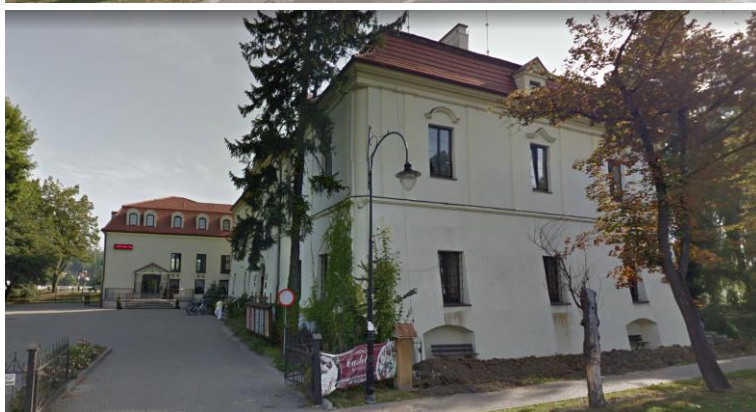
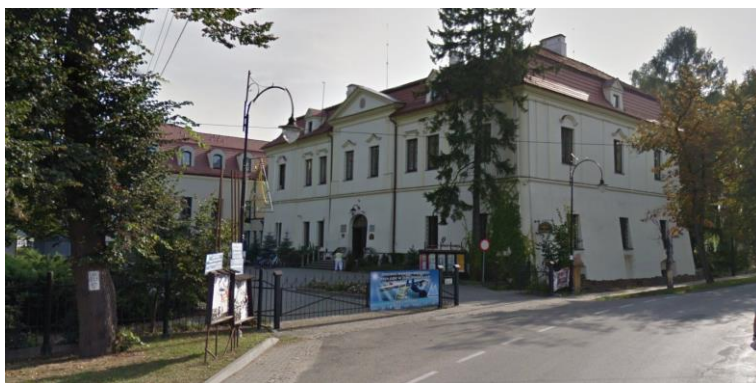
Pałac po odbudowie
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Widok pałacu w roku 2001 jako budynku gminnego (od zachodu)
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Widok pałacu od wschodu w roku 2005 (fot. J. Tesarczyk).
Ze zbiorów Mariusza Makowskiego

Obiekt w lokalizacji.
Google Maps

Dobudowane skrzydło i elewacja pałacu.
Dokumentacja własna.

Opis

INFORMACJA O OBIEKCIE. Obecnie istnieje. Własność gminy. Podczas II wojny światowej pałac spłonął, lecz po zniszczeniach wojennych został zrekonstruowany w latach 1958-1963 (bez rekonstrukcji skrzydeł). Następnie rozbudowany w 1970 roku (dobudowa skrzydła północnego z salą widowiskową). Obecnie w pałacu mieści się Gminny Ośrodek Kultury, biblioteka oraz restauracja.

ZAŁOŻENIE REZYDENCJONALNE. Budynek jednopiętrowy, częściowo podpiwniczony. o rzucie litery L (oś długa litery L: 34x15 m, oś mała 11x5 m, częścią dłuższą dolega do zasadniczej bryły budynku). Część środkowa wysunięta ryzalitowo. Oś główna budynku północ-południe z odchyleniem fasady (30°) w kierunku wschodnim. Obrys budynku niezmieniony w stosunku do katastru franciszkańskiego (poza likwidacją skrzydeł). Budynek murowany z kamienia i cegły, otynkowany. Wysokość kondygnacji około 5 m (obmiar własny).

ELEWACJA POŁUDNIOWA. Elewacja trzyosiowa. Na piętrze zachowane podziały ramowe, z lizenami i belkowaniem.

ELEWACJA WSCHODNIA. Elewacja ogrodowa. Na pierwszej kondygnacji pięcioosiowa w części głównej i jednoosiowa w części bocznej. Na drugiej kondygnacji sześćosiowa w części głównej i dwuosiowa w części bocznej.

ELEWACJA PÓŁNOCNA. Czteroosiowa na pierwszej kondygnacji głównej części budynku (okna symetrycznie położone, centralne okno bardzo wąskie, drzwi położone skrajnie po lewej części bryły środkowej). Relikt drewnianego ganku. Na drugiej kondygnacji elewacja dwuosiowa. Dobudówka wschodnia trzyosiowa, dobudówka zachodnia prawdopodobnie dwuosiowa.

ELEWACJA ZACHODNIA. Ośmioosiowa, z nieznacznym środkowym dwuosiowym ryzalitem, zamkniętym trójkątnym przyczółkiem, w którym umieszczono kartusze herbowe rodów de Mattencloit i von Beess oraz napis dotyczący fundatorów z datą „1760”. Na piętrze fasady zachowane podziały ramowe, z lizenami i belkowaniem.

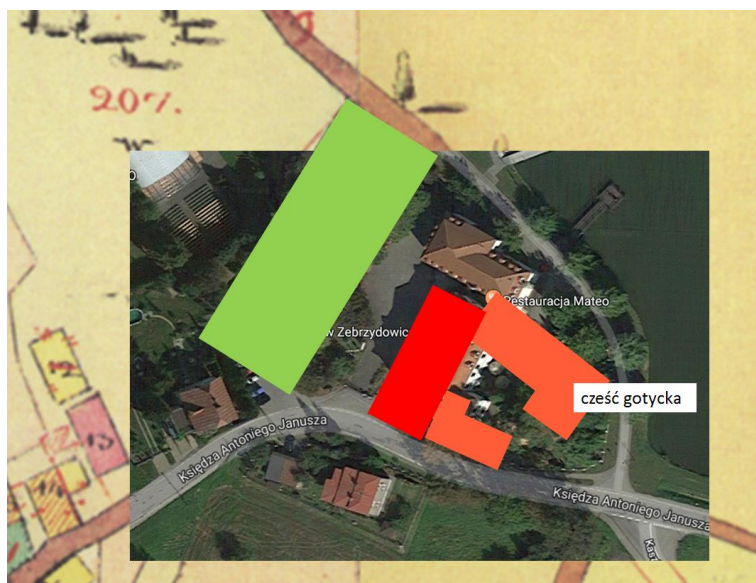
DACH. Dach mansardowy z nowszymi facjatkami. Stare skrzydła kryte dachem naczółkowym. Dach kryty dachówką.

DEATALE. Większość elewacji prosta, ozdobiona tylko gzymsem między kondygnacjami i wydatnym gzymsem wieńczącym.

UKŁAD POMIESZCZEŃ. Układ wewnątrz przebudowany, parter korpusu dwutraktowy, z sienią na osi; skrzydło boczne (nowe) trzytraktowe. Wszystkie okna prostokątne, tylko na piętrze z ozdobnymi gzymsami.

ZAŁOŻENIE PRZYRODNICZE. Pierwotne założenie ogrodowe to około 0,3 ha a obecne, w miejscu starego dziedzińca, to około 0,15 ha (obmiar własny).

BUDYNKI TOWARZYSZĄCE. Sala widowiskowa i amfiteatr.

Porównanie stanu dzisiejszego ze stanem z roku 1836 (kataster). Części pomarańczowe nie istnieją. Przetwał ogród (część zielona). Istnieje budynek zasadniczy. Istniejące skrzydło boczne zostało dobudowane w roku 1970.

Niektóre źródła podają, że w roku 1878 dodano skrzydło boczne, co nie znajduje potwierdzenia w ikonografii i w mapach.

Bibliografia

M. Makowski, Szlacheckie siedziby na Śląsku Cieszyńskim, s.216-221.

M. Makowski, Zamki nad Piotrówką - Kończyce Małe i Zebrzydowice, Interfon, Cieszyn 2000.

M. Sokół. Pałac w Zebrzydowicach, Wydział Architektury i Urbanistyki, Politechnika Śląska, Gliwice 1996 (niepublikowana praca magisterska).

Katalog Zabytków Sztuki w Polsce, tom VI, województwo katowickie, zeszyt 3, miasto Cieszyn i powiat cieszyński, pod red. I. Rejduch - Samkowej i J. Samka. Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk i Wojewódzki Konserwator Zabytków w Katowicach. Warszawa 1974. str.134.

Zasoby PSOZ Bielsko-Biała:

- # II 1448 plan sytuacyjno wysokościowy 06.1959r.
- II 1449 projekt koncepcyjny 1:100 1959r.
- II 1450 projekt szkicowy otoczenia
- # II 1451 projekt wstępny 1959 r.
- II 1452 szczegół okien 1:10 05.1959r.
- II 1455 projekt elewacji, inwentaryzacja detali
- II 1456 projekt fasady, alternatywa II
- # II 1457 dokumentacja naukowa 1958r.
- # II 1459 inwentaryzacja przeskalowanie 1958r.
- # II 1460 inwentaryzacja ruiny
- # II 1461 inwentaryzacja 1:50 03.1958r.
- # II 1462 inwentaryzacja (x3) 10.1956r. ; 03.1958r. (ruina) ; 1958r.
- III 1872 odbudowa (Urząd Wojewódzki Katowice)
- 5048 XIII park, inwentaryzacja zieleni; pałac
- 26 tuba 8 inwentaryzacja

<http://www.polskaniezwykla.pl/web/place/18732,zebrzydowice-zamek.html>

<https://zamkiobronne.pl/zamek/zebrzydowice/>

<https://www.slaskie.travel/Poi/Pokaz/3595/916/palac-w-zebrzydowicach>

https://pl.wikipedia.org/wiki/Pa%C5%82ac_w_Zebrzydowicach

<https://www.palaceslaska.pl/index.php/index-alfabetyczny/z/1718-zebrzydowice>

Wnioski i wytyczne

Zaleca się poszukiwanie materiału źródłowego w celu jego archiwizacji.

20. Podsumowanie opisu wybranych obiektów rezydencjonalnych

Przedstawiony opis pozwolił na przybliżenie charakterystyki architektonicznej wybranych obiektów rezydencjonalnych Księstwa Cieszyńskiego, które tę funkcję pełniły nie tylko w okresie jego istnienia, ale także później (przynajmniej niektóre). Pozwoliło to nakreślić także pewien proces zmiany statusu obiektów (na przykład z obiektu folwarcznego na rezydencję lub odwrotnie). Obecnie z obszarem byłego Księstwa związana jest jedna rezydencja, która wytycza nową formułę tego typu obiektów, a mianowicie Zamek Prezydenta RP.